

חוכמה ערנות חוזק אדיבות אומץ

ברוכים הבאים לתוכנית הלימודים "גדולים באינטרנט", שנוצרה מתוך שיתוף פעולה בין Google, ארגון Internet Keep Safe Coalition ו-Net Safety Collaborative. המסמך הזה הוא חלק מ"גדולים באינטרנט", תוכנית שנועדה להקנות לילדים את הכישורים הדרושים להם כדי להתנהג בצורה בטוחה וחכמה באינטרנט.

השנה הוספנו לתוכנית הלימודים 10 פעילויות חדשות. חברנו לעמותת Committee for Children כדי ליצור פעילויות למידה סוציו-רגשיות חדשות שיעזרו לילדים בעולם הדיגיטלי. כמו כן, הוספנו שיעורים חדשים בנושא מידענות וחיפוש, ועדכנו את הפעילויות בנושא בטיחות ואבטחה, כדי לשקף את הצרכים של העולם הדיגיטלי כיום. הפעילויות מחולקות לקטגוריות לפי כיתות כדי להתאים לילדים בכל רמה.

חשוב לציין שתוכנית "גדולים באינטרנט" עברה הערכה יסודית של מרכז המחקר לפשעים נגד ילדים של אוניברסיטת ניו המפשייר. בעקבות המחקר, המיזם הוכר כתוכנית הראשונה לבטיחות באינטרנט שיש לה השפעה חיובית מוכחת על חינוך תלמידים בנושאי הבטיחות באינטרנט ואזרחות דיגיטלית.

תוכנית הלימודים של "גדולים באינטרנט" עומדת בפני עצמה. הפעילויות לא דורשות הכשרה מקצועית קודמת, ציוד או משאבים מיוחדים ורק מעט הכנה של הכיתה. בנוסף, השיעורים מועשרים במשחקים ב"ממלכת האינטרנט", משחק הרפתקאות מקוון. במשחק הזה לומדים על אזרחות דיגיטלית ובטיחות ברשת בצורה אינטראקטיבית ומהנה – כיאה לעולם האינטרנט.

כדי להגדיר איך להיות "גדולים ברשת", נשתמש בחמישה נושאי יסוד של אזרחות דיגיטלית ובטיחות ברשת:

- **חושבים לפני שמשתפים:** טביעת רגל דיגיטלית ותקשורת אחראית
- **זהירות, זיופים!** דיוג (פשינג), תרמיות ומקורות מהימנים
- **שומרים על הסודות שלנו:** אבטחה מקוונת וסיסמאות
- **מגניב להיות אדיב:** נלחמים בהתנהגות שלילית באינטרנט
- **אם לא בטוחים, מדווחים:** תוכן ותרחישים מפוקפקים

תוכנית הלימודים נוצרה עבור כיתות ב'-ו', אבל גם נשות ואנשי חינוך שמלמדים תלמידים צעירים ובוגרים יותר מצאו ערך בשיעורים, בייחוד באוצר המילים, בדיונים בכיתות (שניתן להתאים לרמת הגיל) ובמשחקים. אתם מוזמנים להתנסות ולגלות מה הכי מתאים לתלמידים שלכם. אפשר להעביר את כל תוכנית הלימודים מתחילתה ועד סופה, או להתעמק רק בשיעור אחד או שניים שעוסקים בנושאים החשובים ביותר לתלמידים. להשלמת תוכנית הלימודים, תמצאו גם משאבים לנשות ואנשי חינוך ולמשפחות – כמו שקופיות מוכנות לשימוש של Pear Deck, פעילויות להדפסה וכן מדריך למשפחות וטיפים ליישום בבית.

האגודה הבינלאומית לשילוב טכנולוגיה בחינוך (ISTE) קיימה תהליך ביקורת בלתי תלוי על "גדולים באינטרנט", ובסופו הכירה בתוכנית כמשאב שמכין לומדים צעירים לעמוד בתקני ISTE 2021 לתלמידים. אגודת ISTE העניקה לתוכנית "גדולים באינטרנט" את האישור Seal of Alignment for Readiness.

תוכן העניינים

4	יישום תוכנית הלימודים פעילויות עם אוצר המילים תבנית למכתב/אימייל היכרות להורים שאלות נפוצות	משאב 1 משאב 2 משאב 3 משאב 4	מדריך לנשות ולאנשי חינוך
12	מתי לא משתפים איך לשמור על פרטיות לא לזה התכוונתי! סיפור מסגרת מי זה בכלל? איך אנחנו נראים בעיני אחרים באינטרנט? ממלכת האינטרנט: הר הזהירות	שיעור 1 שיעור 2 שיעור 3 שיעור 4 שיעור 5 שיעור 6 שיעור 7	חושבים לפני שמשתפים יחידה 01
34	חלונות קופצים, התחזות ברשת (קאטפשינג) ותרמיות נוספות מי 'מדבר' איתי? זה בכלל אמיתי? זיהוי של מידע לא מהימן באינטרנט אם היינו מנוע חיפוש תרגול של חיפוש באינטרנט ממלכת האינטרנט: נהר האמת והשקר	שיעור 1 שיעור 2 שיעור 3 שיעור 4 שיעור 5 שיעור 6 שיעור 7	זהירות, זיופים! יחידה 02
70	זה בכלל לא אני! איך יוצרים סיסמה מעולה שומרים על פרטיות ממלכת האינטרנט: מבצר הסיסמאות	שיעור 1 שיעור 2 שיעור 3 שיעור 4	שומרים על הסודות שלנו יחידה 03
82	תשומת לב לרגשות הפגנת הזדהות (אמפתיה) אלבום אדיבות דרכים להפגנת אדיבות משלילי לחיובי טון אומר המון מילים יכולות לשנות את כל התמונה ממלכת האינטרנט: ממלכת האדיבות	שיעור 1.1 שיעור 1.2 שיעור 2.1 שיעור 2.2 שיעור 3 שיעור 4 שיעור 5 שיעור 6	מגניב להיות אדיב יחידה 04
110	מה זה אומר להפגין אומץ? מפסיקים לצפות מהצד ומתחילים לעזור יש דרכים לעזור! אם רואים דברים מטרידים, מה אפשר לעשות? דברים מטרידים ברשת, מה אפשר לעשות? מה אפשר לעשות כשרואים דברים מעליבים על המסך טיפול בהתנהגות פוגעת באינטרנט מתי כדאי לבקש עזרה מדווחים על זה גם באינטרנט	שיעור 1 שיעור 2 שיעור 3 שיעור 4.1 שיעור 4.2 שיעור 5.1 שיעור 5.2 שיעור 6 שיעור 7	אם לא בטוחים, מדווחים יחידה 05

מדריך לנשות ולאנשי חינוך: משאב 1

איך ליישם את תוכנית הלימודים

תוכנית הלימודים "גדולים באינטרנט" מתוכננת בצורה גמישה כדי שתוכלו להתאים אותה לכיתה ולקבוצת התלמידים הייחודית שלכם. אפשר ומומלץ להתאים כל שיעור לפי הצורך, בהתאם לזמן המוקצב ולרמת המוכנות של התלמידים. לדוגמה, אם אנחנו ממליצים לבצע פעילות מסוימת עם כל תלמידי הכיתה יחד, אבל לדעתכם עדיף לבצע אותה בקבוצות קטנות, לכו על זה. אתם מכירים את התלמידים שלכם הכי טוב. חשוב לנו שתוכלו לעשות את ההתאמות האלו. אנחנו סומכים עליכם!

כמה מילים על תוכנית הלימודים:

1. כל יחידה כוללת רשימה של מילות מפתח שמופיעות לאורך השיעורים. אפשר להדפיס את הרשימה ולהעביר אותה לתלמידים כדי שיוכלו להיעזר בה. אל תשכחו להציץ בפעילויות עם אוצר המילים בעמודים הבאים!

2. כל אחת מחמש היחידות כוללת מספר שונה של שיעורים. כל שיעור בנוי כך:

✓ **יעדים לתלמידים**

✓ **בואו נדבר** – חומר רקע למורים, בשפה שמתאימה גם לתלמידים (למקרה שתעדיפו פשוט להקריא אותו).

✓ **פעילות** – לחלק מהפעילויות תצורף המלצה להתאמה לרמת הכיתה.

✓ **מה למדנו?** – סיכום של תוכן השיעור והזדמנות להפקת תובנות.

3. לצד הכותרת של כל שיעור יופיע סמל שמציין לאיזו שכבת גיל הוא מתאים. סמל נוסף יציין אם מדובר בשיעור בנושא אוריינות מדיה (Media Literacy) ו/או למידה סוציו-רגשית (Social-Emotional Learning).

ב'ו'	2-3	4-6	ML	SEL
כיתות ב'ו'	כיתות ב'ג'	כיתות ד'ו'	אוריינות מדיה	למידה סוציו-רגשית

4. תוכנית הלימודים בנויה ללימוד בשתי דרכים שונות: לפי סדר הופעת השיעורים, או לפי הסדר שמתאים לצורכי הלמידה הדיגיטלית הספציפיים של התלמידים. סדר היחידות מותאם לכיתות שמתחילות מהבסיס, אבל תלמידים רבים בבתי ספר יסודיים כבר מכירים חלק מהחומר ויכולים לעזור לכם להבין אילו מיומנויות ספציפיות הם רוצים או צריכים לפתח. בתחילת התוכנית, מומלץ לשוחח איתם על הדברים שהם יודעים ולא יודעים. אנחנו מקווים שכולכם תיהנו להיות גדולים באינטרנט ביחד!

מדריך לנשות ולאנשי חינוך: משאב 2

פעילויות עם אוצר המילים

אוצר המילים הרלוונטי לפעילויות מופיע בתחילת כל יחידה.

מידע נוסף

החומרים הדרושים:

- לוח להצגת המונחים מאוצר המילים (לוח גיר, בריסטול, לוח מחיק וכו')

הנחיות

1. התלמידים מתחלקים לזוגות.
2. תלמיד אי' מפנה את גבו ללוח (בעמידה או בישיבה).
3. המורים יציגו על הלוח 3-5 מונחים מאוצר המילים.
4. תלמיד ב' פונה לכיוון הלוח ומסביר את המונח הראשון לתלמיד אי' מבלי להגיד את המילה עצמה.
5. תלמיד אי' מנסה לנחש את המילה.
6. אחרי שתלמיד אי' מנחש בהצלחה את המילה הראשונה, תלמיד ב' עובר לתאר את המילה הבאה.
7. חוזרים על שלבים 3-6 עד שתלמיד אי' מנחש בהצלחה את כל המונחים שמופיעים על הלוח.
8. בסיבוב הבא, תלמיד אי' ותלמיד ב' יחליפו תפקידים. חוזרים על הפעילות עם מונחים חדשים מאוצר המילים.

"בינגו חזקים" באינטרנט

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: כרטיסי "בינגו חזקים" באינטרנט
- כלי משחק (כל דבר שיכול לשמש לסימון מקום - קוביות קטנות, אטבי נייר, שעועית וכו')

הנחיות

1. מחלקים לכל תלמיד כרטיס "בינגו חזקים באינטרנט" (אפשר לבחור כרטיסי בינגו של 5x5 או של 3x3) וכלי משחק.
2. התלמידים ממלאים את כרטיסי הבינגו עם מונחים מאוצר המילים של היחידה שנבחרה.
3. המורה מקריא/ה את ההגדרה של המונח מאוצר המילים.
4. המורה יכול/ה לבחור הגדרות אקראיות מרשימת אוצר המילים של היחידה.
5. התלמידים בודקים אם המונח שתואם מופיע בכרטיס הבינגו שלהם, ואם כן, מסמנים אותו באמצעות אחד מכלי המשחק.
6. תלמיד יכול להכריז "בינגו!" כאשר הוא הצליח למלא שורה לאורך, לרוחב או באלכסון בכלי משחק.
7. ממשיכים לשחק עם כרטיסי הבינגו הנוכחיים, או מבקשים מהתלמידים להסיר את כלי המשחק ולהתחיל מחדש.

שמש מילים

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: שמש מילים (עמוד 8)

הנחיות

1. התלמידים מתחלקים לזוגות.
2. מחלקים לכל זוג דף של שמש מילים (התלמידים גם יכולים ליצור מחדש את שמש המילים על נייר בעצמם).
3. התלמידים כותבים מונח אחד מאוצר המילים בעיגול שבדף העבודה. אפשר לבצע שלב זה בשלוש דרכים שונות:
  - לתת לכל הזוגות את אותו מונח מאוצר המילים.
  - לתת לכל זוג מונח אחר מאוצר המילים.
  - לתת לתלמידים לבחור בעצמם מונח מאוצר המילים של היחידה.
4. התלמידים ממלאים את דף העבודה ביחד עם בני הזוג שלהם.
5. לאחר מילוי הדפים, אפשר להרחיב את הפעילות בכמה דרכים:
  - התלמידים יכולים ליצור שמש מילים נוספת עבור מונח אחר מאוצר המילים.
  - אפשר לאסוף את דפי העבודה ולתלות אותם על קיר מילים בכיתה.
  - התלמידים יכולים להסתובב בכיתה ולהתרשם משמש המילים שחבריהם לכיתה יצרו.

כרטיס "בינגו חזקים באינטרנט" (5x5)

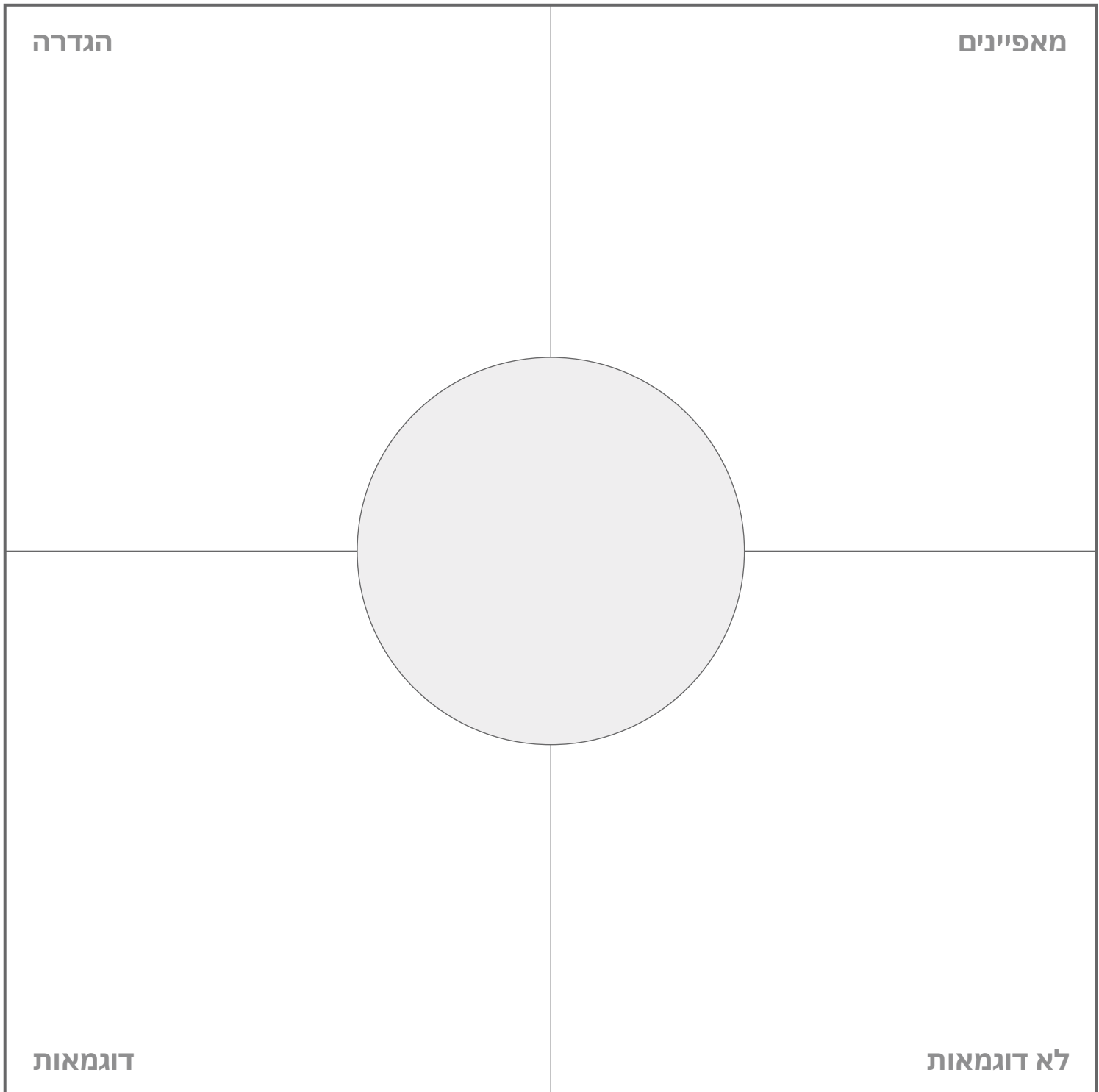

כרטיס "בינגו חזקים באינטרנט" (3x3)

דף עבודה: משאב 2

שמש מילים

מדריך לנשות ולאנשי חינוך: משאב 3

תבנית מכתב/אימייל היכרות להורים

זוהי תבנית בסיסית לאימייל או מכתב להורים. תוכלו לבצע שינויים לפי הצורך כדי לעדכן את ההורים על כך שאתם משתמשים בתוכנית "גדולים באינטרנט" כדי לעזור לילדים ללמוד להתנהג בצורה חכמה ובטוחה במרחב הדיגיטלי.

הורים יקרים,

כשהילדים שלנו קטנים, אנחנו עושים כל מה שאפשר כדי לעזור להם להפיק את מרב התועלת מהאינטרנט, ובמקביל, לשמור על ביטחונם בעולם המקוון. כשהילדים מתקרבים לגיל ההתבגרות, התפקיד שלנו משתנה: אנחנו עוזרים להם ללמוד להתנהג בצורה בטוחה ומחושבת בעולם הדיגיטלי.

ב[שם בית-הספר], אנחנו מאמינים בשיתוף פעולה עם ההורים ובהכנת תלמידי [כיתה] לשימוש באינטרנט, כדי שהם ידעו:

- **לחשוב בצורה ביקורתית** ולבצע הערכה של אפליקציות, אתרים ותכנים אחרים באינטרנט.
- **להגן על עצמם** מפני איומים באינטרנט, כולל בריונות ותרמיות.
- **לנהוג בחוכמה כשמשתפים:** מה, מתי, איך ועם מי לשתף.
- **להתנהג באדיבות ובכבוד** כלפי אנשים אחרים באינטרנט, ולכבד את פרטיותם.
- **לבקש עזרה** מהורה או ממבוגר אחר שסומכים עליו, אם נתקלים במצבים מורכבים.

השנה החלטנו להכניס לבית הספר את "גדולים באינטרנט" – תוכנית מגוונת שנועדה להקנות לילדים את הכישורים הדרושים להם כדי להתנהג בצורה בטוחה וחכמה באינטרנט. אחד ממרכיבי התוכנית הוא המשחק המקוון "ממלכת האינטרנט", שדרכו הילדים יכולים לרכוש את הכישורים האלה בצורה אינטראקטיבית ומהנה. אפשר לשחק בו גם בבית (הילדים שלכם ישמחו ללמד אתכם). התוכנית "גדולים באינטרנט" פותחה על ידי Google בשיתוף עם נשות ואנשי חינוך, חוקרים ומומחים לבריאות באינטרנט מארגון Net Safety Collaborative ומ-iKeepSafe.org. היא משלבת חוויות לימוד מהנות לגילאים שונים, ומחולקת לחמישה שיעורים בסיסיים:

- **חושבים לפני שמשתפים** • **זהירות, זיופים!** • **שומרים על הסודות שלנו**
- **מגיבים להיות אדיב** • **אם לא בטוחים, מדווחים**

שימוש מושכל ובטוח בטכנולוגיה יעזור לתלמידים ללמוד באופן עצמאי וישפר את הפעילות בבית הספר שלנו. מטרתנו היא להבטיח שכל תלמידי [שם בית-הספר] לומדים, מגלים ושומרים על בטיחות באינטרנט, בין כותלי בית הספר ומחוץ לו. אנחנו סבורים שהתוכנית היא שלב חשוב בדרך להשגת היעד הזה.

נשמח לשתף אתכם במידע נוסף על התוכנית החדשה, ולהציג חלק מחומרי הלימוד ומקורות המידע שישמשו את התלמידים בכיתה. אתם גם מוזמנים לעיין בחומרים ובמקורות המידע הקשורים לתוכנית: https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/ אנחנו ממליצים לשאול את הילדים על תוכנית הלימודים ולהמשיך את הדיון בבית אולי אפילו תלמדו בעצמכם כמה טיפים לשמירה על פרטיות ואבטחה!

בברכה,
[השם שלכם]

שאלות נפוצות

האם התלמידים צריכים לסיים את השיעורים לפני שהם משחקים ב"ממלכת האינטרנט"?
לא, אבל זה יכול לעזור. המשחק יעיל יותר כשהוא מחזק את הנושאים שנלמדו בתוכנית הלימודים, והתלמידים ייהנו ממנו יותר אחרי שהם ינהלו דיונים וסיעור מוחות עם המורים.

האם התלמידים צריכים חשבונות Google לתוכנית "גדולים באינטרנט"?
לא. התוכנית "גדולים באינטרנט" זמינה לכל מי שנכנס לאתר. Google לא אוספת נתונים על תלמידים, ולכן אין צורך בשמות משתמש, סיסמאות או כתובת אימייל כדי להשתתף בתוכנית "גדולים באינטרנט".

באילו מכשירים אפשר לשחק ב"ממלכת האינטרנט"?
המשחק "ממלכת האינטרנט" עובד בכל מכשיר שיש לו חיבור לאינטרנט ודפדפן אינטרנט. כלומר, רוב המחשבים הנייחים, המחשבים הניידים, הטאבלטים והטלפונים הניידים יכולים לעזור לתלמידים להיות גדולים באינטרנט.

איזה כתובות כדאי לשמור?
• דף הבית של "גדולים באינטרנט": https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/
• משחק "ממלכת האינטרנט": https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/interland
• תוכנית הלימודים של "גדולים באינטרנט": https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/educators
• חומרים ומקורות מידע למשפחות: https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/families

מורים צריכים לעבור הכשרה מיוחדת, או להיות מורים מיוחדים, כדי ללמד את התוכנית?
• קודם כל, כל גננת בגן חובה וכל מורה מכיתה א' ועד כיתה י"ב יכולים להעביר את תוכנית הלימודים הזו לתלמידים שלהם. לא נדרשת הכשרה נוספת.
• ועוד משהו: בכל מורה יש משהו מיוחד. (:
• ולסיום: השיעורים מלאים באינטראקציות מהנות, רגועות והדדיות בין המורים לתלמידים, עם דגש על הקשבה פעילה ונטולת שיפוטיות.

לאילו כיתות התוכנית "גדולים באינטרנט" הכי מתאימה?
התוכנית המלאה, שכוללת את תוכנית הלימודים, המשחק והכלים באתר האינטרנט, נועדה לתלמידים בכיתות ב'-ו' (גילאי 7-12). אבל המורים יכולים להתאים את תוכנית הלימודים לכל שכבת גיל.

איך ילדים לומדים מהמשחק?
בזמן המשחק, הילדים מגלים בעצמם שיטות עבודה נכונות ומבינים אינטראקציות במרחב הדיגיטלי – ואת ההשלכות שלהן – בסביבה בטוחה וחינוכית. כך המשחק מחזק את הנלמד בתוכנית הלימודים.

האם אפשר להשתמש בכל אחד מהשיעורים ב-Google Classroom?
כן, בטח. ניתן להעביר את המשחק "ממלכת האינטרנט" לכיתות או לקבוצות מסוימות, או לפתוח אותו לכל התלמידים באמצעות הכרזה בכיתה.

יש אתר או תיקייה משותפת, עם דפי עבודה שניתן לגשת אליהם בקלות

כדי להקרין על לוח?

כן, יש אוספים של מצגות. בגרסה האחרונה של תוכנית "גדולים באינטרנט", שיתפנו פעולה עם Pear Deck כדי ליצור מצגות שמותאמות לתוכנית הלימודים. אפשר להציג, להפיץ ולשתף אותן בקלות. המצגות זמינות כאן: https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/educators

צריך להיות מומחים לאזרחות דיגיטלית כדי להשתמש בתוכנית?

בכלל לא. תוכנית הלימודים תוכננה כך שכל המורים יוכלו להיעזר בה וללמד אותה בכיתה. אם אתם רוצים לרענן את הידע או לקבל מידע נוסף על אזרחות דיגיטלית ובטיחות באינטרנט, תוכלו להשתתף בקורס המקוון שלנו לנשות ולאנשי חינוך שזמין בכתובת: g.co/OnlineSafetyEduTraining

האם תוכנית הלימודים של "גדולים באינטרנט" מותאמת לתקנים כלשהם?

טוב ששאלתם. בטח. התוכנית "גדולים באינטרנט" מותאמת לתקנים של האגודה הבינלאומית לשילוב טכנולוגיה בחינוך (ISTE) ושל האיגוד האמריקאי של ספרנים בבתי-ספר (AASL).

האם התלמידים יכולים לשמור את ההתקדמות שלהם במשחק "ממלכת האינטרנט"?

לא בגרסה הנוכחית, וכנראה שזה לא ישתנה. בתוכנית "גדולים באינטרנט" לא נוצרים או נשמרים פרטים אישיים מזהים כלשהם, כולל קבצים שמורים. כך זה תוכנן מראש – אנחנו לא אוספים נתונים על תלמידים ורצינו שהחווייה תהיה נגישה לכולם, לכן אין צורך בחשבון, שם משתמש או סיסמה.

יופי, אבל הרבה מהתלמידים שלי גאים במה שהם למדו ורוצים לזכור שסיימו את המשחק.

אנחנו מבינים, ולכן יצרנו תבנית שאפשר להפיק ממנה ולהדפיס תעודת סיום אישית. פשוט מכניסים את שם התלמיד או התלמידה.

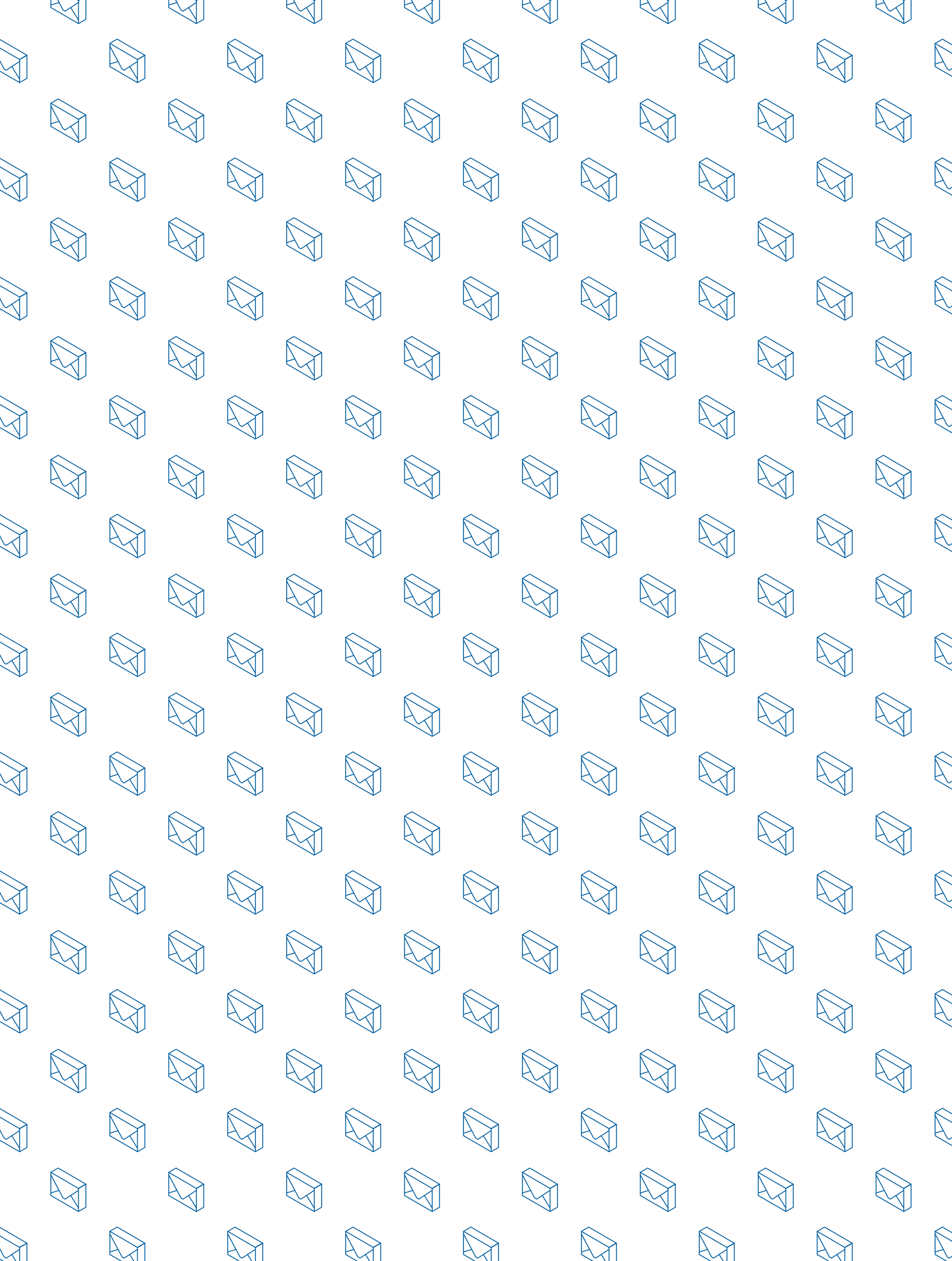
איפה אפשר למצוא את המשאבים הנוספים לנשות ולאנשי חינוך?

אפשר למצוא את כל החומרים של תוכנית "גדולים באינטרנט" לנשות ולאנשי חינוך בכתובת g.co/BelInternetAwesomeEducators.

יש קהילה מקוונת של משתמשי "גדולים באינטרנט" שבה אפשר לשתף רעיונות

או לקבל עזרה?

כן! (והיא נהדרת). אנחנו משתמשים בדף הטוויטר שלנו כדי לנהל תקשורת שוטפת עם מורים ולהציע להם רעיונות. כדי לדעת יותר על "גדולים באינטרנט" ועל נושאים נוספים, אתם מוזמנים לעקוב אחרינו ב-@GoogleForEdu.

חושבים לפני שמשתפים

מגינים על עצמנו, על המידע שלנו ועל הפרטיות שלנו באינטרנט

סקירה כללית של השיעור

כיתות ב'-ו'	מתי לא משתפים	שיעור 1
כיתות ב'-ו'	איך לשמור על פרטיות	שיעור 2
כיתות ב'-ו' ML	לא לזה התכוונתי!	שיעור 3
כיתות ב'-ו' ML	סיפור מסגרת	שיעור 4
כיתות ב'-ו'	מי זה בכלל?	שיעור 5
כיתות ב'-ו'	איך אנחנו נראים בעיני אחרים באינטרנט?	שיעור 6
כיתות ב'-ו'	ממלכת האינטרנט: הר הזהירות	שיעור 7

הרעיונות העיקריים

מורים והורים מבינים שטעויות שעושים בעולם הדיגיטלי עלולות לפגוע ברגשות, במוניטין ובפרטיות. אבל ילדים יכולים לכתוב פוסט תמים ולא להבין שהוא עלול להגיע לאנשים לא צפויים – או שיהיה אפשר לפרש אותו בצורה לא נכונה מחר ואפילו בעתיד הרחוק יותר.

בפעילויות האלה נשתמש בדוגמאות מוחשיות וניצור דיונים מעניינים כדי ללמד את הילדים איך לשמור על נוכחות חיובית באינטרנט ולהגן על פרטיותם.

יעדים לתלמידים

- ✓ **ליצור ולנהל** מוניטין חיובי באינטרנט ובמקומות אחרים.
- ✓ **לכבד** את גבולות הפרטיות של אחרים, גם אם הם שונים מהגבולות שלהם.
- ✓ **להבין** איזו השפעה יכולה להיות לטביעת רגל דיגיטלית אם לא מטפלים בה נכון.
- ✓ **לבקש** עזרה ממבוגרים אם נתקלים במצבים מורכבים.

תקנים רלוונטיים

תקני ISTE לנשות ולאנשי חינוך: 1a, 1b, 2a, 2c, 3b, 3c, 3d, 4b, 4d, 5a, 6a, 6b, 6d, 7a1
תקני ISTE לתלמידים: 1c, 1d, 2a, 2b, 2d, 3b, 3d
תקני למידה של AASL: I.a.1, I.b.1, I.c.1, I.d.3, I.d.4, II.a.2, II.b.1, II.b.2, II.b.3, II.c.1, II.c.2, III.a.1, III.a.2, III.a.3, III.b.1, III.c.1, III.c.2, III.d.1, III.d.2, IV.a.1, IV.a.2, V.a.2, VI.a.1, VI.a.2, VI.a.3

חושבים לפני שמשתפים אוצר מילים

שיעורים 1 ו-2

פרטיות באינטרנט: מונח רחב שמתייחס בדרך כלל ליכולת לקבוע איזה מידע אנחנו משתפים על עצמנו באינטרנט ולבחור מי יכול לראות את המידע ולשתף אותו

מידע אישי: מידע שאיתו אפשר לזהות אותנו – לדוגמה: השם, כתובת המגורים, מספר הטלפון, מספר תעודת הזהות, כתובת האימייל שלנו, וכו'. מומלץ אף פעם לא לשתף מידע כזה באינטרנט.

מוניטין: הרעיונות, הדעות, הרשם או האמונות שיש לאחרים לגבינו. משהו שאנחנו לא יכולים לדעת בביטחון גמור, אבל רוצים שהוא יהיה חיובי

שיעור 3

קוד: מילה, ביטוי, תמונה (למשל לוגו או אמוג'י), סמל יחיד או אוסף סמלים שמייצגים משמעות או מסר ספציפיים. לפעמים זה קוד סודי שרק אנשים מסוימים יכולים להבין. בדרך כלל זה רק סמל שמייצג משהו שכמעט כולם מבינים.

הקשר: מידע שמקיף את המסר או את מה שאנחנו רואים, ועוזר לנו להבין אותו. הקשר יכול להיות, למשל, המיקום שבו המסר נמצא, מתי הוא הופיע, או מי פרסם אותו.

פרשנות: איך משהו מבין מסר, או איזו משמעות הוא קולט מהמסר

ייצוג: תמונה, סמל או תיאור שאומרים הרבה (או מבטאים אמת) על משהו, משהו או קבוצה

שיעור 4

מסגרת: כשמצלמים תמונה או סרטון של נוף, אדם או חפץ כלשהו, המסגרת מגדירה מה הצופה יכול לראות. את החלק שאנחנו מחליטים להשאיר מחוץ למסגרת, הצופה לא יוכל לראות.

שיעורים 5 ו-6

הנחה: משהו שאנחנו, או אנשים אחרים, חושבים שהוא נכון לגבי משהו או משהו, אבל אין הוכחה שהוא נכון

בחירה וארגון: להחליט מה לפרסם באינטרנט – טקסט, תמונות, צלילים, איורים או סרטונים – ולאחר מכן לארגן את הפרטים ולהציג אותם מתוך מחשבה על ההשפעה שתהיה להם על האנשים שיראו אותם, או על מה שהם יחשבו עלינו

טביעת רגל דיגיטלית (או נוכחות דיגיטלית): כל המידע האישי שלנו שמופיע באינטרנט. טביעת הרגל הדיגיטלית יכולה לכלול כל דבר: תמונות, קטעי שמע, סרטונים, הודעות טקסט וליוויים ותגובות שאנחנו מפרסמים בפרופילים של חברים. בדיוק כמו שהצעדים שלנו משאירים עקבות על האדמה כשאנחנו הולכים, גם התוכן שאנחנו מפרסמים באינטרנט יוצר טביעת רגל.

עובדה: משהו שהוא נכון או שאפשר להוכיח שהוא נכון

דעה: אמונה שיש לנו, או לאנשים אחרים, לגבי משהו או משהו, שהיא לא בהכרח עובדה, מכיוון שלא ניתן להוכיח אמונה

שיעור 7

שיתוף יתר: שיתוף מוגזם – כשמישהו משתף יותר מדי מידע אישי או יותר מדי מידע על עצמו במצב מסוים או בשיחה באינטרנט

מתי לא משתפיים

התלמידים עובדים בזוגות ומספרים זה לזה סודות מומצאים. המטרה היא להתחיל לחשוב איזה מידע הוא פרטי ומהם גבולות הפרטיות.

על השיעור: זהו שיעור בסיסי בנושא פרטיות באינטרנט לאנשים מכל הגילאים. בשיעור הזה לומדים שכמעט בלתי אפשרי להסיר תכנים ששיתפנו, לשלוט בחשיפה שלהם ולקבוע עד מתי בעתיד אפשר יהיה לראות אותם. כדאי קודם לשאול את התלמידים באילו טכנולוגיות הם משתמשים ואז להתייחס לרשתות ולמכשירים האלה בפעילות עצמה. לא מכירים את האפליקציות? אין בעיה! סביר להניח שהתלמידים ישמחו לעזור לכם.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** אילו סוגים של מידע אישי צריכים להישאר פרטיים ולמה.
- ✓ **לזכור** שצריך לכבד את ההחלטות של כל האנשים לגבי הפרטיות שלהם.

בואו נדבר

למה הפרטיות חשובה?

האינטרנט מאפשר לתקשר בקלות רבה מאוד עם בני משפחה, חברים – בקיצור, עם כולם. אנחנו שולחים הודעות, משתפים תמונות, מצטרפים לשיחות ברשתות חברתיות ומשדרים וידאו בזמן אמת – לפעמים בלי לחשוב מי יכול לראות את המידע הזה באותו רגע או בהזדמנות אחרת לגמרי. חשבו למשל על תמונה או פוסט שנראים לכם מצחיקים ובלתי-מזיקים. מתישהו בעתיד, אנשים שבכלל לא רציתם שיראו אותם עלולים לראות ולפרש אותם בצורה שגויה. רגשות עלולים להיפגע. אנשים שלא מבינים את ההומור שלכם עלולים לחשוב שאתם מרושעים רק בגלל שהם לא מכירים אתכם. כשמשוה מתפרסם כמעט אין דרך חזרה. אנשים יכולים להעתיק את זה, להנציח את זה בצילום מסך ולשתף את זה. חשוב לזכור:

- מה שאנחנו מפרסמים או משתפים יכול להגיע לאנשים שלעולם לא נפגוש.
- כשמשוה מתפרסם עלינו באינטרנט, הוא יכול להישאר שם לנצח – כי מישהו יכול פשוט לצלם את המסך ולשתף אותו. זה כמו טוש בלתי מחיק: מאוד קשה למחוק את הסימנים לחלוטין.
- אם מחברים הרבה פיסות מידע קטנות שהתפרסמו וקשה למחוק אותן, הן יוצרות מוניטין – מה שאנשים חושבים עלינו. לכן חשוב שתהיה לנו כמה שיותר שליטה על מה שאנחנו משתפים.

זאת הסיבה שהפרטיות שלנו חשובה. כדי להגן עליה, אנחנו יכולים להחליט לשתף רק בהודעות פרטיות או רק דברים שאנחנו בטוחים ב-100% שאנחנו רוצים לשתף – במילים אחרות, להיות זהירים כשאנחנו אומרים, מפרסמים או משתפים דברים באינטרנט.

חשוב גם לדעת מתי לא לפרסם כלום – לא להגיב לפוסט, לתמונה או לתגובה של מישהו, לא לשתף מידע שאינו נכון (גם אם רק בתור בדיחה), לא לשתף יותר מדי ולא לפרסם מידע אישי. כולם כבר מכירים את העצה הכי טובה שיש: "חושבים לפני שמפרסמים". כדי לכבד את הפרטיות שלנו ושל אנשים אחרים, צריך לחשוב מה נכון לפרסם, מי יכול לראות את הפוסט, איך הוא ישפיע עלינו ועל אחרים (מחר או כשתהיו בני 16!), מתי כדאי לפרסם ומתי לא כדאי.

שאלות לדיון נוסף (התלמידים יכולים לקחת איתם את השאלות הביתה כדי לדבר עליהן עם המשפחה):

- למה מומלץ לא לפרסם אף פעם את השם המלא, הכתובת, מספר הטלפון ומידע אישי נוסף באינטרנט?

- מתי מותר לשתף תמונה או סרטון של מישהו?
- מותר לחשוף סוד או מידע אישי של מישהו? למה? מה אם עושים את זה רק בתור בדיחה?
- מה אם מישהו שחשוב לכם מפרסם משהו אישי שגורם לכם לחשוב שהוא נמצא בסכנה? תשתפו את זה? אם אתם חושבים שכן, אתם צריכים לספר לו שאתם דואגים לו? אתם צריכים לספר לו שאתם חושבים לספר על זה למבוגר שדואג לו?

1. ממצאים סוד

חשוב להקפיד שזה יהיה סוד **מומצא ולא** סוד אמיתי.

2. מספרים לבן/בת הזוג

- חשבתם על סודות? עכשיו נתחלק לזוגות. כל אחד יספר לבן/בת הזוג על הדמות המומצאת והסוד שלה, ונדבר על שלוש השאלות הבאות:
- אם הסוד היה שלכם, הייתם מספרים אותו למישהו?
  - למי הייתם מספרים את הסוד שלכם ולמה?
  - איך הייתם מרגישים אם מישהו היה מגלה את הסוד שלכם לכולם בלי רשותכם?

3. מספרים לכיתה

לסיום, כל תלמיד מספר לכיתה על הדמות שהמציא והסוד שלה, ומתאר איך הרגיש כשהוא סיפר אותו. תלמידי הכיתה יכולים לדבר על התשובות שלהם לשאלות שלמעלה.

מה למדנו?

- סודות הם סוג אחד של מידע אישי שלא נרצה לשתף באינטרנט, או שנרצה לספר רק לבני משפחה או לחברים שאנחנו סומכים עליהם. אחרי שמשתפים סוד, כבר אין לנו שליטה עליו והוא עלול להגיע לאנשים לא רצויים. לכן אנשים אומרים שצריך לחשוב לפני שמפרסמים (והם צודקים!).
- סוגים נוספים של מידע שאסור לפרסם באינטרנט אף פעם:
- הכתובת ומספר הטלפון שלנו
  - כתובת האימייל שלנו
  - הסיסמאות שלנו
  - השם המלא שלנו
  - הציונים והעבודות שלנו בלימודים

חושבים לפני שמשתפים: שיעור 2

איך לשמור על פרטיות

תלמידי הכיתה קוראים ארבעה תרחישים, ומדברים על פתרון הפרטיות הטוב ביותר לכל אחד מהם.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לבחון** איך שאלות של פרטיות נראות מנקודות מבט של אנשים שונים.
- ✓ **להבין** איך תרחישים שונים מחייבים רמות שונות של פרטיות.

בואו נדבר

תרחישי פרטיות: מה אתם צריכים לעשות?

זה הזמן לקרוא את התרחישים הבאים וללמוד עוד.

פעילות

עכשיו נקרא את חמשת התרחישים, ונדבר על כך שלכל אחד מהם יכול להיות פתרון פרטיות שונה. נתחלק לארבע קבוצות. כל קבוצה תדון בתרחיש אחד ואחר כך נערוך דיון כיתתי על הממצאים שלנו.

החומרים הדרושים:

- מערך שיעור למורה:
- "איך לשמור על פרטיות"

תרחישים

תרחיש 1: מישוהו אמר לילד א' שכדאי מדי פעם להחליף סיסמאות וקודי גישה בטלפונים. לכן הילד החליט להחליף סיסמה במשחק שהוא הכי אוהב. החבר הכי טוב של ילד א', ילד ב', גם אוהב את המשחק הזה, אבל אין לו חשבון משלו, לכן הוא נכנס למשחק עם פרטי המשתמש של ילד א'. ילד א' נותן לילד ב' את הסיסמה החדשה.

- זו הייתה החלטה טובה מצד ילד א' לשנות את הסיסמה?
- זו הייתה החלטה טובה מצד ילד א' לתת לילד ב' את הסיסמה? למה כן ולמה לא?

מה אם זו הייתה הסיסמה לחשבון ברשת חברתית? אותה תשובה? וכשהם יגיעו לתיכון ויהיו להם חברים אחרים? אותה תשובה?

תרחיש 2: מישוהי כותבת ביומן האישי שלה. אתם מגלים שחברה שלה מצאה את היומן כשהיא

- ישנה אצלה בבית, וחשבה שיהיה מצחיק לפרסם קטעים ממנו באינטרנט.
- החברה טעתה כשפרסמה את המידע באינטרנט? זה היה מצחיק? למה כן ולמה לא?
- איך הייתם מרגישים אם מישוהי היה עושה דבר כזה עם משהו שרציתם לשמור בסוד?

תרחיש 3: משהו כותב "חופשה נעימה" בדף של חבר ברשת חברתית.

- החבר הזה הודיע לכולם שהוא יוצא לחופשה? הוא רצה שכולם יידעו? (סביר להניח שלא כולם, אבל אף פעם אי אפשר לדעת...)
- יש דרכים פרטיות יותר להעביר את המסר הזה?

תרחיש 4: אתם יודעים שתלמיד אחר יצר חשבון מזויף ברשת חברתית, התחזה לתלמיד אחר וגרם לו להיראות רע. החשבון המזויף גם כולל את המידע האישי של התלמיד האחר.

- האם לתלמיד שהתחזה אליו יש זכות לדעת? האם תספרו לו?
- לא ברור מאליו מי יצר את החשבון, אבל אתם יודעים מי זה. תבקשו מאותו אדם להסיר את החשבון המזויף?
- האם עליכם לספר על כך למורה או למבוגר אחר שאתם סומכים עליו?
- מה יכול לקרות אם אף אחד לא יספר?

תרחיש 5: אתם והאחים שלכם משתמשים בטאבלט של אימא, אז כולם יודעים את קוד הגישה.

- לכל המשפחה גם יש חשבון אחד לקניות באינטרנט מאתר מסוים. הכול היה בסדר עד שיום אחד חבר ביקר את אחיכם והם השתמשו בטאבלט של אימא כדי להסתכל על אוזניות מדהימות לגיימרים באותו אתר קניות. אחיכם הלך למטבח לקחת חטיף, ואז הם יצאו ביחד החוצה לשחק כדורסל. כמה ימים אחרי כן, הגיעה לבית קופסה.
- האוזניות היו בתוך הקופסה. אחיכם אמר שהוא לא הזמין אותן. אתם מאמינים לו.
- ההורים שלכם הרי יתהו איך האוזניות הגיעו אליכם הביתה. מה אתם ואחיכם מחליטים לעשות?
- מה לגבי נושא הסיסמה? אתם חושבים שזה בעייתי שכל בני המשפחה משתמשים באותן סיסמאות למכשירים וחשבונות משפחתיים, אם חברים יכולים להשתמש באותם מכשירים וחשבונות? איך תסבירו את זה למשפחה?

מה למדנו?

במצבים שונים נדרשות תגובות שונות, באינטרנט ובמקומות אחרים. תמיד חשוב לכבד את בחירות הפרטיות של אנשים אחרים, גם אם אנחנו היינו בוחרים אחרת.

מעריך שיעור למורה: שיעור 2

איך לשמור על פרטיות

הערה למורה: דף זה נועד לעזור לכם לקיים דיונים בכיתה. הוא לא נועד לחלוקה לתלמידים. כתבו את התשובות הנכונות ו/או הטובות ביותר על הלוח, ונהלו דיון.

תרחיש 1

• זו הייתה החלטה טובה מצד ילד א' לשנות את הסיסמה?

כן, מבחינת פרטיות, מומלץ להגדיר סיסמאות שונות למכשירים ושירותים שונים, ולהחליף אותן לפחות פעם בשנה.

• זו הייתה החלטה טובה מצד ילד א' לתת לילד ב' את הסיסמה? למה?

לא, אנחנו יודעים שילדים נוטים לשתף סיסמאות עם חברים, והם צריכים ללמוד שזו לא התנהגות דיגיטלית טובה מבחינת פרטיות או אבטחה. בשלב זה אפשר להתחיל לרמוז על סיבות טובות להימנע מההרגל הזה. אפשר לשאול את השאלה: "אתם יכולים לחשוב על מצב שבו לא הייתם רוצים שלאף אחד, חוץ ממבוגר שאתם סומכים עליו, תהיה את הסיסמה שלכם?" דוגמאות אפשריות הן:

-לפעמים רבים עם חברים או שהם מתעצבנים – הייתם רוצים שמישהו שכועס עליכם יוכל לתת את הסיסמה שלכם לאחרים?

-מה אם אחד החברים שלכם מכיר את קוד הגישה לטלפון שלכם, ובשביל הקטע, הוא נכנס לטלפון, מתחזה לכם ואמר משהו מעליב על מישהו ששניכם מכירים? במצב הזה, נראה כאילו אתם אמרתם את הדברים האלה.

-אם הייתם משתפים את הסיסמה שלכם עם מישהו שעבר דירה, הייתם רוצים שהוא תמיד יוכל להמשיך להיכנס לחשבונות ולמידע האישי שלכם?

-מה אם יש לכם פרופיל במשחק כלשהו, ושחקן אחר מבקש את פרטי ההתחברות שלכם כדי לשחק דרך הפרופיל שלכם? תיתנו לו להתחבר אפילו אם הוא באמת חבר?

חשבו על כל מה שאתם יכולים לעשות במשחק הזה. אותו אדם יוכל לעשות בחשבון שלכם את כל מה שאתם יכולים לעשות. זה בסדר? זה יהיה בסדר גם בשבוע הבא או בשנה הבאה?

• מה אם זו הייתה הסיסמה לחשבון ברשת חברתית? אותה תשובה? וכשהם יגיעו לתיכון ויהיו להם חברים אחרים? אותה תשובה?

כן, אותה תשובה. לא כדאי לשתף סיסמאות לאף חשבון, גם עם החברים הכי טובים שלכם, כי – ממש כמו שאמרנו קודם – חברויות משתנות. לפעמים חברים הופכים לחברים-לשעבר, ואתם לא רוצים שהחשבון או הפרופיל שלכם יהיה פתוח לאנשים שלא אכפת להם מכם. אנשים כאלה עלולים לערוך את המידע שלכם, להציג אתכם באופן שלילי, לפרסם בשמכם משהו מעליב על מישהו אחר וכו'.

תרחיש 2

• החברה טעתה כשפרסמה את המידע באינטרנט? זה היה מצחיק? למה כן ולמה לא?

תלמידים מסוימים אולי יגידו שזה מצחיק אם התוכן מצחיק, אז כדאי להעמיק קצת בנושא ולשאול אותם את השאלה הבאה...

• איך הייתם מרגישים אם מישהו היה עושה דבר כזה עם משהו שרציתם לשמור בסוד?

תרחיש 3

• החבר הודיע לכולם שהוא יוצא לחופשה?

לצורך הדיון, נניח שהתשובה היא כן. אז כדאי לשאול את הכיתה...

• הוא רצה שכולם ידעו?

לא. (סביר להניח)

• למה לא?

הנה כמה תשובות טובות: כי אולי המשפחה שלו לא רוצה שיידעו איפה הם, או עלולה לחשוש שמישהו יפרוץ אליהם לבית.

• יש דרכים פרטיות יותר להעביר את המסר הזה?

סביר להניח שהתלמידים יציעו כמה תשובות טובות, למשל, לשלוח הודעה פרטית, לשלוח הודעת טקסט, להתקשר בטלפון וכו'.

תרחיש 4

• האם לתלמיד שהתחזו אליו יש זכות לדעת? האם תספרו לו?

תהיה לכם תשובה משלכם לחלק הראשון של השאלה, אבל מעניין לשמוע מה יש לתלמידים להגיד ולנהל דיון בנושא – האם הם יספרו לקורבן, ומה הם יגידו לו?

• לא ברור מאליו מי יצר את החשבון, אבל אתם יודעים מי זה. תבקשו מאותו אדם להסיר את החשבון המזויף?

לא כולם ירגישו בנוח להתעמת עם הצד התוקף, וזה בסדר. שאלו את הכיתה אם מישהו ירגיש בנוח לעשות את זה, ולמה. מעניין אם יתפתח דיון בנושא.

• האם מישהו צריך לספר על כך למורה או למבוגר אחר שסומכים עליו?

כן, אם אף אחד לא אומר לצד התוקף להסיר את החשבון המזויף, או אם מישהו כן עושה את זה אבל החשבון נשאר פעיל. עזרו לתלמידים לראות שחשוב להגן על אנשים אחרים מפני פגיעה – כולל העלבה, חרם, הטרדה ובריונות. זה לא נחשב "להלשין". זה להגן על מישהו, לא להכניס מישהו אחר לצרות.

• מה עלול לקרות אם אף אחד לא יספר?

הפגיעה בקורבן תימשך. זו נקודה טובה לדיון בכיתה לגבי אכפתיות לאחרים ומדוע זה חשוב. מידע נוסף בנושא זמין בפרק נחמדים באינטרנט.

תרחיש 5

• ההורים שלכם הרי יתהו איך האוזניות הגיעו אליכם הביתה – מה אתם ואחיכם מחליטים לעשות?

ייתכן שהתלמידים יתמקדו באופן אינטואיטיבי במה נכון או לא נכון להגיד – וזה בסדר. זו הזדמנות לקיים דיון קצר בנושא ולראות אם הם מצליחים להסכים על משהו.

• מה לגבי נושא הסיסמה? דברו על הסיכונים שיש כשכל בני המשפחה משתמשים באותן סיסמאות למכשירים וחשבונות משפחתיים.

הרבה משפחות נוהגות כך. נסו לגרום לתלמידים לנהל דיון לגבי (1) הגנה על סיסמאות משפחתיות כשחברים באים לבקר, (2) למה חשוב לא לתת סיסמאות משפחתיות לחברים ואנשים אחרים מחוץ למשפחה, וגם (3) אילו בעיות נוספות עלולות לקרות, חוץ מחברים שמזמינים דברים דרך חשבונות משפחתיים.

חושבים לפני שמתפנים: שיעור 3 לא לזה התכוונתי!

באמצעות סמלי אמוג'י בלבד, התלמידים יוצרים חולצות שמייצגות אותם. בדרך, הם לומדים שאנשים שונים יכולים לפרש את אותו מסר בצורה שונה.

רקע על אוריינות מדיה למורים: כשאנחנו לובשים חולצות עם סמלי לוגו, סמלים של קבוצות ספורט, סמלי בית ספר, תמונות של מוזיקאים, תמונות של פוליטיקאים וכו', אנחנו הופכים בעצם ללוח מודעות מהלך. פעילות זו ממחישה שאפשר להשתמש בחולצה גם כאמצעי לתקשורת ישירה וגם כאמצעי תקשורת, ובמקביל היא עוזרת לתלמידים להבין שמסכים אינם המקום היחיד שמאפשר להעביר ולקבל בו מסרים.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** כמה חשובה השאלה: איך אנשים אחרים עשויים להבין את המסר?
- ✓ **לפתח מודעות** לכלים החזותיים הרבים שאנשים משתמשים בהם כדי לתקשר.
- ✓ **לראות** ששיתוף של משהו באינטרנט או על גבי חולצה הוא צורת תקשורת.
- ✓ **ללמוד** מהי המשמעות של "הקשר" ו"ייצוג".

בואו נדבר

האם קרה פעם שמישהו לא הבין כמו שצריך משהו שאמרתם, עשיתם, כתבתם או פרסמתם באינטרנט? האם הוא התרגז או נפגע ונאלצתם להסביר לו שלא התכוונתם למה שהוא חשב שהתכוונתם?

לפעמים, כשאנחנו מנסים להעביר מסר כלשהו, **אנחנו** יודעים למה אנחנו מתכוונים, אבל האנשים שמקבלים את המסר לא, בייחוד אם אנחנו לא נמצאים יחד באותו מקום. זה קורה מכיוון שהחוויית האישיות של כל אדם משפיעה על הדרך שבה הוא מפרש דברים כמו תמונות ומילים.

אנחנו אפילו משדרים הרבה מסרים בלי לדעת בכלל. אנחנו מספרים לאנשים מי אנחנו – ושופטים אותם – באמצעות רמזים כמו בגדים, תסרוקות ואפילו צורת הליכה או תנועות ידיים. זה נקרא "ייצוג" – שימוש בתמונות, סמלים, סגנון ומילים כדי לומר משהו לגבי משהו, מישהו או קבוצה כלשהי.

לדוגמה: נניח שאנחנו גולשים באינטרנט ורואים תמונה של מישהו שלובש חולצה עם סמל של קבוצת ספורט. סביר להניח שנחשוב שהוא אוהד של הקבוצה, וגם סביר להניח שההנחה הזו תהיה נכונה. הסיבה לכך היא שרובנו מזהים את העיצוב של חולצות ספורט ויודעים שזה ה"קוד" בעולם הספורט. גם אם אנחנו לא בטוחים בדיוק באיזו קבוצה מדובר, סביר להניח שאנחנו יודעים שמדובר בקבוצת ספורט.

אבל אם היינו רואים תמונה של מישהו עם כובע מצחייה אדום עם לוגו קבוצה? מה היינו חושבים עליו? בתור תושבי ישראל, בייחוד אם אנחנו מתעניינים בכדורגל מקומי, אנחנו יודעים שהצבע האדום מייצג את אוהדי "הפועל". האדם שבתמונה השתמש בכובע המצחייה כדי לייצג את התמיכה שלו בקבוצה.

אם לא היינו מכירים את ה"קוד" הזה של אוהדי הכדורגל בארץ, אולי היינו חושבים שמדובר פשוט בבחירה אופנתית. יכול להיות שאפילו היינו מתפתים להגיב על הסטייל האישי שלו. וזה עלול היה לעצבן אוהדי "הפועל". הם עלולים לחשוב שתגובה שלנו מעליבה ולענות לנו עם תגובות מעליבות משלהם. אנחנו היינו מתרגזים, ובסופו של דבר היה נוצר בלגן של תגובות שליליות ורגשות פגועים.

אז איך אנחנו יכולים לוודא שאנשים אחרים יבינו למה אנחנו מתכוונים כשאנחנו מפרסמים משהו ברשת? דרך אחת היא להתייחס לעצמנו כיוצרי תוכן – לא סתם מגיבים או שחקנים. כל פעם שאנחנו יוצרים פרופיל באינטרנט, שולחים למישהו הודעת טקסט, מגיבים בציאט במשחק או משתפים תמונה, אנחנו יוצרים תוכן. כמו כל יוצר תוכן טוב, אנחנו רוצים ליצור ולשתף תוכן מתחשב. לכן, חשוב שנעצור לרגע לפני הפרסום ונשאל את עצמנו: "איך מישהו שונה ממני עשוי לפרש את המסר שלי?"

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "חולצה ריקה" (אחד לכל תלמיד)
- דף עבודה: "טבלת אמוג'י" (מוקרנת או תלויה על הקיר כדי שכולם יוכלו לראות)
- מרקרים, עפרונות צבעוניים או צבעים לציור
- סלוטייפ (או דרך אחרת להציג את הציורים של התלמידים ברחבי הכיתה)

1. תיאור עצמי באמצעות סמלי אמוג'י

כדי לעזור לנו להבין איך להפוך ליוצרי תוכן מיומנים, אנחנו נעצב חולצות. בדף העבודה שעליו מצוירת חולצה ריקה, נצייר ייצוג של עצמנו בעזרת סמלי אמוג'י בלבד. אפשר להשתמש באמוג'י אחד, בשניים או בשלושה לכל היותר. אפשר להעתיק את הסמלים מהטבלה או להמציא סמלים לבד.

2. מציגים ומסבירים

התלמידים מתחלקים לזוגות ומנסים לנחש מה סמלי האמוג'י של בן/בת הזוג אומרים עליו/ה. האם הניחושים שלכם מדויקים, או שאתם צריכים להסביר זה לזו למה בחרתם בכל סמל?

3. לומדים זה על זה

תולים את ה"חולצות" ברחבי החדר כדי שכולם יוכלו לראות אותן. נראה לכם שתצליחו לזהות למי שייכת כל חולצה?

4. מנהלים דיון בכיתה:

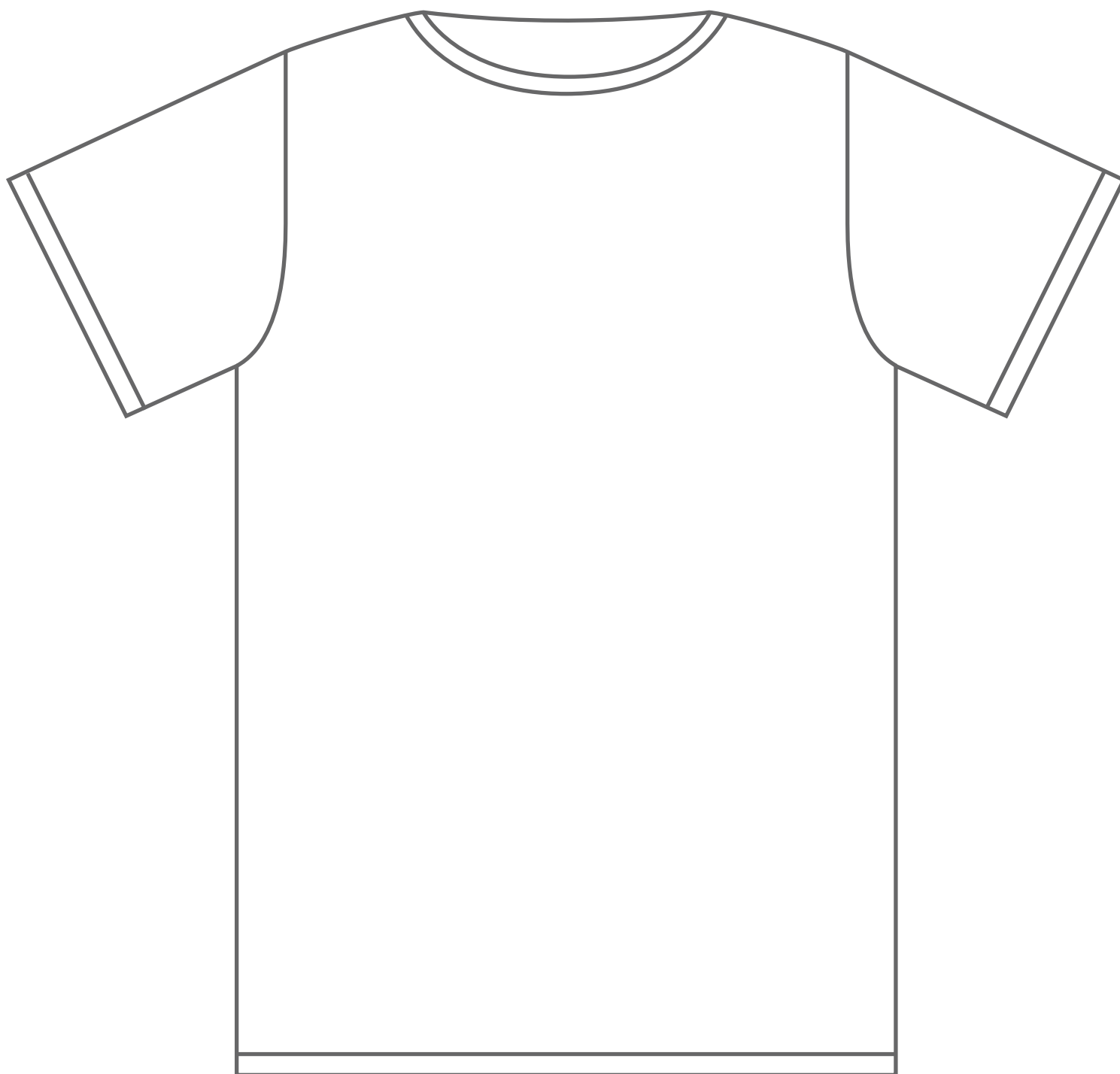
- מה עזר או הפריע לכם לזהות איזו חולצה שייכת לאיזה תלמיד? מה בסמלים על החולצות עזר לכם לזהות נכון את בעל החולצה? יש סמלי אמוג'י שהרבה אנשים השתמשו בהם? יש סמלי אמוג'י שבהם השתמש רק תלמיד אחד?
- כולם הסכימו על המשמעות של כל אמוג'י? איך הקשר יכול לשנות את משמעות האמוג'י? עכשיו נבחן את האמוג'י של הידיים עם שתי אצבעות זקורות. איך אפשר לדעת אם מדובר בסמל השלום, בסמל לניצחון או במספר 2? מה לגבי האמוג'י של האש? הוא מסמל סכנה/מצב חירום? אולי בכלל פופולריות או הצלחה עצומה ("איזו מנה אש!")? המשמעות משתנה בהתאם למיקום של הסמל? (אמוג'י מחייך על שיעורי הבית שלכם יכול לסמל שהמורה חושב/ת שעשיתם עבודה טובה, אבל בהודעת טקסט מחבר היא עשויה לסמל שהוא שמח או מתבדח). האם המשמעות משתנה אם יש אמוג'י נוספים?

מה למדנו?

כיוצרי תוכן, לפני שאנחנו מפרסמים הודעות או תמונות ברשת, מומלץ לעצור ולשאול את עצמנו: "איך משהו שונה ממני עשוי לפרש את זה? בטוח שאנשים אחרים יבינו למה התכוונתי?" יכול להיות שהם יפרשו את זה לא נכון? אנחנו צריכים לשאול את עצמנו את אותן שאלות גם לפני שאנחנו מפרסמים תוכן או תגובה. "האם הכוונה שלהם ברורה לי? איך אפשר לדעת?"

דף עבודה: שיעור 3

חולצה ריקה

דף עבודה: שיעור 3
טבלת אמוג'י

סיפור מסגרת

רקע על אוריינות מדיה למורים: תכנים נוצרים על ידי אנשים שמקבלים החלטות. ההחלטה הבסיסית ביותר בהקשר הזה היא מה לכלול ומה לא. שיעור זה עוזר לתלמידים לראות את עצמם כיוצרי תוכן כשהם מחליטים מה לפרסם ברשת.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לראות** את עצמם כיוצרי תוכן.
- ✓ **להבין** שיוצרי תוכן מקבלים החלטות לגבי מה להציג ומה להשאיר מחוץ למסגרת.
- ✓ **להשתמש** ברעיון המסגור כדי להבין את ההבדל בין מה שאפשר להציג ומה שכדאי להסתיר או לשמור במקום בטוח.

בואו נדבר

יוצרים של תוכן חזותי שולטים בכמות המידע שהם רוצים לשתף באמצעות **מסגור**. הם מחליטים מה לכלול **בתוך המסגרת** (מה שאנחנו יכולים לראות), ומה **ישאר מחוץ למסגרת** (מה שאי אפשר לראות).

פעילות

עורכים את כל הפעילויות הכיתתיות ולאחר מכן מנהלים דיון:

1. מסגור

כל תוכן שמפורסם הוא תוצר של סדרת החלטות שקיבלו היוצרים. אחת ההחלטות החשובות היא מה לכלול, ומה לא לכלול. כשאנחנו מצלמים תמונות או סרטונים, מסגור עוזר לנו לכלול ולא לכלול תוכן.

כדי לראות איך זה עובד, לוקחים כרטיסיית בריסטול וגוזרים את המרכז שלה כדי ליצור מסגרת.

מחזיקים את המסגרת עם זרוע פרושה קדימה ומזיזים את הזרוע באטיות כלפי הפנים ובחזרה אחורה (אפשר גם לנסות את זה עם פונקציית הזז במצלמה). קלטתם מה אתם יכולים לראות בתוך המסגרת? ואם אתם מזיזים אותה מצד לצד? יש דרך להחזיק במסגרת כך שתוכלו לראות רק חלק מחבריכם לכיתה אבל לא את כולם? או רק חלק מהדברים על הקיר אבל לא את כולם?

מי ששולט במסגרת, הוא זה שיוצר את התוכן. אתם מחליטים מה לכלול ומה לא. מה שאתם בוחרים שלא לכלול בתוך המסגרת עדיין קיים בחיים האמיתיים, אבל מי שצופה בתוכן שיצרתם לעולם לא יוכל לראות את זה.

2. להשאיר בתוך או מחוץ למסגרת?

קחו דף עבודה והביטו בתמונה A1. על מה, לדעתכם, אתם מסתכלים, ואיך אתם יודעים? עכשיו הביטו בתמונה B1. איך המידע הנוסף עוזר לכם להבין טוב יותר על מה אתם מסתכלים?

נסו שוב עם תמונה A2. מה לדעתכם יוצר את הצלילית? לפי מה החלטתם? תמונה B2 מוסיפה עוד מידע. האם ניחשתם נכון?

החומרים הדרושים:

- כרטיסיות בריסטול ומספריים (ערכה אחת לכל תלמיד)
- דף עבודה: "מה נשאר במסגרת?" או מסך או לוח חכם עם תמונות מוקרנות

3. יותר מדי מידע (TMI)?

לא כל מידע נוסף מתקבל בברכה. לפעמים זה מסיח את הדעת ומפריע לנו ליהנות מהתמונה במסגרת הקטנה יותר, או להבין אותה. תסתכלו בדוגמה מס' 3 בדף העבודה.

לפעמים כיף לראות איך עושים דברים. אבל איך הייתם מרגישים אם בכל פעם שאתם צופים בסרט, בתוכנית טלוויזיה או בסרטון לא הייתם רואים רק את המסגרת הקטנה? מה אם הייתם רואים גם את כל המצלמות, המיקרופונים, העובדים ואת שאר החלקים של אתר הצילומים? הייתם נהנים מהעלילה באותה מידה?

4. ההחלטה בידינו

בכל פעם שאנחנו משתפים משהו באינטרנט, אנחנו יוצרים תוכן. וכמו מפיקי קולנוע וטלוויזיה, אנחנו יכולים להחליט מה אנשים יראו – מה יישאר בתוך המסגרת ומה יהיה מוסתר מעיני הצופים. נסו שוב עם תמונה A2. מה לדעתכם יוצר את הצלילית? לפי מה החלטתם? תמונה B2 מוסיפה עוד מידע. האם ניחשתם נכון?

מה למדנו?

כיוצרי תוכן, אנחנו שמים "מסגרת" מסביב למה שאנחנו משתפים ברשת. אנשים אחרים יכולים לראות רק מה שאנחנו רוצים שהם יראו.

• **טלי** היא תלמידת י"ב. היא תתגייס בקיץ, ובהמשך מקווה ללמוד הנדסה כימית באוניברסיטה. החלום שלה הוא להקים חברה משלה. מה שהכי חשוב לה: משפחה, התנדבות, תרבות פופ, אופנה.

• **מיכל** היא שחקנית בנבחרת הכדורסל של התיכון שלה. היא בת 15 וגרה בראשון לציון. יש לה אחות בת 8. מה שהכי חשוב לה: כדורסל, ללמוד אמנות, לנגן בגיטרה, לבלות עם החברים.

• **שי** בן 14. הוא הצטרף לא מזמן לנבחרת הכדורגל. יש לו שני חתולים. הוא מוכשר בציור ואוהב לבנות רובוטים. מה שהכי חשוב לו: טכנולוגיה, קבוצת הכדורגל שלו, בעלי חיים וזכויות של בעלי חיים.

5. מתחילים בדיון

עד כמה התיאורים שכתבתם היו דומים לאמת? למה לדעתכם כתבתם את התיאורים ככה? התיאורים שלכם הם דעות, הנחות או עובדות? למה? מה למדנו מהשיעור הזה?

כשאנחנו רואים או שומעים פוסטים, תגובות, תמונות או סרטונים של אנשים, אנחנו מניחים לגביהם הנחות והן לא תמיד נכונות, במיוחד אם אנחנו לא מכירים אותם. הסיבה לכך היא שהפרטים שאנחנו רואים באינטרנט, או ברגע מסוים, הם רק חלק ממי שהם וממה שחשוב להם. יכול להיות גם שהם רק מעמידים פנים, או שזה מה שהם מרגישים רק ברגע שבו הם מפרסמים. אי אפשר לדעת באמת מיהם או איך הם מרגישים עד שמכירים אותם באופן אישי, וגם אז, לוקח זמן להכיר טוב!

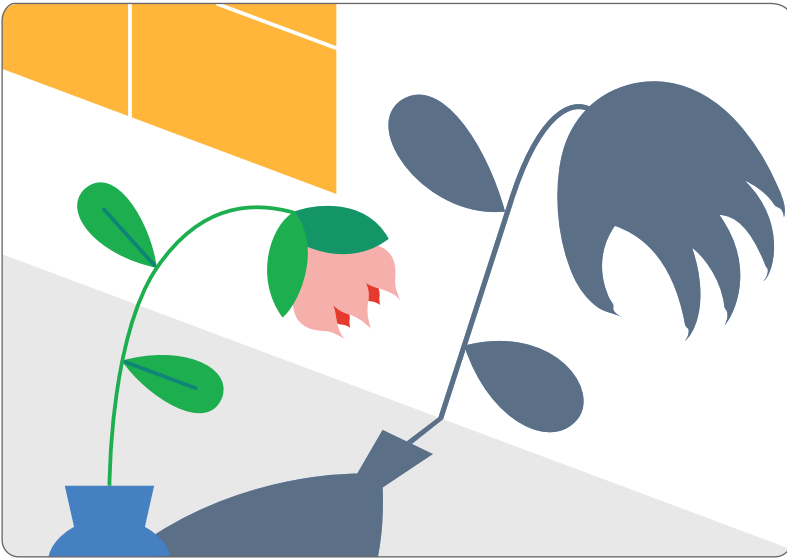
דף עבודה: שיעור 4
מה נשאר במסגרת?

1B

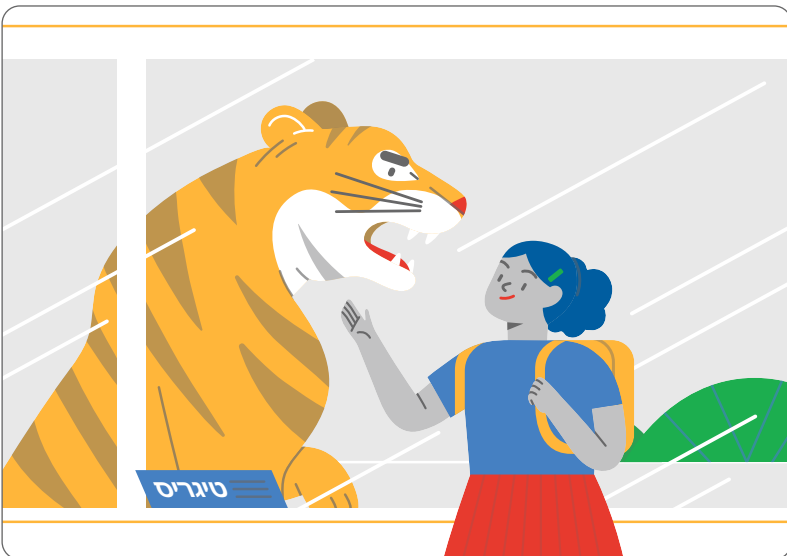
1A

2B

2A

3B

3A

מי זה בכלל?

שיעור זה נותן דוגמאות ל"טביעות רגל דיגיטליות". התלמידים בוחנים אוסף של פרטים אישיים על דמות בדויה – חלק מטביעת הרגל של הדמות – כדי לנסות להסיק מסקנות לגביה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לזהות** דרכים למציאת מידע על אנשים באינטרנט.
- ✓ **לחשוב** איך אנשים מגבשים דעה על משהו על סמך התוכן שהוא מפרסם באינטרנט.
- ✓ **להעריך** עד כמה המידע מדויק ולזהות את ההבדלים בין הנחות, דעות ועובדות.

בואו נדבר

איך אנחנו יודעים את מה שאנחנו (חושבים שאנחנו) יודעים?
באינטרנט אפשר למצוא הרבה מידע אישי. חלק מהמידע הזה יכול לגרום לנו להניח הנחות שגויות לגבי אנשים. בואו נחקור את הנושא באמצעות השאלות הבאות:

- מה אנחנו יכולים ללמוד על משהו מהמידע האישי שהוא מפרסם?
- מה אנחנו יכולים לנחש מהמידע האישי, אפילו אם אנחנו לא בטוחים?
- האם אנחנו יודעים איך בכלל המידע הזה נאסף? איך אפשר לזהות את המקור?

פעילות

התאמה אפשרית לכיתות ב"ג: אם אתם מרגישים שתלמידי כיתה ב' או ג' שלכם מוכנים לדיון בנושא של "טביעות רגל דיגיטליות" במדיה, שקלו להשתמש באסטרטגיית "אני, אנחנו, אתם" (אתם משלימים את הדוגמה הראשונה בדף העבודה בעצמכם להמחשה, את הדוגמה השנייה ביחד עם כל הכיתה, ולסיום כל תלמיד ממשיך בנפרד – ומנהלים דיון!)

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "מי זה בכלל?" (אחד לתלמיד)

1. לומדים על האדם

מבקשים מכולם לקרוא את אוספי המידע על טלי, מיכל ושי, או דמות בדויה אחרת שהם יוצרים בעצמם.

2. כותבים תיאור

מתחלקים לקבוצות, וכל קבוצה מתמקדת בדמות אחת. כל קבוצה מפתחת תיאור קצר משלה על הדמות הזו, שעונה על השאלה: "מי אתם חושבים שזה?"

3. מקריאים את התיאור

כל קבוצה מקריאה את התיאור שהיא כתבה על הדמות שלה.

4. חושפים את האמת

עכשיו נגלה את האמת על הדמויות. בואו נשווה את האמת לתיאור שכתבתם לפי המידע שפורסם.

דף עבודה: שיעור 5

מי זה בכלל?

קראו בהמשך את תיאור הפעילות של כל אחד מהאנשים הבאים באינטרנט. על סמך הפרטים שאתם רואים כאן, כתבו תיאור קצר על האדם הזה: מה הוא אוהב, לא אוהב ומה הכי חשוב לו

טלי

תמונות תת-ימיות מהמסיבה! מהממים שאתם!

השיטות הכי טובות לרפא חציקונים

אחי הקטן אלכס כזה מעצבן. אולי הוא חיזר.

קנס על מהירות

כנס כימאים צעירים במכון ויצמן

סוף סוף ראיתי את הסרט החדש של מלחמת המרגלים. OMG טירוף!

מיכל

ניצחנו במשחק! עוד משחק אחד לפני האליפות. חייבת להתאמן עוד על קליעות.

אני שונאת מסיבות ריקודים בבית הספר. #לאתודה

המוזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס חולון

בדרך לנתניה לחגוג יומולדת בגדול! לא יכולה לחכות.

משחקת עם אבא שלי בפארק הירקון! כיף מטורף

לה לה לונה במרכז העיר

שי

הבורגר בר של דוד

פספסנו את הגול המנצח. אוף. לפחות היה תיקו.

25 תמונות של כלבלבים

מסיבת פורים בתיכון בליך

מה דעתכם על האתר של החברה שלי? אני כתבתי חלק גדול מהקוד שלו.

שיא חדש!! כווןון. אני מת על גים גים!!

איך אנחנו נראים בעיני אחרים באינטרנט?

התלמידים בודקים איך הדמות מהשיעור הקודם תיראה בעיני סוגים שונים של אנשים – הורים, מעסיקים, חברים, שוטרים – או מה חלקים מטביעת הרגל הדיגיטלית שלה יכולים לרמוז עליה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** את נקודות המבט של אנשים אחרים כשאנחנו מנסים להחליט אם לשתף מידע באינטרנט.
- ✓ **לשקול** את ההשלכות של חשיפת מידע אישי: מה שאנחנו משתפים הופך לחלק מטביעת הרגל הדיגיטלית שלנו, ועלול ללוות אותנו במשך הרבה זמן.
- ✓ **להתחיל** לחשוב על המשמעות שיש לבחירת הפרסומים שלנו באינטרנט ואיך זה משפיע על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו.

בואו נדבר

נקודת מבט חדשה

מתוך המידע בטביעת הרגל הדיגיטלית שלנו, אנשים יכולים לגלות פרטים רבים יותר (או שונים) ממה שהתכוונו לחשוף. עכשיו נבחן את ההשלכות של זה.

בואו נבחר את אחת מהדמויות האלה, ונעמיד פנים שאנחנו היא ונפרסמו את התגובות האלה. אנחנו נבחן את נקודת המבט שלה.

- לדעתכם הדמות הזו רוצה שאנשים יידעו את כל המידע האישי הזה? למה כן ולמה לא? מי היא הייתה רוצה שיראה (או לא יראה) את המידע הזה?
- איך לדעתכם אנשים אחרים יראו את המידע הזה?
- איך לדעתכם אנשים אחרים ישתמשו במידע הזה?

במצבים שונים נדרשות רמות שונות של פרטיות. המפתח להרגלי פרטיות נכונים באינטרנט הוא לחשוב איך אני רואה את עצמי ואיזה רושם אחרים יקבלו עליי בעקבות מה שפרסמתי.

פעילות

התאמה אפשרית לכיתות ב'ג': אם אתם חושבים שתלמידי כיתה ב' או ג' שלכם מוכנים לנהל דיון בנושא הרושם שהם משאירים ברשתות החברתיות, שקלו להשתמש בפחות נקודות מבט, ולהסתפק בהורה, חבר/ה, שוטר/ת והם עצמם בעוד 10 שנים, ולנהל דיון בכיתה.

1. מסתכלים מנקודת מבט חדשה

עכשיו נתחלק לשלוש קבוצות (שונות, לא עם אותם זוגות מהתרגיל הקודם). קבוצה 1 תהיה טלי, קבוצה 2 תהיה מיכל וקבוצה 3 תהיה שי. אני (המורה) אסתובב בין הקבוצות ואעמיד פנים שאני אחד או שניים מהאנשים הבאים מהרשימה. כל קבוצה תדון בתחושות של הדמות שלה לגבי התגובות של מי שאני מגלם/ת. כמורים, אתם תשחקו את הדרך שבה הורה, שוטר/ת, בן/בת שכבה, תלמיד/ה בתיכון וכדו' היו מגיבים למידע על כל דמות שמופיעה בדף העבודה (בחרו 2-3 דמויות או שאלו את חברי הקבוצות אילו דמויות הם רוצים שתגלמו). בקצרה – לא יותר מ-2 דקות לכל תפקיד.

• יועץ/ת	• מאמן/ת	• הורה
• מעסיק/ה	• שוטר/ת	• חבר/ה
• אתם בעוד 10 שנים		

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "מי זה בכלל?"
- משיעור 5 (אחד לתלמיד)

2. דיון בקבוצה

במשך 5-10 דקות, כל קבוצה תדון בבחירות של הדמות שלה, בתגובות של האנשים שהמורה שיחק/ה ואיך חברי הקבוצה הרגישו לגבי האופן שבו טלי, מיכל ושי נראים בעיני אחרים. כל קבוצה תשתף עם יתר הכיתה את עיקרי הדיון והתובנות לגבי אפשרויות לשמירה על פרטיות באינטרנט.

3. דיון בכיתה

מהן שלוש הנקודות החשובות ביותר שלמדתם מהפעילות הזו? האם האנשים השונים שראו את המידע שלכם באינטרנט קיבלו עליכם רושם נכון? האם לדעתכם הם גיבשו עליכם דעות חיוביות או שליליות? האם הייתם מרוצים מהתגובות שלהם? אילו השלכות יש לדעתכם למצב שבו מישהו מגבש דעה שלילית **עליכם**, על סמך המידע שפרסמתם באינטרנט? איך הייתם בוחרים את המידע או מפרסמים אותו אחרת היום, כי אתם יודעים מי יראה אותו?

מה למדנו?

אנשים שונים יכולים לראות את אותו המידע ולהסיק ממנו מסקנות שונות. אסור לנו להניח שאנשים באינטרנט יראו אותנו כמו שאנחנו חושבים שהם יראו אותנו.

ממלכת האינטרנט: הר הזהירות

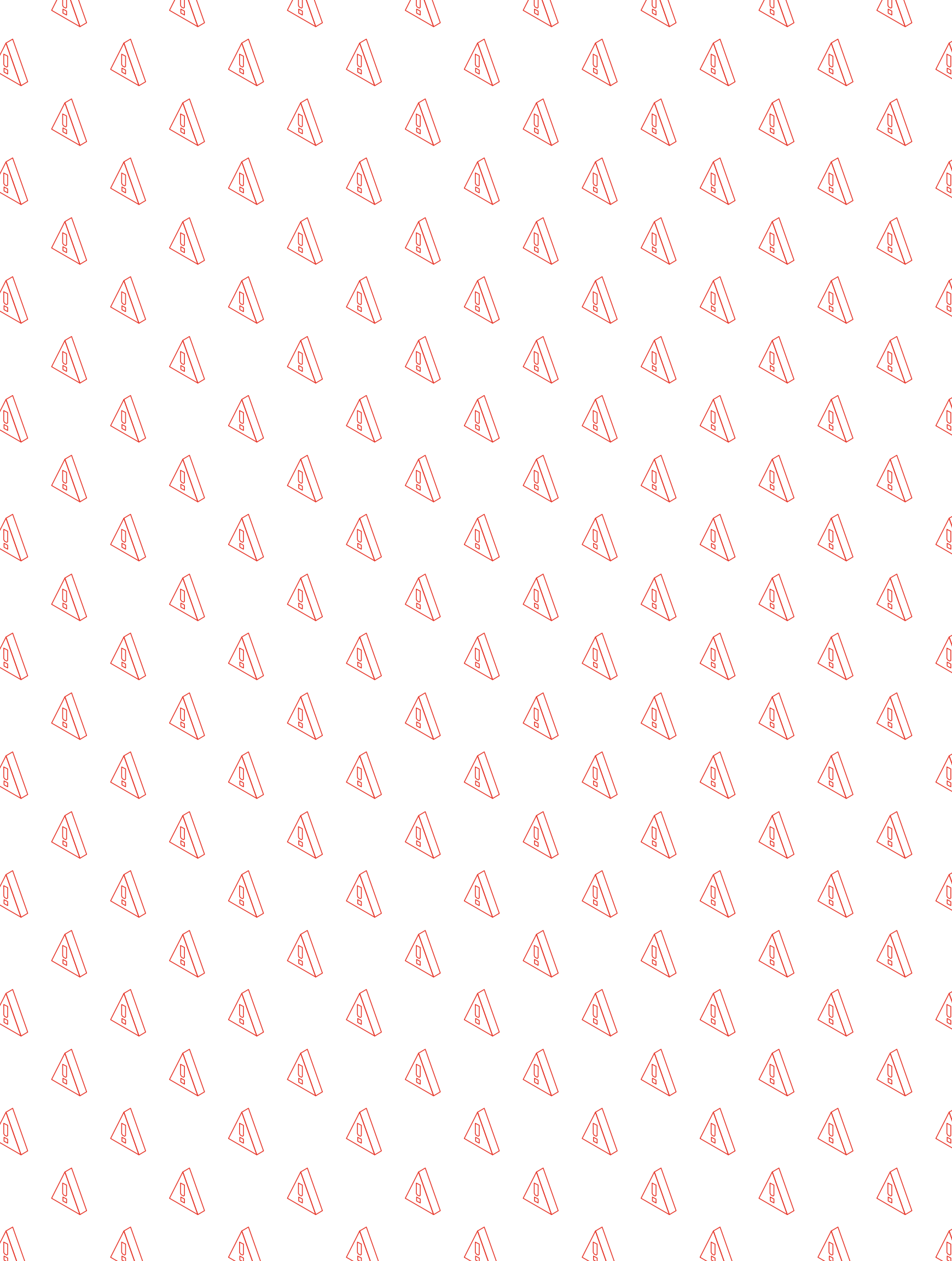
מרכז העיירה ההררי של ממלכת האינטרנט הוא המקום שבו כולם נפגשים עם כולם. עליכם לחשוב טוב מה אתם רוצים לשתף ועם מי. המידע נע במהירות האור, ואחד הרשתונים שאתם מכירים הוא שתפניסט.

פתחו דפדפן אינטרנט במחשב או במכשיר הנייד שלכם (לדוגמה, בטאבלט), והיכנסו לדף https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/interland/landing/mindful-mountain

נושאים לדיון

- התלמידים ישחקו ב"הר הזהירות", ובעזרת השאלות הבאות ידונו במה שהם למדו מהמשחק. רוב התלמידים מפקים את מרב התועלת ממשחק עצמאי, אבל הם יכולים גם לשחק בזוגות. זה יכול לעזור במיוחד לתלמידים צעירים.
- מתוך כל הפוסטים ששיתפתם במשחק, איזה סוג לדעתכם תשתפו הכי הרבה במציאות? למה?
  - תארו מצב שבו שיתפתם בטעות מידע שלא הייתם צריכים לשתף.
  - למה לדעתכם הדמות בהר הזהירות נקראת "שתפניסט"?
  - תארו את האופי של השתפניסט ואיך הפעולות שלו משפיעות על המשחק.
  - האם המשחק בהר הזהירות שינה את האופן שבו אתם חושבים על שיתוף עם אחרים באינטרנט בעתיד?
  - תארו פעולה אחת שתעשו אחרת בעקבות השיעורים האלה והמשחק הזה.
  - תנו דוגמה אחת להשלכה שלילית בעקבות שיתוף עם כולם, בהשוואה לשיתוף עם החברים בלבד.
  - מה אפשר לעשות אם משתפים בטעות מידע פרטי? מה קורה אם מישו משתף איתכם בטעות מידע פרטי מדי?

זהירות, זיופים!

הימנעות מנוכלים, זיפנים, מידע לא מועיל ודברים אחרים באינטרנט שמנסים לעבוד עלינו – והסבר על איך אפשר למצוא את הדברים הטובים

כיתות ב-ו'	חלונות קופצים, התחזות ברשת (קאטפשינג) ותרמיות נוספות	שיעור 1	סקירה כללית של השיעור
כיתות ב-ו'	מי מדבר איתי?	שיעור 2	
כיתות ב-ו'	זה בכלל אמיתי?	שיעור 3	
כיתות ד-ו'	זיהוי של מידע לא מהימן באינטרנט	שיעור 4	
כיתות ב-ו'	אם היינו מנוע חיפוש	שיעור 5	
כיתות ב-ו'	תרגול של חיפוש באינטרנט	שיעור 6	
כיתות ב-ו'	ממלכת האינטרנט: נהר האמת והשקר	שיעור 7	

חשוב שילדים יבינו שאנשים או תכנים שהם נתקלים בהם באינטרנט אינם בהכרח אמיתיים, נכונים או אמין, ושלפעמים מדובר במאמצים מכוונים לרמות אותם או לגנוב את המידע, הזהות או הנכסים שלהם. תרמיות באינטרנט מנסות לגרום למשתמשים בכל הגילאים להגיב לפוסטים והצעות זדוניים, ולפעמים הן מגיעות מגורמים שמתחזים למישהו שהם מכירים.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שמה שאנשים מספרים באינטרנט הוא לא בהכרח נכון.
- ✓ **ללמוד** איך תרמיות עובדות, למה הן מהוות איום ואיך אפשר להימנע מהן.
- ✓ **לקבוע** את רמת האמינות של מידע והודעות באינטרנט, ולהיזהר מניסיונות הטעיה, מטענות לא מבוססות, מהצעות או פרסים מזויפים ומתרמיות אחרות באינטרנט.

תקנים רלוונטיים

תקני ISTE לנשות ולאנשי חינוך: a, 2c, 3b, 3c, 4b, 5a, 6a, 6d, 7a1

תקני ISTE לתלמידים 2016: c, 1d, 2b, 2d, 3b, 3d, 7b, 7c1

תקני למידה של AASL: I.b.1, I.c.1, I.c.2, I.c.3, I.d.3, I.d.4, II.a.1, II.a.2, II.b.1, II.b.2, II.b.3, II.c.1, II.c.2, II.d.1, II.d.2, III.a.1, III.a.2, III.a.3, III.b.1, III.c.1, III.c.2, III.d.1, III.d.2, IV.a.1, IV.a.2, IV.b.3, V.a.2, VI.a.1, VI.a.2, VI.a.3

זהירות, זיופים! אוצר מילים

שיעורים 1 ו-2

התחזות ברשת (קאטפישינג): יצירה של זהות או חשבון מזויפים באינטרנט במטרה לגרום לאנשים לאשר הצעות חברות או לשתף מידע אישי

זדוני: מילים או פעולות זדוניות שנועדו לפגוע. המונח עשוי להתייחס גם לתוכנות מזיקות שנועדו לפגוע במכשיר, בחשבון או במידע אישי של מישהו

דיוג (פשינג): מצב שבו מישהו מנסה לרמות אותנו כדי שנשתף פרטי התחברות או מידע אישי אחר באינטרנט. דיוג מתבצע בהודעות אימייל, רשתות חברתיות, הודעות טקסט, מודעות או דפי אינטרנט שנראים דומים לאלה שאנחנו רגילים לראות, אבל הם מזויפים.

תרמית: ניסיון לגרום לאנשים לשתף פרטי התחברות, מידע אישי, אנשי קשר וכד' כדי לגנוב כסף, או לרמות אנשים במטרה להוציא מהם כסף או נכסים דיגיטליים

דיוג בהודעות טקסט (סמישינג): תרמית שמשתמשת בהודעות טקסט (מסרונים) כדי לגרום לאנשים לעשות משהו, כמו לשתף פרטי כניסה או מידע אישי אחר, ללחוץ על קישור שמעביר לאתר זדוני או להוריד תוכנה זדונית

דיוג (פשינג) ממוקד: תרמית שבה התוקף משתמש במידע אישי שלנו כדי להתמקד בנו בצורה מדויקת יותר

מהימן: מישהו שאפשר לסמוך עליו שיעשה את הדבר הנכון, או את הדבר שצריך לעשות

שיעור 3

אמין: מישהו מהימן, שמשתמש בהוכחות, ואפשר להיות בטוחים שהוא דובר אמת.

מומחיות: מיומנות מיוחדת או ידע מעמיק לגבי משהו ספציפי. למומחים יש מומחיות

מניע: הסיבה לכך שמישהו עושה משהו.

מקור: מישהו או משהו שמספק מידע

ולוגר: מישהו שמפרסם בקביעות סרטונים קצרים בבלוג או ברשת חברתית ויש לו קהל של עוקבים.

שיעור 4

מטעה: מידע שקרי, פעולה או הודעה שנועדו להטעות, לרמות או לשקר למישהו

חדשות מטעות: חדשות שקריות או שמסלפות את האמת בצורה מכוונת (כיום נפוץ יותר המונח "פייק ניוז")

מידע מטעה (דיסאינפורמציה): מידע כוזב שנועד לרמות או להטעות

הוכחה: עובדות או דוגמאות שמוכיחות שמישהו נכון או לא נכון

מידע מוטעה (מיס-אינפורמציה): מידע כוזב

חשדן (סקפטי): מישהו שמוכן לפקפק בטענות על אמיתות

שיעורים 5 ו-6

קליקבייט: תוכן שמושך תשומת לב ומנסה לפתות אותנו ללחוץ על קישור לאתר מסוים עם עיצוב אטרקטיבי או ניסוח מעניין

מילת מפתח: מילה שקשורה ישירות לנושא של החיפוש שלנו באינטרנט. אחת המילים שבאמת חשוב להגדיר בחיפוש מכיוון שאין אף מילה אחרת שמתארת את הנושא טוב יותר

שאלתה: מילת מפתח, סדרה של מילות מפתח או שאלה שמקלידים בחלון (או בתיבת) חיפוש כדי למצוא מידע באינטרנט. לפעמים צריך להשתמש ביותר משאלתה אחת כדי למצוא את מה שמחפשים.

מנוע חיפוש/חיפוש באינטרנט: תוכנה או "כלי" שאנשים משתמשים בהם למציאת מידע ברשת (כולל מיקומים, תמונות וסרטונים).

תוצאות חיפוש: אוסף המידע שמתקבל במנוע חיפוש אחרי שמקלידים את השאלתה ולוחצים על הלחצן "חיפוש" או "שליחה"

חלונות קופצים, התחזות ברשת (קאטפישנינג) ותרמיות נוספות

משחק שבמסגרתו התלמידים בוחנים הודעות אימייל והודעות טקסט שונות, ומנסים להחליט אילו מההודעות אמיתיות ואילו מהן נשלחו כתרמית.

יעדים לתלמידים

- ✓ **ללמוד** על טכניקות שאנשים משתמשים בהן כדי לרמות אנשים אחרים באינטרנט או דרך מכשירים.
- ✓ **לסקור** דרכים למניעת גניבה באינטרנט.
- ✓ **לדעת** שעליהם לפנות אל מבוגר שהם סומכים עליו אם הם חושבים שנפלו קורבן לתרמית באינטרנט.
- ✓ **לזהות** את הסימנים של ניסיונות הונאה.
- ✓ **לשים לב** איך ועם מי משתפים מידע אישי.

בואו נדבר

מה זו בעצם תרמית?

תרמית היא מצב שבו מישהו מנסה לעבוד עלינו כדי לגנוב מאיתנו משהו, כמו פרטי כניסה, מידע אישי, כסף או נכס דיגיטלי. לפעמים נוכלים מתחזים למישהו שאנחנו מכירים, ויכולים להופיע בחלון קופץ, בדף אינטרנט, בהודעת טקסט ואפילו באפליקציה מזויפת במודעה או בחנות אפליקציות. ההודעות שלהם, והאתרים המסוכנים שאליהם הם מנסים לשלוח אותנו, גם עלולים להדביק את המכשיר שלנו בוירוס. וירוסים מסוימים משתמשים ברשימת אנשי הקשר שלנו כדי לתקוף את החברים ואת בני המשפחה שלנו באמצעות אותו סוג התקפה. בסוגים אחרים של תרמיות, יכול להיות שתופיע הודעה שמישהו לא תקין במכשיר שלנו כדי להטעות אותנו ולגרום לנו להוריד אפליקציה זדונית שנראית כמו אפליקציה אמיתית, או תוכנה זדונית.

חשוב לזכור: שולחי הודעות טקסט, אתרי אינטרנט או מודעות לא יכולים לדעת אם משהו לא תקין במכשיר או במחשב שלנו! אז אם הם טוענים שמישהו לא תקין, הם מנסים לרמות אותנו. חשוב לזכור גם (ייתכן ששמעתם את זה בעבר, אבל זו המלצה טובה) ש: אם אנחנו מקבלים הודעה ממישהו שאנחנו לא מכירים או אפילו חושבים שאנחנו רק **אולי** מכירים, והיא נשמעת פנטסטית, מלהיבה או קצת יותר מדי טובה מכדי להיות אמיתית, סביר מאוד שזה בדיוק המצב (היא לא אמיתית).

הערה למורה: אפשר לבקש מהתלמידים להרים יד אם הם שמעו על זה, ואחרי כן לשאול אם הם ראו הודעות כאלה, שקיבלו בעצמם או שמישהו ממשפחתם קיבל. אם אף אחד לא מצביע, מעולה. ואם זה יקרה בעתיד, הם יידעו איך להגן על עצמם, על בני משפחתם ועל רכושם.

יש תרמיות מסוימות שקל לזהות שהן מזויפות. תרמיות אחרות יכולות להיות מתוחכמות ומשכנעות מאוד – למשל, כשנוכל שולח לנו הודעה שכוללת חלק מהמידע האישי שלנו. זה נקרא "דיוג (פישנינג) ממוקד" וקשה מאוד לזהות את זה. הנוכל משתמש במידע אישי ולכן נראה כאילו הוא מכיר אותנו. סוג נוסף של תרמית שסביר להניח ששמעתם עליו הוא התחזות ברשת (קאטפישנינג) – כשמישהו יוצר דף או פרופיל מזויף ומתחזה למישהו שאנחנו מכירים או מעריצים, במטרה לעבוד עלינו. יש גם תרמיות דיוג באימייל ודיוג בהודעות טקסט (סמישנינג).

אז לפני שעושים משהו שמישהו מבקש – כמו לחיצה על קישור או שיתוף של פרטי כניסה – כדאי שנשאל את עצמנו כמה שאלות בנוגע להודעה. אלה השאלות שכדאי לשאול:

• **האם ההודעה נראית בסדר?**

מה תחושת הבטן שלנו? יש חלקים חשודים? ההודעה כוללת הצעה לתקן בעיה שלא ידענו עליה?

• **האפליקציה נראית בסדר?**

לפעמים אפליקציות מזויפות (אפליקציות שנראות מאוד דומות לאפליקציות האמיתיות) מופיעות במודעות קופצות באתרים או בחנות אפליקציות. אם מורידים אותן לטלפון, הן עלולות לעשות כל מיני דברים איומים – לגנוב את המידע או את אנשי הקשר שלנו, להתקין תוכנות זדוניות וכדו'. חשוב לשים לב לשגיאות איות, למספר נמוך של חוות דעת של משתמשים או לגרפיקה רשלנית (לא מקצועית במיוחד).

• **האם יש בהודעה הצעה לקבל משהו בחינם?**

דברים שמוצעים בחינם בדרך כלל לא באמת מגיעים בחינם – על פי רוב השולחים רוצים מאיתנו משהו.

• **האם ההודעה כוללת בקשה למידע אישי?**

נוכלים מסוימים מבקשים מידע אישי כדי שיוכלו לשלוח לנו תרמיות נוספות. לדוגמה, חידונים או "מבחני אישיות" יכולים לאסוף עובדות שיעזרו לנחש את הסיסמה שלנו, או מידע סודי אחר. רוב העסקים האמיתיים לא יבקשו מידע אישי בהודעה או בכל דרך אחרת פרט לאתרים הרשמיים שלהם.

• **האם מדובר בהודעת שרשרת או בפוסט שרשרת ברשתות חברתיות?**

הודעות טקסט ופוסטים שמבקשים מאיתנו להעביר אותם הלאה לכל מי שאנחנו מכירים עלולים לסכן אותנו ואחרים. רצוי לא להעביר אותם הלאה, אלא אם אנחנו יודעים בוודאות מה המקור, ובטוחים שבטוח להעביר את ההודעה הלאה.

• **האם ההודעה כוללת אותיות קטנות?**

בחלק התחתון של רוב המסמכים אפשר למצוא את "האותיות הקטנות". זה טקסט קטנטן, שבדרך כלל מכיל את הפרטים שאנחנו אמורים לפספס. לדוגמה, יכול להיות שהכותרת העליונה תכריז שזכינו בטלפון חינם, אבל באותיות הקטנות נקרא שבעצם אנחנו צריכים לשלם לחברה 800 ש"ח בחודש. צריך גם לחשוד אם אין בכלל טקסט באותיות קטנות.

הערה: למטרות התרגיל הזה, נניח ש-Internaut mail הוא שירות אמיתי ומהימן.

- אם ההודעה הגיעה מעסק, האם היא נראית מקצועית, עם הלוגו הרגיל של המוצר או החברה, ועם טקסטים ללא שגיאות איות?
  - אף פעם לא מומלץ ללחוץ על קישור לאתר מתוך הודעה, אבל אפשר לעבור לדפדפן, לחפש את העסק וללחוץ על הקישור מהחיפוש עצמו. בשלב הזה כדאי לשאול את עצמנו: האם כתובת האתר תואמת לשם המוצר או לשם החברה ולמידע שאנחנו מחפשים? האם יש שגיאות איות?
  - האם ההודעה מגיעה בצורת חלונות קופצים מעצבנים?
  - האם כתובת האתר מתחילה ב-<https://> ומופיע מנעול ירוק קטן מימין לכתובת? (זה סימן טוב שמעיד שהחיבור מאובטח)
  - מה כתוב באותיות הקטנות? (שם מוסיפים לפעמים פרטים מטעים. אבל גם **אם אין בכלל** אותיות קטנות, זה סימן לא טוב.)
  - האם ההודעה מציעה משהו שנשמע טוב מדי, למשל הזדמנות להרוויח כסף, לקבל הטבה דיגיטלית תמורת האוואטאר או הדמות שלנו, להתפרסם וכדו'? (**בדרך כלל** זה טוב מכדי להיות אמיתי.)
  - האם ההודעה נראית קצת מוזרה? למשל אם השולח טוען שהוא מכיר אותנו ואנחנו חושבים שזה יכול להיות אפשרי, אבל לא משוכנעים ב-100%?
- ואם בכל זאת נפלנו קורבן לתרמית? דבר ראשון: לא להיבהל! זה קורה להרבה אנשים.
- מספרים מיד להורים, למורה או למבוגר אחר שסומכים עליו. ככל שמחכים יותר זמן, המצב עלול להחמיר.
  - צריך לשנות את הסיסמאות לחשבונות באינטרנט.
  - אם נופלים קורבן לתרמית, חשוב להודיע על כך מיד לחברים ולאנשי הקשר, כי הם עלולים להיות הבאים בתור לקבל את ההודעה המטעה.
  - אם אפשר, מדווחים על ההודעה כספאם.

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "דוגמאות דיג" (התשובות מפורטות בעמוד 39)

התאמה אפשרית לכיתות ב'-ג': מחלקים את הכיתה לחמש קבוצות ונותנים לכל קבוצה דוגמה אחת מדף העבודה. אחרי שהקבוצות מנתחות את הדוגמאות שקיבלו, עורכים דיון בכיתה.

1. מחלקים את הכיתה לקבוצות

2. כל קבוצה בוחנת את הדוגמאות

בואו נתחלק לקבוצות, וכל קבוצה תבחן את ההודעות והאתרים לדוגמה.

3. כל אחד בוחר באפשרות

מחליטים לגבי כל דוגמה אם מדובר במשהו "אמיתי" או "מזויף", ומפרטים את הסיבות מתחת לדוגמה.

4. חברי הקבוצות דנים באפשרויות שנבחרו

אילו דוגמאות נראות לכם אמינות ואילו נראות חשודות? האם היו תשובות שהפתיעו אתכם? אם כן, למה?

תשובות לדף העבודה: "דוגמאות דיוג"

1. **אמיתי.** בהודעה, המשתמש מתבקש להיכנס לאתר החברה כדי להתחבר לחשבון שלו בעצמו, ואין קישור בגוף ההודעה או בקשה לשלוח את הסיסמה באימייל (קישורים יכולים להעביר אותנו לאתרים זדוניים).

2. **מזויף.** כתובת אתר חשודה ולא מאובטחת

3. **אמיתי.** שימו לב שיש <https://> בתחילת כתובת האתר

4. **מזויף.** הצעה חשודה בתמורה לפרטי חשבון בנק

5. **מזויף.** כתובת אתר חשודה ולא מאובטחת

6. **מזויף.** כתובת אתר חשודה ולא מאובטחת

7. **מזויף.** כתובת אתר חשודה ולא מאובטחת והצעה חשודה בתמורה לפרטי חשבון בנק

5. דיון נוסף

הנה כמה שאלות נוספות שחשוב לשאול כשבדקים הודעות ואתרים באינטרנט:

• האם ההודעה נראית בסדר?

מה תחושת הבטן שלנו? יש חלקים חשודים? ההודעה כוללת הצעה לתקן בעיה שלא ידענו עליה?

• האפליקציה נראית בסדר?

לפעמים אפליקציות מזויפות (אפליקציות שנראות מאוד דומות לאפליקציות האמיתיות) מופיעות במודעות קופצות באתרים או בחנות אפליקציות. אם מורידים אותן לטלפון, הן עלולות לעשות כל מיני דברים אימים – לגנוב את המידע או את אנשי הקשר שלנו, להתקין תוכנות זדוניות וכדו'. חשוב לשים לב לשגיאות איות, למספר נמוך של חוות דעת של משתמשים או לגרפיקה רשלנית (לא מקצועית במיוחד).

• האם יש בהודעה הצעה לקבל משהו בחינם?

דברים שמוצעים בחינם בדרך כלל לא באמת מגיעים בחינם – על פי רוב השולחים רוצים מאיתנו משהו.

• האם ההודעה כוללת בקשה למידע אישי?

נוכלים מסוימים מבקשים מידע אישי כדי שיוכלו לשלוח לנו תרמיות נוספות. לדוגמה, חידונים או "מבחני אישיות" יכולים לאסוף עובדות שיעזרו לנחש את הסיסמה שלנו, או מידע סודי אחר. רוב העסקים האמיתיים לא יבקשו מידע אישי בהודעה או בכל דרך אחרת פרט לאתרים הרשמיים שלהם.

• האם מדובר בהודעת שרשרת או בפוסט שרשרת ברשתות חברתיות?

הודעות טקסט ופוסטים שמבקשים מאיתנו להעביר אותם הלאה לכל מי שאנחנו מכירים עלולים לסכן אותנו ואחרים. רצוי לא להעביר אותם הלאה, אלא אם אנחנו יודעים בוודאות מה המקור, ובטוחים שבטוח להעביר את ההודעה הלאה.

• האם ההודעה כוללת אותיות קטנות?

בחלק התחתון של רוב המסמכים אפשר למצוא את "האותיות הקטנות". זה טקסט קטנטן, שבדרך כלל מכיל את הפרטים שאנחנו אמורים לפספס. לדוגמה, יכול להיות שהכותרת העליונה תכריז שזכינו בטלפון חינם, אבל באותיות הקטנות נקרא שבעצם אנחנו צריכים לשלם לחברה 800 ש"ח בחודש. צריך גם לחשוד אם אין בכלל טקסט באותיות קטנות.

הערה: למטרות התרגיל הזה, נניח ש-Internaut mail הוא שירות אמיתי ומהימן.

מה למדנו?

כשנמצאים באינטרנט חשוב להיזהר מתרמיות במשחקים, באתרי אינטרנט, באפליקציות ובהודעות, ולדעת שאם משהו נשמע טוב מדי או שמבטיחים לכם משהו בחינם, סביר להניח שמדובר בזיוף. אם בכל זאת נפלתם קורבן לתרמית, חשוב לספר מיד למבוגר שסומכים עליו.

4. אמיתי או מזויף?

אמיתי

מזויף

אימייל

https://internaut.mail.com/mail/u/0/#inbox

נושא:

הזדמנות מצוינת, חבר

מאת:

רובין <robin@robin-hood-example.com>

הודעה:

חבר יקר,

שמי רותי ואני מורה מפתח תקווה. אני מלמדת קבוצה ענקית של תלמידים ממשפחות בסיכון, ואני מאמינה שיש לי השפעה משמעותית וטובה על החיים שלהם. לצערי, העירייה גובה ממני יותר מדי ארנונה. כידוע לך, מורים מרוויחים ממש מעט ולא אמורים לשלם כל כך הרבה ארנונה. אני עומדת לרשת סכום כסף עצום (יותר מ-5 מיליון שקל) ואני לא רוצה שבעירייה יידעו על זה.

תמיד היית חבר טוב, ולכן אני רוצה להפקיד את הכסף בחשבון הבנק שלך בינתיים. אני מוכנה לתת לך מיליון שקל כפרס. זו עסקה ממש טובה ומיועדת רק לך, חבר יקר. שלח לי את כל פרטי חשבון הבנק שלך כדי שאוכל להפקיד את הכסף בחשבון שלך.

בברכה,

רותי לוי

5. אמיתי או מזויף?

אמיתי

מזויף

מינוטשר תנובטח

http://www.internautaccounts.com-genuine-login.com/

חשבונות רשתונים

הי, זו באמת את?

נראה שנכנסת לחשבונך ממיקום חדש. אנחנו רוצים לדעת שזו את ולא מישהו שמנסה לפרוץ לחשבון שלך. עלייך להשלים את האימות הקצר הזה. ניתן לקבל מידע נוסף על אמצעי האבטחה הזה.

בחירה של שיטת אימות

אימות מספר הטלפון שלי:

יש להזין מספר טלפון מלא

שירות "אימייל רשתונים" יבדוק אם מספר הטלפון הזה זהה למספר ששמור אצלנו, ולא נשלח לך הודעות.

אימות כתובת האימייל לשחזור חשבון:

יש להזין כתובת אימייל מלאה

שירות "אימייל רשתונים" יבדוק אם מספר הטלפון הזה זהה למספר ששמור אצלנו, ולא נשלח לך הודעות.

המשך

המשך בעמוד הבא <-

41

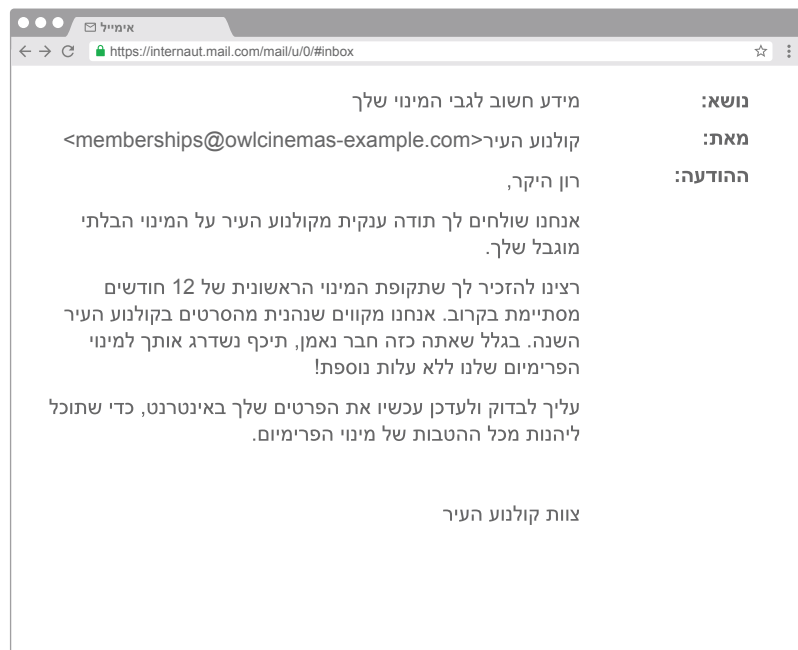
גדולים באינטרנט.

דף עבודה: שיעור 1

דוגמאות לדיוג

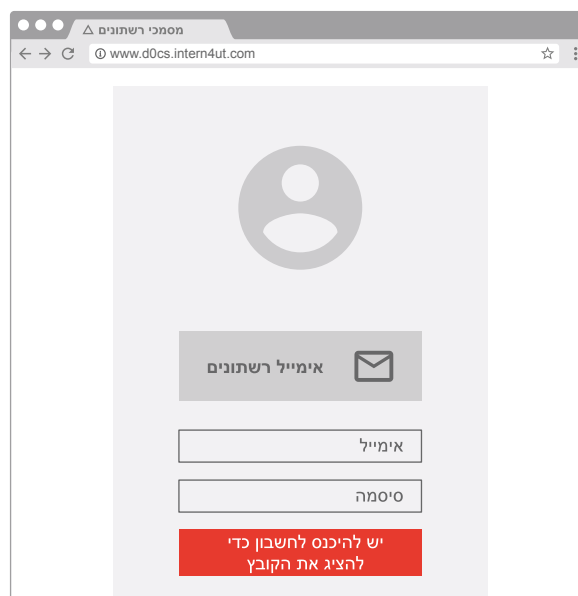
1. אמיתי או מזויף?

מזויף   אמיתי

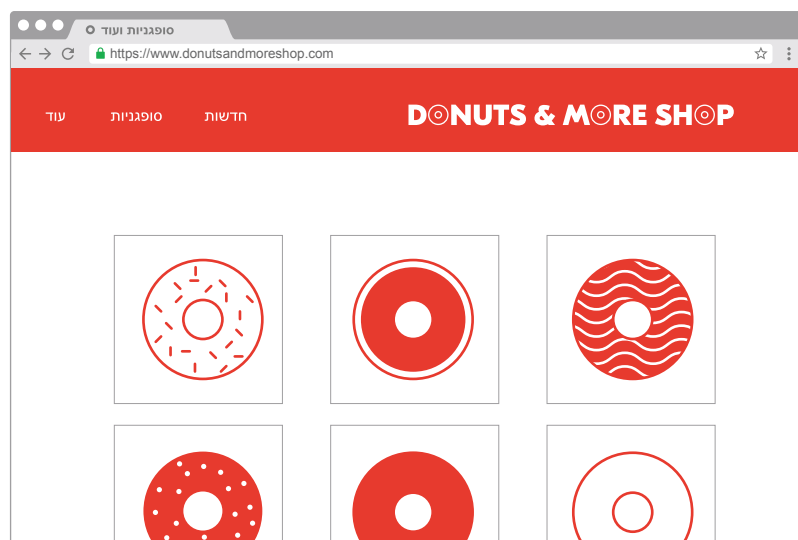
2. אמיתי או מזויף?

מזויף   אמיתי

3. אמיתי או מזויף?

מזויף   אמיתי

זהירות, זיופים: שיעור 2

מי 'מדבר' איתי?

התלמידים מתרגלים התמודדות מול תרמיות במשחק תפקידים ומדברים על תגובות אפשריות להודעות, פוסטים, בקשות חברות, אפליקציות, תמונות ואימיילים חשודים באינטרנט.

על השיעור: מכיוון שמדובר באינטראקציה חברתית, נראה שהשיעור הזה מיועד לכיתות הגבוהות יותר בבית הספר היסודי (ה'ו'), אבל כיוון שיותר ויותר ילדים בגילאי 7-9 משחקים באינטרנט, ובהרבה מקרים עם שחקנים אחרים, השיעור יכול להיות הכנה טובה אפילו לכיתות ב'-ג'. אנחנו מקווים שמורים בכיתות האלה יצליחו לגלות אם התלמידים משחקים באינטרנט, ואם כן, מה הם אוהבים בחווית המשחק ואם הם התנסו במשהו חשוד. כדי להפיק את המקסימום מהלמידה, מומלץ לשמור על קלילות, פתיחות והיעדר שיפוטיות.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שייתכן שהאנשים שפונים אליהם מתחזים למישהו אחר.
- ✓ **לוודא** שהאדם הוא באמת מי שהוא אומר, לפני שעונים לו.
- ✓ **לשאול** שאלות או לבקש עזרה ממבוגר אם קשה לדעת מי האדם באמת.

בואו נדבר

איך אפשר לדעת מי זה באמת?

כשאנחנו מדברים בטלפון עם חברים, אנחנו מזהים אותם לפי הקול שלהם, למרות שאנחנו לא רואים אותם. אבל באינטרנט זה שונה קצת. לפעמים קשה יותר להיות בטוחים שמישהו הוא באמת מי שהוא אומר. באפליקציות ובמשחקים, אנשים לפעמים מתחזים למישהו אחר כבדיחה, כדי להשיג מכם משהו או סתם כדי לפגוע. במקרים אחרים, הם מתחזים לאנשים אחרים כדי לגנוב מידע אישי או נכס דיגיטלי כמו אביזרים או כסף במשחק. הגישה הבטוחה ביותר היא לא להגיב, או לספר להורה, או למבוגר אחר שסומכים עליו, שאנחנו לא מכירים את מי שמנסה ליצור איתנו קשר. אבל אם אנחנו מחליטים שאפשר להגיב, כדאי מאוד לבדוק קודם כל מה אפשר לגלות עליו. אפשר לבדוק את הדף או הפרופיל שלו, לראות מי החברים שלו או לחפש מידע נוסף שמוכיח שהוא מי שהוא אומר.

יש הרבה דרכים לאמת את הזהות של אנשים באינטרנט. נתחיל בכמה דוגמאות.

הערה למורה: אפשר להתחיל עם סיעור מוחות בכיתה לגבי השאלה "איך לאמת זהות של מישהו באינטרנט?". לאחר מכן, להמשיך את השיחה עם השאלות האלה.

• אם יש תמונה של שולח ההודעה, האם היא קצת חשודה?

האם התמונה מטושטשת או שקשה לראות בה פרטים? או שאין בכלל תמונה, רק אמוג'י אישי (ביטמוג'י) או פנים של דמות מצוירת? בעזרת תמונות באיכות גרועה, אמוג'י אישי, תמונות של חיות מחמד וכו', קל לאנשים להסתיר את זהותם ברשתות חברתיות. נוכלים רבים גם גונבים תמונות מאנשים אמיתיים כדי לפתוח פרופיל מזויף ולהתחזות להם. אם יש תמונה, האם אפשר למצוא עוד תמונות של האדם הזה עם אותו השם באינטרנט?

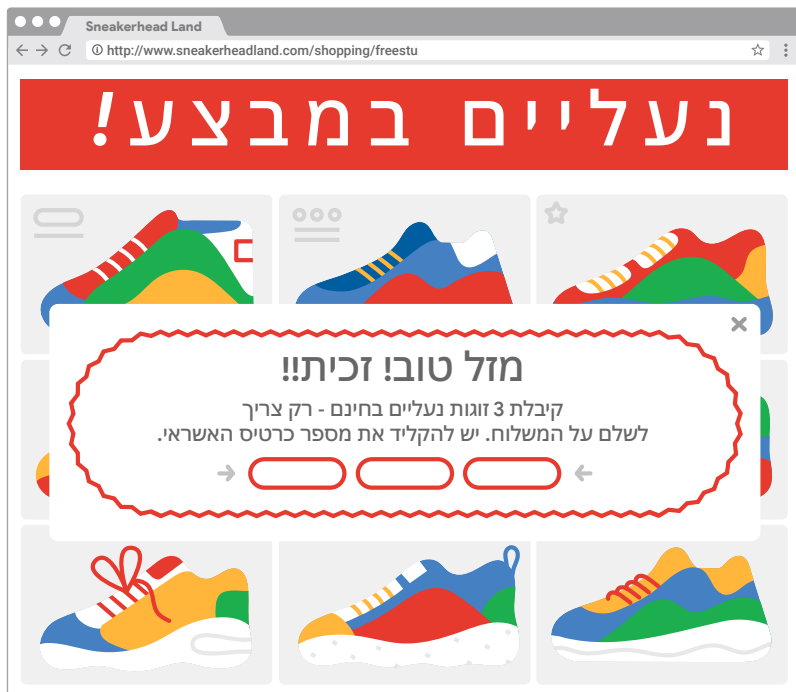
6. אמיתי או מזויף?

מזויף   אמיתי

7. אמיתי או מזויף?

מזויף   אמיתי

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "מי ימדבר איתי?"
- שגזרתם לרצועות, כשבכל רצועה מופיע תרחיש אחד
- קערה או כלי אחר שבהם יונחו הרצועות (כל קבוצת תלמידים תבחר רצועה אחת)
- מערך שיעור לתלמיד בעמוד 46 (אחד לכל תלמיד)

מה למדנו?

1. הקבוצות סוקרות תרחישים

עכשיו הכיתה תתחלק לחמש קבוצות. כל קבוצה תבחר תרחיש מהקופסה.

2. כל קבוצה בוחרת לפחות תגובה אחת מדף העזר ומספרת למה היא בחרה דווקא בתגובות האלה למצב. המורים מוזמנים לכתוב הודעות נוספות ומאתגרות יותר.

3. דיון כיתתי בבחירות של הקבוצות

לסיום, נשתמש בדף העזר כדי לנהל דיון כיתתי לגבי כל התרחישים. כל קבוצה מקריאה את התרחיש שקיבלה ומספרת לכיתה על התגובה (או התגובות) שבחרה, ועל הסיבה לבחירה. מקיימים דיון בכיתה.

אנחנו קובעים עם מי נדבר באינטרנט. חשוב לוודא שהאנשים שאיתם אנחנו יוצרים קשר הם באמת מי שהם אומרים!

איך אפשר לדעת מי זה באמת?

כשאנחנו מדברים בטלפון עם חברים, אנחנו מזהים אותם לפי הקול שלהם, למרות שאנחנו לא רואים אותם. אבל באינטרנט זה שונה קצת. לפעמים קשה יותר להיות בטוחים שמישהו הוא באמת מי שהוא אומר. באפליקציות ובמשחקים, אנשים לפעמים מתחזים למישהו אחר כבדיחה, כדי להשיג מכם משהו או סתם כדי לפגוע. במקרים אחרים, הם מתחזים לאנשים אחרים כדי לגנוב מידע אישי או נכס דיגיטלי כמו אביזרים או כסף במשחק. הגישה הבטוחה ביותר היא לא להגיב, או לספר להורה, או למבוגר אחר שסומכים עליו, שאנחנו לא מכירים את מי שמנסה ליצור איתנו קשר. אבל אם אנחנו מחליטים שאפשר להגיב, כדאי מאוד לבדוק קודם כל מה אפשר לגלות עליו. אפשר לבדוק את הדף או הפרופיל שלו, לראות מי החברים שלו או לחפש מידע נוסף שמוכיח שהוא מי שהוא אומר.

יש הרבה דרכים לאמת את הזהות של אנשים באינטרנט. נתחיל בכמה דוגמאות.

הערה למורה: אפשר להתחיל עם סיעור מוחות בכיתה לגבי השאלה "איך לאמת זהות של מישהו באינטרנט?". לאחר מכן, להמשיך את השיחה עם השאלות האלה.

• אם יש תמונה של שולח ההודעה, האם היא קצת חשודה?

האם התמונה מטושטשת או שקשה לראות בה פרטים? או שאין בכלל תמונה, רק אמוג'י אישי (ביטמוג'י) או פנים של דמות מצוירת? בעזרת תמונות באיכות גרועה, אמוג'י אישי, תמונות של חיות מחמד וכו', קל לאנשים להסתיר את זהותם ברשתות חברתיות. נוכלים רבים גם גונבים תמונות מאנשים אמיתיים כדי לפתוח פרופיל מזויף ולהתחזות להם. אם יש תמונה, האם אפשר למצוא עוד תמונות של האדם הזה עם אותו השם באינטרנט?

• האם שם המסך שלו מכיל את שמו האמיתי?

ברשתות חברתיות, למשל, האם שם המסך שלו תואם לשם אמיתי? (לדוגמה, כתובת דף הפרופיל של עדי דוד היא [SocialMedia.com/Adidavid](https://www.SocialMedia.com/Adidavid)).

• האם הדף שלו מכיל מידע לגביו?

אם כן, האם נראה שמישהו אמיתי כתב את המידע הזה? הרבה פעמים אין הרבה מידע אישי בחלק 'מי אני' בחשבונות מזויפים, ולפעמים מי שיוצר אותם מעתיק פרטים או אוסף אותם באקראיות כדי ליצור פרופיל מזויף. האם ניתן לאמת את הפרטים האישיים באמצעות חיפוש של השם שמופיע בפרופיל?

• כמה זמן החשבון פעיל? האם הפעילות נראית הגיונית?

האם הדף או הפרופיל חדש או שכבר יש בו הרבה פעילות בעבר? האם יש לנו חברים משותפים, כמו שהיינו מצפים? בדרך כלל, בחשבונות מזויפים אין הרבה תוכן ואין סימנים לכך שאנשים אחרים מפרסמים שם, מגיבים או יוצרים קשר.

דף עבודה: שיעור 2

מי 'מדבר' איתי?

תרחיש 1

אתם מקבלים בקשת חברות משחקן אקראי במשחק: "היי, אתה טוב! בוא נשחק ביחד! תוסיף אותי?"

תרחיש 2

אתם מקבלים הודעת טקסט בטלפון שלכם ממישהי שאתם לא מזהים. "היי, זו קארין! זוכרת אותי מהחופש הגדול?"

תרחיש 3

אתם מקבלים הודעה ממישהו שאתם לא עוקבים אחריו. "היי! אני מתה על הפוסטים שלך, אתה כזה מצחיק! אולי תיתן לי את מספר הטלפון שלך כדי שנוכל לדבר?"

תרחיש 4

אתם מקבלים הודעת צ'אט ממישהו שאתם לא מכירים. "ראיתי אותך בשיעור חשבון היום. אתה חמוד! מה הכתובת שלך? אני יכולה לבוא אליך אחרי הצהריים."

תרחיש 5

אתם מקבלים הודעה באינטרנט. "היי, פגשתי עכשיו את החברה שלך עמית! היא סיפרה לי עלייך, אני אשמח לפגוש אותך. מה הכתובת שלך?"

מי 'מדבר' איתי?

לפניכם חמישה תרחישים של הודעות, שכל אחד עשוי לקבל באינטרנט או בטלפון. לכל תרחיש יש רשימה של דרכי תגובה, חלקן מעולות וחלקן לא ממש. החליטו איזו תגובה (או שתיים) נראית לכם הכי הגיונית. אתם גם יכולים לחשוב על תגובות נוספות בעצמכם. דברו על זה ביניכם לבין עצמכם, ואחר כך נערוך דיון כיתתי.

שימו לב: אם אחד התרחישים האלה יקרה לכם ולא תהיו בטוחים מה לעשות, התגובה הקלה ביותר היא לא להגיב. תמיד אפשר להתעלם מהשולח או לחסום אותו. ותמיד כדאי לדבר על זה עם הורה או מורה, בייחוד אם אתם מוטרדים מהמצב.

תרחיש 1

אתם מקבלים בקשת חברות משחקן אקראי במשחק: "היי, אתה טוב! בוא נשחק ביחד! תוסיף אותי?" מה לעשות?

• **להתעלם.** אם אתם לא מכירים אותו, אתם יכולים פשוט להחליט שלא להוסיף אותו.

• **לחסום אותו.** לא תקבלו ממנו הודעות נוספות, וברוב המשחקים והאפליקציות, הוא לא יוכל אפילו לדעת שחסמתם אותו.

• **לשנות את ההגדרות.** עברו אל הגדרות המשחק, בדקו אם ניתן לבטל את האפשרות לקבל בקשות חברות, ואם כן, סמנו את התיבה המתאימה. כך לא תצטרכו אפילו להחליט אם לאשר או לדחות בקשות משחקנים אקראיים.

• **לחפש אותו באינטרנט.** בדקו אם יש לו דף או פרופיל שמעיד שמדובר בשחקן אמיתי. האם יש לו ניסיון עוקבים? האם הוא משדר תוכן? האם החברים שלכם יודעים אם מדובר בשחקן אמיתי? רק אם נראה שבאמת מדובר בגיימר רציני במשחק, תוכלו לשקול להתחבר איתו. אבל לילדים מומלץ לשחק אך ורק עם חברים שהם מכירים מהעולם האמיתי.

• **להוסיף אותו לרשימת החברים שלכם.** רק אם הוא נראה בסדר. לא מומלץ, אלא אם וידאתם מיהו ובדקתם את העניין עם מבוגר שאתם סומכים עליו, או לפחות מול חברים שלכם, כדי לראות אם הם יודעים במי מדובר. אם אתם משחקים איתו באמצעות מיקרופון או אוזניות, הקפידו שהשיחה תעסוק רק במשחק. לעולם אל תחשפו את שמכם המלא או כל מידע אישי אחר.

• **לחלוק איתו מידע אישי.** חס וחלילה. אתם הרי יודעים: אף פעם לא מוסרים מידע אישי לאנשים שלא מכירים.

תרחיש 2

אתם מקבלים הודעת טקסט בטלפון שלכם ממישהי שאתם לא מזהים. "היי, זו קארין! זוכרת אותי מהחופש הגדול?" מה לעשות?

• **"אני לא זוכרת אותך, אבל אפשר להיפגש מתישהו."** ממש לא רעיון טוב. אף פעם אל תציעו להיפגש עם מישהו שאתם לא מכירים.

• **להתעלם מקארין.** בדיוק כמו קודם, אם אתם לא מכירים אותה, אפשר פשוט לא להגיב.

• **"היי קארין, אנחנו מכירות?"** זו אפשרות בטוחה אם אתם לא בטוחים שאתם מכירים אותה, ורוצים לגלות עליה מידע. אבל אל תגלו לקארין איפה הייתם בחופש הגדול!

• **"אני לא זוכרת אותך, אבל אפשר להיפגש מתישהו."** ממש לא רעיון טוב. אף פעם אל תציעו להיפגש עם מישהו שאתם לא מכירים.

תרחיש 3

אתם מקבלים הודעה מ-soccergirl12, למרות שאתם לא עוקבים אחריה. "היי! אני מתה על הפוסטים שלך, אתה כזה מצחיק! אולי תיתן לי את מספר הטלפון שלך כדי שנוכל לדבר?" מה לעשות?

• **להתעלם מ-soccergirl12.** אתם לא חייבים להגיב אם אתם לא רוצים.

• **לחסום את soccergirl12.** אם היא נראית לכם חשודה ותחסמו אותה, לא תשמעו ממנה יותר – אלא אם היא תיצור פרופיל מזויף חדש ותנסה לפנות אליכם כדמות אחרת...

• **"היי, אנחנו מכירים?"** אם אתם לא בטוחים, תשאלו שאלות לפני שתמסרו פרטים אישיים כמו מספר טלפון.

• **"אוקיי, המספר שלי הוא..."** לא! גם אם וידאתם מי היא, לא מומלץ למסור מידע אישי ברשתות חברתיות. כדאי למצוא דרך אחרת ליצור קשר, דרך הורים, מורים או מישהו אחר שאתם סומכים עליו.

תרחיש 4

אתם מקבלים הודעת צ'אט ממישהו שאתם לא מכירים. "ראיתי אותך בשיעור חשבון היום. אתה חמוד! מה הכתובת שלך? אני יכולה לבוא אליך אחרי הצהריים." מה לעשות?

• **להתעלם.** זו כנראה בחירה נכונה.

• **לחסום את האדם הזה.** אם יש לכם הרגשה רעה לגבי מישהו, אל תהססו.

• **"מי זה?"** לא מומלץ. אם ההודעה נשמעת חשודה, לא כדאי להשיב לה, אלא לחסום את השולח.

• **"זאת את, שחר? גם את ממש חמודה! אני גר ברחוב המעגל 50."** זה לא רעיון טוב, גם אם אתם חושבים שאתם יודעים מי שלחה את ההודעה. לפני שמוסרים למישהו את כתובת המגורים או מידע אישי אחר, חשוב לבדוק מי זה, גם אם אתם חושבים שאתם מכירים אותו. אף פעם אל תיפגשו פנים-אל-פנים עם מישהו שאתם מכירים רק משיחה באינטרנט.

קיבלתם את ההודעה הזו: "היי, פגשתי עכשיו את החברה שלך עמית! היא סיפרה לי עלייך, אני אשמח לפגוש אותך. מה הכתובת שלך?" מה לעשות?

• **להתעלם.** אם אתם לא מכירים את מי ששלח את ההודעה אבל יש לכם חברה בשם עמית, האפשרות הטובה ביותר היא לבדוק קודם עם עמית לפני שתשיבו להודעה הזו.

• **לחסום.** אם אתם לא מכירים את מי ששלח את ההודעה ואין לכם חברה בשם עמית, כדאי להשתמש בהגדרות שלכם כדי לחסום אותו ולמנוע ממנו לשלוח לכם הודעות נוספות.

• **"מי זה?"** לא ממש רעיון טוב. אם אתם לא מכירים את מי ששלח את ההודעה, עדיף לא לענות לו, לפחות עד שתבררו את הנושא עם עמית.

זהירות, זיופים: שיעור 3

זה בכלל אמיתי?

רקע על אוריינות מדיה למורים: כאן אנחנו רוצים להראות לתלמידים איך להשתמש בשאלות אנליטיות כדי להעריך אם מקורות הם אמנים או לא, וגם לעזור להם להבין שמידע מגיע מהרבה מקומות (לא רק מספרי לימוד). לכן הם צריכים ליישם את הכישורים שהם רוכשים כדי לנתח אמצעי תקשורת מכל הסוגים. כשהם מגיעים לשלב הזה, הם מוכנים להתקדם ולנתח קטגוריות מיוחדות של מדיה, כמו חדשות או נתונים מדעיים.

הערה: השיעור הזה באוריינות מדיה חשוב לכולם, אבל עלול להיות קשה מדי לתלמידים בכיתות ב-ג', לכן הוספנו המלצה להתאמה בסעיף הפעילות.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לזהות** את הכלים שהם כבר משתמשים בהם כדי לדעת אם מידע הוא **אמין**.
- ✓ **לחשוב** איך דברים מסוימים כמו **מומחיות ומניע** משפיעים על האמינות.
- ✓ **להכיר** את ארבע השאלות להערכת מידת האמינות של מקורות.
- ✓ **להבין** שמקור שהוא אמין בנושא אחד לא בהכרח אמין בנושאים אחרים.
- ✓ **לדעת** שהרבה פעמים בדיקה של כמה מקורות עוזרת לראות אם מידע אמין או לא.

בואו נדבר

מה הופך מישהו או משהו לאמין או מהימן?

בכל יום אנחנו בוחרים למה להאמין ולמה לא. האם הסרטון שראינו היה אמין? האם הוא ניסה לשכנע אותנו במשהו? האם אחינו הגדול מספר לנו את האמת או עובד עלינו? האם השמועה ששמענו על אחד מהחברים שלנו נכונה?

מה אתם עושים כשאתם מנסים להחליט אם מישהו אומר אמת או לא? האם אתם כבר משתמשים ברמזים הבאים?

• מה שידוע לכם על אותו אדם

לדוגמה, אם אתם יודעים שאחד מחבריכם לכיתה מאוד טוב במשהו או שאתם יודעים שהוא בדרך כלל אומר אמת, אוהב מתיחות או אוהב להציק, תוכלו לרוב לדעת אם הוא רציני, מתבדח או משקר.

• מה שידוע לאותו אדם עליכם

לדוגמה, ההורים שלכם יודעים איזה מאכלים גורמים לכם לכאב בטן. הפרסומות בטלוויזיה, לא. לכן ההמלצות של ההורים שלכם לגבי מה כדאי לכם לאכול הן אמינות. הספרנית בבית הספר מכירה את תחומי העניין שלכם ואילו ספרים אתם אוהבים, אז אתם יכולים לסמוך על המלצות הקריאה שלה.

• טון דיבור והבעות פנים

לדוגמה, אתם יודעים שחברה שלכם אומרת את ההפך ממה שהיא מתכוונת, אם היא מגלגלת עיניים ומתנהגת בציניות כשהיא מספרת לכם שהיה לה **ממש נורא** בפארק האופניים החדש.

• המצב

לדוגמה, אם אתם מבלים עם חברים ואחד מהם מקניט אתכם לגבי התספורת החדשה שלכם, ברור לכם שמדובר בבדיחה. אבל אם מישהו בבית הספר אומר בדיוק את אותן המילים כדי לבייש אתכם מול כל הכיתה, זה עלבון.

החומרים הדרושים:

• דף עבודה: "מחליטים מה אמין"
(אחד לכל תלמיד)

התאמה מומלצת לכיתות ב'-ג': אם לדעתכם התלמידים שלכם מוכנים לדיון בנושא האמינות של מקורות, השלימו רק את שלבים 1 ו-2.

1. מעריכים מקורות

אם אתם רוצים המלצה על משחק וידאו חדש ושווה, הייתם שואלים את סבתא שלכם? במילים אחרות, האם סבתא שלכם היא מקור **אמין** למידע על משחקי וידאו? מקור **אמין** הוא מקור שאפשר לסמוך עליו שיספק מידע שהוא גם מדויק **וגם** רלוונטי.

רשמו איזה יתרונות וחסרונות יש כשמבקשים מסבתא המלצה למשחק.

האם הרשימה שלכם נראית בערך ככה?

יתרונות	חסרונות
סבתא אוהבת אותי ורוצה רק שיהיה לי טוב	סבתא לא משחקת במשחקי וידאו ולא מבינה בזה הרבה
סבתא די טובה במציאת מידע כשהיא לא יודעת את התשובה בעצמה	סבתא לא יודעת איזה משחקים כבר יש לי או איזה סוגי משחקים אני אוהב/ת

אם כן, השתמשתם בשניים מהכלים הנפוצים ביותר שיש בידינו כדי להחליט אם מקור הוא אמין: **מניע ומומחיות**. "מומחיות" היא מיומנות מיוחדת או ידע מעמיק לגבי משהו ספציפי. למומחים יש מומחיות. "מניע" הוא הכוונה של משהו – הסיבה לכך שהוא אומר או עושה משהו.

איזה פריט ברשימה נותן לכם מידע על המניעים של סבתא? אילו פריטים אומרים משהו על המומחיות שלה? לכן, האם הסבתא שמתוארת בטבלת היתרונות והחסרונות הזו היא מקור אמין להמלצה על משחק וידאו חדש? היא לא תשקר, אבל סביר להניח שעדיף לשאול משהו שגם אכפת לו מאיתנו **וגם** יודע משהו על גיימינג ועל סוגי המשחקים שאנחנו אוהבים.

זה כמו שאנחנו יודעים שאבא הוא בשלן מעולה, אבל אין לו מושג באופנה. או שהמאמן שלנו יודע הכול על כדורסל אבל אין לו מושג בהתעמלות קרקע. או שסבתא יכולה לתקן כמעט כל צעצוע, אבל היא לא מבינה כלום במשחקי וידאו. **רק בגלל שמישהו מומחה בנושא כלשהו, זה לא אומר שהוא מומחה בכל הנושאים.**

מה הופך מישהו או משהו לאמין או מהימן?

בכל יום אנחנו בוחרים למה להאמין ולמה לא. האם הסרטון שראינו היה אמין? האם הוא ניסה לשכנע אותנו במשהו? האם אחינו הגדול מספר לנו את האמת או עובד עלינו? האם השמועה ששמענו על אחד מהחברים שלנו נכונה?

מה אתם עושים כשאתם מנסים להחליט אם מישהו אומר אמת או לא? האם אתם כבר משתמשים ברמזים הבאים?

• מה שידוע לכם על אותו אדם

לדוגמה, אם אתם יודעים שאחד מחבריכם לכיתה מאוד טוב במשהו או שאתם יודעים שהוא בדרך כלל אומר אמת, אוהב מתיחות או אוהב להציק, תוכלו לרוב לדעת אם הוא רציני, מתבדח או משקר.

• מה שידוע לאותו אדם עליכם

לדוגמה, ההורים שלכם יודעים איזה מאכלים גורמים לכם לכאב בטן. הפרסומות בטלוויזיה, לא. לכן ההמלצות של ההורים שלכם לגבי מה כדאי לכם לאכול הן אמינות. הספרנית בבית הספר מכירה את תחומי העניין שלכם ואילו ספרים אתם אוהבים, אז אתם יכולים לסמוך על המלצות הקריאה שלה.

• טון דיבור והבעות פנים

לדוגמה, אתם יודעים שחברה שלכם אומרת את ההפך ממה שהיא מתכוונת, אם היא מגלגלת עיניים ומתנהגת בציניות כשהיא מספרת לכם שהיה לה **ממש נורא** בפארק האופניים החדש.

• המצב

לדוגמה, אם אתם מבליים עם חברים ואחד מהם מקניט אתכם לגבי התספורת החדשה שלכם, ברור לכם שמדובר בבדיחה. אבל אם מישהו בבית הספר אומר בדיוק את אותן המילים כדי לבייש אתכם מול כל הכיתה, זה עלבון.

כשאנחנו שומעים דברים ממקור בתקשורת, כמו סרטון, מישהו בטלוויזיה או אתר אינטרנט, אנחנו לא מכירים את המקור באופן אישי, והוא לא מכיר אותנו. אנחנו לא יכולים לדעת בוודאות אם אפשר להאמין לו.

אפילו אם מישהו שאנחנו מכירים שולח לנו הודעת טקסט, אין לנו רמזים מהבעות פנים וטון דיבור, לכן ייתכן שלא נדע בוודאות למה הוא התכוון. ובמצבים כאלה, אנחנו צריכים לשאול שאלות...

2. כותבים רשימה של יתרונות וחסרונות

אם זו הפעם הראשונה שאתם משתמשים ב**מניע ומומחיות** כדי לקבל החלטה על האמינות של מקורות מידע, מומלץ לתרגל את העניין.

דמיינו שאתם רוצים לדעת איך תוכלו להשתפר בכדורגל. כתבו את היתרונות והחסרונות של האפשרויות הבאות כדי לקבוע אם הן מקורות אמינים:

- סבתא שלכם
  - בלוג של מאמן כדורסל מתיכון עטור פרסים
  - השחקן הכי טוב בקבוצה שלכם
  - אתר שמוכר נעלי כדורגל ונותן טיפים
  - סרטונים שמלמדים טכניקות אימון בכדורגל
- מה דעתכם על נקודות החוזק והחולשה של כל מקור?
- יש מישהו שיודע ללמד אבל אולי לא מבין בכדורגל?
  - יש מישהו שמתמחה בכדורגל אבל אולי לא יודע ללמד?
  - יש מישהו שנראה שהעצות שלו תמיד כוללות קנייה של משהו ממנו?
  - יש מישהו שמבין בכדורגל אבל לא מכיר אתכם או את היכולות שאתם צריכים לפתח?
- מתחילים בדיון: מי יהיה מקור שכדאי לפנות אליו, ולמה?

בדרך כלל, אמינות היא לא משהו שיש או שאין באופן מוחלט. רוב המקורות טובים בדברים מסוימים, ובאחרים פחות. לכן תקבלו את **התשובות הטובות ביותר אם תפנו לכמה מקורות** ותשוו את התשובות.

3. שלבים שכדאי לשקול

'אמינות' לא קובעת רק **לאיזה אנשים** אנחנו מאמינים. היא קובעת גם **במה** אנחנו מאמינים. תפיסת העולם שלנו מגיעה מכל מיני מקומות, לא רק ישירות מאנשים. בסרט על צונאמי רואים גל אדיר, גבוה יותר מגורד שחקים, מתקרב לאנשים שעל החוף. האם כך **באמת** נראים גלי צונאמי? לפי מודעה מסוימת, רוב המדענים הם גברים עם תסרוקת פרועה שמרכיבים משקפיים עבים ולובשים חלוקי מעבדה לבנים כל הזמן. האם זה נכון?

אנחנו יכולים להשתמש בשלושת השלבים שבדף העבודה **מחליטים מה אמין** כדי לבדוק כל מקור. השלבים מסכמים את מה שאנחנו כבר יודעים על מניע ומומחיות.

שלב 1: שימוש בהיגיון בריא

שאלו את עצמכם:

האם זה הגיוני? אם (א) מה שאתם רואים לא הגיוני, (ב) אתם יודעים מניסיון שזה לא נכון, או (ג) זה פשוט לא מסתדר עם העובדות שאתם כבר יודעים, כאן נגמר הסיפור ולא צריך לעשות שום דבר נוסף. המקור אינו אמין.

שלב 2: העלאת שאלות

לא סתם שאלות, אלא ארבע שאלות ספציפיות:

מומחיות

(א) האם המקור מכיר אותי או שאכפת לו ממני?

התשובה לשאלה הזו תלויה במידע שאתם מחפשים. אם אנחנו מחפשים מידע על בקבוקי מים שמזהמים את האוקיינוס, ממש לא משנה אם המקור מכיר אותנו או לא. אבל נניח שאתם כלשהו מבטיח לנו שנאהב את הצעצוע החדש שנמכר בו. כדי להיות אמין הוא צריך לדעת אילו צעצועים, משחקים או פעילויות אנחנו אוהבים.

(ב) האם המקור יודע הרבה על הנושא? על מה מבוסס הידע שלו?

לפעמים, אנשים חושבים שהדרך הקלה ביותר למצוא מידע אמין היא לשאול את העוזרים הקוליים בטלפון. נראה שעוזרים קוליים יודעים הכול! תהיתם אי פעם איך הם יודעים את כל התשובות האלה? הם משתמשים בחישובים מתמטיים (שנקראים "אלגוריתמים") כדי למצוא תשובות.

בשאלות קלות שיש להן תשובה אפשרית אחת בלבד (למשל, מה הטמפרטורה בחוץ או מה השם של זמרת פופ שהוציאה שיר ספציפי), הם בדרך כלל נחשבים מקור אמין. אבל אם מדובר בשאלה מורכבת, עדיף לפנות קודם לאנשים או לקבוצות עם ניסיון רב, תארים או פרסים שקשורים לנושא. רק **אחרי כן** ניתן להשתמש בעוזר קולי כדי לאשר את המידע (ראו שלב 3).

מניע

(ג) מה המקור הזה רוצה שאעשה, במה הוא רוצה שאאמין ולמה הוא רוצה את זה?

האם המקור מרוויח מזה שנקבל את עצתו? לדוגמה, האם לדעתכם משפיעני רשת מקבלים עמלה אם אנחנו קונים מוצר שהם מפרסמים או מזכירים? האם ספורטאים מקצועיים נועלים או לובשים מותגים ספציפיים רק מפני שהם אוהבים אותם, או מפני שמשלמים להם כדי לדבר עליהם?

הרבה פעמים לוגו או מותג מופיעים בסרטון או במודעה בגלל כסף. כסף יכול להשפיע על מה שמשפיעני רשת או ספורטאים אומרים (ועל מה שהם **לא** אומרים). סביר להניח שהם לא מתכוונים להזיק לכם, אבל ייתכן שיותר חשוב להם להרוויח מאשר לומר את כל האמת או לתת לכם המלצות שיעזרו לכם.

ד) מי מרוויח ומי עלול להיפגע אם אנשים יאמינו למקור?

לא תמיד קל לדעת. לדוגמה:

- דמיינו מודעה לאפליקציה שמבטיחה להפוך אתכם לתלמידים טובים יותר.
- מה אפשר להרוויח ממנה? יוצרי האפליקציה ירוויחו כסף אם תקנו את האפליקציה. ואתם תרוויחו אם האפליקציה אכן תעזור לכם להשתפר בלימודים.
- מי עלול להיפגע אם תאמינו למודעה? אתם עלולים לבזבז כסף סתם, אם תקנו את האפליקציה והיא לא תעבוד. אתם גם עלולים לבזבז זמן על תרגול של הדברים הלא נכונים, ואז דווקא לקבל ציונים טובים פחות. או שאתם עלולים לסמוך על האפליקציה, שיכולה רק לנחש מה דרוש לכם, במקום על המורה שיודע/ת בדיוק מה אתם צריכים.

שלב 3: אישור

שאלו את עצמכם: האם מקורות **אמינים** אחרים מסכימים עם מה שהמקור הזה אומר? העניין הוא לא סתם לבדוק מקורות **נוספים**. אלא לבדוק מגוון של מקורות. אם אתם לא מצליחים למצוא מגוון של מקורות אמינים שמאשרים את מה שהמקור שאתם בודקים טוען, אל תאמינו למקור הזה.

4. בודקים מקורות

עכשיו, כשאתם מבינים, הגיע הזמן לתרגל. בחרו שאלה שקשורה למשהו שאתם עוסקים בו בכיתה או משהו שראיתם באינטרנט. מצאו מקור שמספק תשובה לשאלה, חלקו את הכיתה לקבוצות קטנות, ובקשו מהן להיעזר בשאלות שבדף העבודה כדי להחליט אם המקור אמין.

הנה כמה רעיונות, למקרה שתצטרכו:

- אתם מחפשים רעיון למתנה ליום הולדת של חברה. מודעה של חנות מקומית טוענת שכלי החיפוש שלהם, שכולל את כל הפריטים בחנות, יכול לעזור לכם למצוא מתנה לכל מי שרק תרצו. זה מתאים לכם?
- אתם קוראים באינטרנט ביקורות על פיצרייה חדשה ומבחינים ששלוש מתוך חוות הדעת שהעניקו למקום 5 כוכבים הן מאנשים ששם המשפחה שלהם זהה לשם של המסעדה. שני מגיבים אחרים טוענים שזו הפיצה הטובה ביותר בעולם, ואחד נוסף אומר שהיא לא רעה יחסית לפיצה זולה. יש גם 14 ביקורות שליליות. האם הביקורות החיוביות ישכנעו אתכם לנסות את הפיצה?
- מודעה קופצת אומרת שנבחרתם להשתתף בקבוצה קטנה כדי לנסות "גלולת בנות ים" מיוחדת שתעניק לכם את היכולת לנשום מתחת למים ללא צורך בשנורקל. אתם רק צריכים לשלם את דמי המשלוח בגובה 39.99 ש"ח. הייתם עושים את זה?
- אתם מסמנים לייק להרבה סרטונים של ולוגר פופולרי כי הוא מצחיק, אבל הוא גם אומר דברים גועליים שאתם לא אוהבים על קבוצות מיעוטים. האם אתם מאמינים למה שהוא אומר כי הוא מצחיק ומאוד פופולרי? לדעתכם זה משפיע על אנשים?

מה למדנו?

שאלות עוזרות לנו. כשאנחנו שואלים שאלות טובות על מקורות וגם על המידע שהם מספקים, אנחנו מקבלים מידע הרבה יותר טוב. ככל שמשתמשים ביותר מקורות, התוצאה טובה יותר. וחשוב לזכור שגם אם מקור כלשהו נהדר לנושא אחד, זה לא אומר שהוא נהדר לכל נושא.

דף עבודה: שיעור 3

מחליטים מה אמין

שלבים שיעזרו לנו להבחין בין מקורות אמינים ולא אמינים.

שלב 1

שימוש בהיגיון בריא
האם זה הגיוני?

שלב 2

העלאת שאלות

לא סתם שאלות, אלא ארבע שאלות ספציפיות:

מומחיות

- האם המקור מכיר אותי או שאכפת לו ממני (והאם זה משנה)?
- האם המקור יודע הרבה על הנושא? על מה מבוסס הידע שלו?

מניע

- מה המקור הזה רוצה שאעשה, במה הוא רוצה שאאמין ולמה?
- מי מרוויח ומי עלול להיפגע אם אנשים יאמינו למקור?

שלב 3

אישור

האם מקורות **אמינים** אחרים מגבים את מה שהמקור הזה אומר? משתמשים במקורות באינטרנט או נעזרים במומחה למדיה בספרייה של בית הספר כדי למצוא מקורות מידע נוספים על הנושא (המקור יכול להיות ספר, כתבות בחדשות, או כתבי עת מודפסים/באינטרנט). מורים: עברו יחד עם התלמידים על שלבים 1 ו-2 ושאלו אותם את אותן שאלות גם לגבי מקורות אלה. אם הם מספקים את אותו מידע לגבי הנושא, סביר להניח שהמקור אמין.

זיהוי של מידע לא מהימן באינטרנט

רקע על אוריינות מדיה למורים: שאלות בנושא אוריינות מדיה וטכניקות תצפית נותנות לתלמידים כלים, שיעזרו להם למצוא את דרכם בין פרטי המידע המטעה בלי להיכנס לוויכוחים או לפגוע ביחסים עם בני משפחה וחברים. אבל הם צריכים לשאול שאלות ולהתרגל לחשוב בצורה ביקורתית על המידע שמגיע לידיהם.

יעדים לתלמידים

בואו נדבר

- ✓ **לזהות** רמזים שמעידים על כך שמקור חדשות או מידע הוא מטעה.
- ✓ **להשתמש** בשאלות אנליטיות ובהבחנה זהירה כדי להעריך את מידת האמינות של המקורות.
- ✓ **להבין** את החשיבות שיש לבדיקת האמינות של מקור לפני שמשתפים את המסר שלו.
- ✓ **לפתח** הרגל לנתח כל פיסת חדשות או מידע, לא רק סיפורים שנראים לנו מפקפקים.

האם שיחקתם פעם באחד מהמשחקים האלה שצריכים לחפש בהם שגיאות שמסתתרות בתמונה? לפעמים כשאנחנו מתמודדים עם חדשות, זה די דומה לזה. יש הרבה אנשים וקבוצות שכל כך אכפת להם ממשו, שהם מסלפים את האמת כדי לגרום לנו להסכים איתם. כאשר הסילוף שלהם מתחזה לסיפור חדשותי, זה מידע מטעה (דיסאינפורמציה).

אנשים מסוימים לא יודעים איך לזהות מידע כוזב, אבל הם משתפים אותו בכל מקרה. כך הם מפיצים את ההטעה. וכשאנשים מקבלים החלטות לגבי דברים שהם עושים או מאמינים בהם על סמך המידע המטעה הזה, יכול להיות שיהיה להם מאוד קשה להקשיב זה לזה ברוגע, להתווכח בכבוד, להבין זה את זה טוב יותר, ולפתור בעיות.

אז אם משהו נראה או נשמע כמו חדשות, איך אפשר לדעת את ההבדל בין מה שנכון ואמין למה שמזויף ומטעה? יש רמזים שאפשר ללמוד לזהות – טריקים שאנשים שמנסים להטעות משתמשים בהם. ויש שאלות שאפשר לשאול כדי לעזור לנו לזהות סיפורים שלא מבוססים על עובדות.

פעילות

1. מה לא בסדר בתמונה הזאת?

הסתכלו על התמונות הבאות. הסתכלו היטב. אתם יכולים לזהות את ההבדלים בין שתי התמונות?

החומרים הדרושים:

- תמונה: "מה לא תקין בתמונה הזאת?"
- דף עבודה: "מחליטים מה אמין" משיעור 3 (עמוד 54)
- דף עבודה: "זיהוי של כתובות URL מזויפות"

תשובות לדף העבודה: "זיהוי של כתובות URL מזויפות"

אמית:

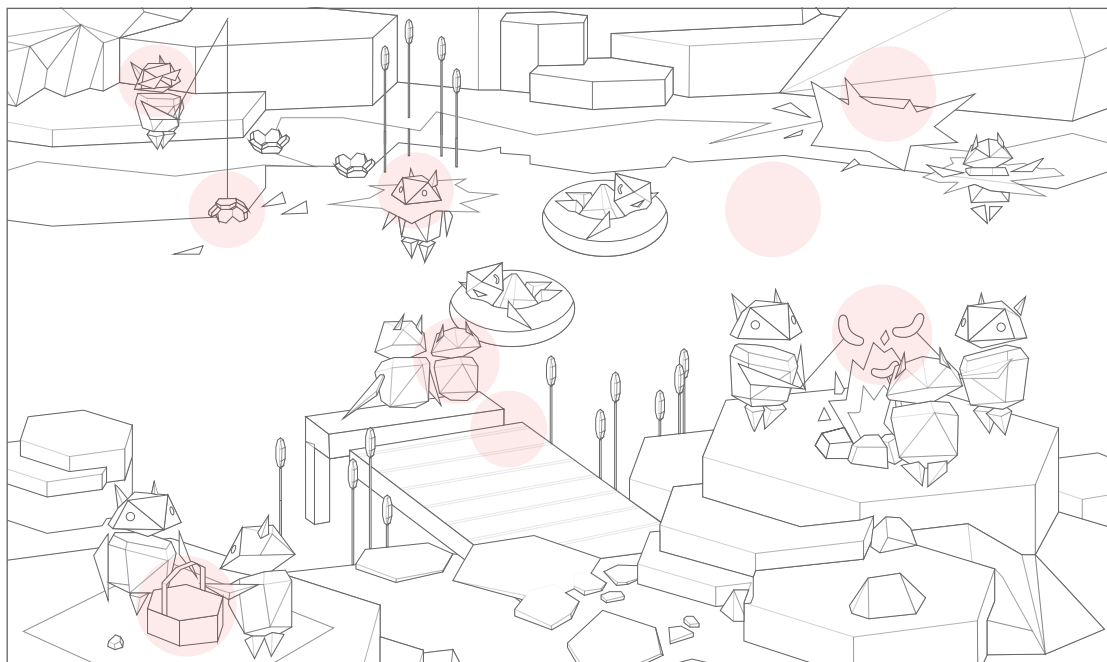
abcnews.go.com
bbc.com/news
nbcnews.com
nytimes.com
washingtonpost.com
usatoday.com

מזויף:

abcnews.com.co
abcnews-us.com
nbc.com.co
nytimesofficial.com
bbc1.site/business-news
washingtonpost.com
washingtonpost.com.co
usatosday.com

ואם מישהו היה אומר לכם על מה להסתכל? זה היה עוזר לכם?

קיימים 9 הבדלים. הצלחתם לזהות את כולם?

כשאנחנו מנסים לזהות אם סיפור חדשותי הוא אמיתי או מזויף, זה די דומה למשחק הזה של איתור ההבדלים. בבחינה מדוקדקת אפשר לגלות מידע חשוב. וזה הרבה יותר קל אם יודעים מה לחפש.

אז הנה כמה דרכים לזיהוי מידע מטעה (דיסאינפורמציה). אם אנחנו מזהים את הדברים האלה, סביר להניח שמדובר בסיפור כוזב או מטעה.

2. בוחנים כותרות

לפעמים משהו משתף סיפור חדשותי ללא כתובת URL. במקרים כאלה, אפשר להיעזר ברמזים הבאים:

א) הסיפור מתחיל עם תמונה של משהו שיעניין אותנו, כמו כלב חמוד, סלבריטי או טריק מדהים. אבל כשלוחצים עליו, אין לסיפור קשר לתמונה.

ב) במקום להניח לנו להחליט בעצמנו, אנשים שמנסים לשכנע אותנו להסכים איתם משתמשים לפעמים בדברים כמו **גופנים מודגשים**, אותיות גדולות, טקסט מסומן בקו תחתון, או סימני קריאה שנועדו לגרום לנו לחשוב שמה שאנחנו רואים חשוב וללחוץ עליו. זה נקרא קליקבייט. עיתונאים אמיתיים לא משתמשים בטכניקות כאלה.

ג) כדי לגרום לנו לקרוא כתבה, אנשים מסוימים כוללים בכותרת מילים כמו "מזעזע", "מקומם" או "מפתיע". הם יודעים שמילים כאלה מעוררות סקרנות. אבל עיתונאים אמיתיים מאפשרים לחדשות לדבר בעד עצמן. הם מספרים את הסיפור ומניחים לנו להחליט אם הוא מזעזע או מפתיע.

לדוגמה, בואו נביט בתמונה והכותרת הבאות:

בלי לקרוא את הכתבה, במה נראה לכם שהסיפור עוסק? למה אתם חושבים כך? לפי מה החלטתם?

זה הסיפור האמיתי:

"סקר שנערך לאחרונה על ידי אוניברסיטה מקומית בקרב מורים מצא ש-86% מהם עושים אחרי העבודה מה שכולם עושים. הם עורכים סידורים, מכינים ארוחת ערב, מבלים עם המשפחה, מבצעים מטלות בית ומתכוננים ליום הבא. אבל לאחרונה, מורים רבים עושים משהו בלתי צפוי.

לפני עשור, תקציבי החינוך קוצצו עקב בעיות כלכליות. ושכרם של המורים לא עלה מאז. עקב הפערים בין יוקר המחיה והמשכורות הנמוכות, מורים רבים עובדים כיום בשתי משרות. בערים מסוימות המורים אפילו שבתו כדי לזכות בהעלאות בשכר, שיאפשרו להם לעזוב את משרתם השנייה ולהקדיש יותר זמן לתלמידים."

האם הסיפור עסק במה שחשבתם שהוא יעסוק? האם לדעתכם התמונה והכותרת היו מדויקות או מטעות? לפי מה החלטתם?

3. בוחנים מקורות

כאשר אנחנו מנתחים חדשות, רמזים יכולים להועיל, אבל זה לא תמיד מספיק. לפעמים סיפורים חדשותיים אמינים משתמשים בטכניקות שונות למשיכת תשומת לב, וזה עלול לגרום להם להיראות כסיפורים כוזבים. ולפעמים מקורות מזויפים ממש טובים בחיקוי הדבר האמיתי, ומאוד קשה לזהות אם הם אמינים או לא. קשה להבדיל בין השניים. לדוגמה...

האם הגופים הבאים נשמעים לכם כמו ארגוני חדשות מהימנים?:

חדשות אחרונות

ידיעות אחרונות

מעריב היום

דוח החדשות היומי

חדשות העולם היום

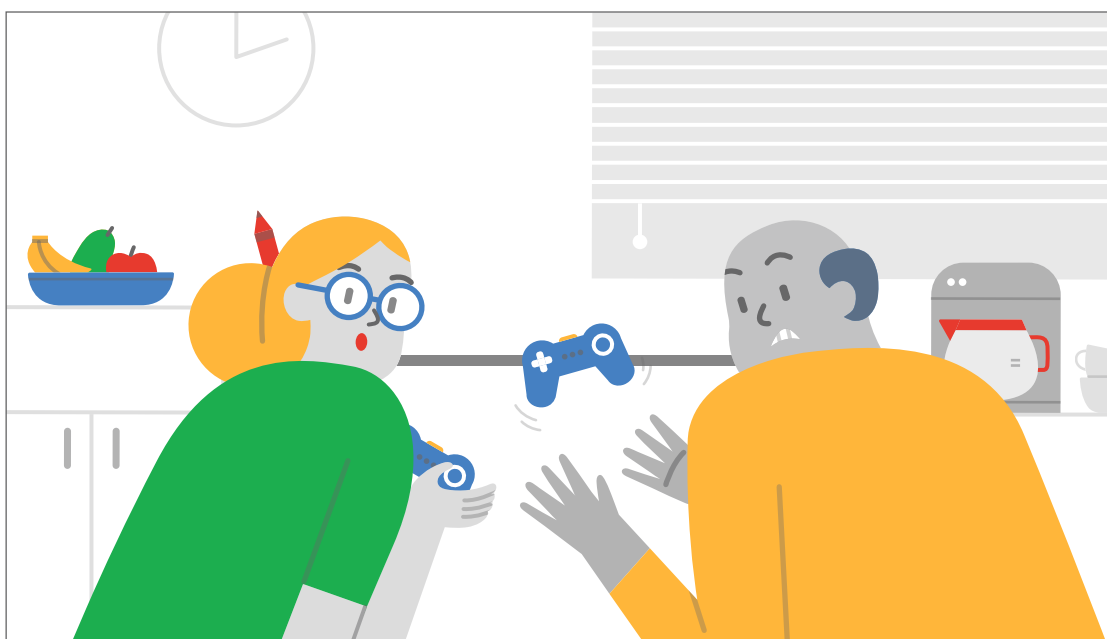
מוקד החדשות

דף העבודה "זיהוי כתובות URL מזויפות"

הדבר הראשון שצריך לבדוק הוא כתובת ה-URL (כתובת האינטרנט) של האתר שמפרסם את הסיפור. יש אתרים מזויפים שמנסים לבחור שמות שדומים לאתרים אמיתיים, עם הבדלים קטנים, כדי לרמות את המשתמשים. רוב החברות משתמשות בכתובות URL קצרות מכיוון שיותר קל לזכור ולהקליד אותן, לכן כתובות עם אותיות נוספות ומיותרות הן פעמים רבות אתרים עם מידע כוזב.

הסתכלו על דף העבודה:

• הקיפו את כל כתובות ה-URL שנראות לכם אמיתיות.

האמת המזעזעת! זה מה שמורים עושים אחרי שעות הלימודים

• אחרי שכולם מסיימים, אפשר לבדוק את מפתח התשובות. האם צדקתם בכל התשובות? איך אפשר לבדוק אם כתובת URL כלשהי היא של אתר חדשות אמיתי? אחת הדרכים היא לחפש באינטרנט את ארגון החדשות או את כתובת ה-URL. אם מדובר בארגון חדשות אמין, בתוצאות החיפוש בהרבה פלטפורמות תופיע לצד שם הארגון תיבה עם תיאור וכתובת האתר שלו. אם כתובת ה-URL לא אמינה, במקרים רבים תוכלו לגלות מטה ולראות ידיעות שמדווחות שהאתר מזויף, או שפשוט תגלו שהאתר לא קיים יותר.

למעשה, רק ידיעות אחרונות הוא אמיתי. איך אפשר לדעת את זה? קודם כל, אפשר לחפש את שם המקור באינטרנט. אפשר לראות איפה השם מופיע מלבד באתר של הארגון עצמו. אם הוא מופיע בוויקיפדיה או בכתבה באתר של עיתון או כתב עת חדשותי, סביר להניח שזה ארגון אמין. אבל צריך לראות מה באמת כתוב עליו שם! יכול להיות שכתוב שם שמדובר בזיוף.

חפשו כתבה על בית הספר, הקהילה המקומית, טרנד התזונה החדש, או כל דבר אחר בחדשות שמעניין אתכם. היעזרו בשלושת השלבים שמופיעים בדף העבודה **מחליטים מה אמין**, יחד עם הרמזים החדשים שלמדנו, כדי להחליט אם הסיפור אמיתי או מטעה.

שלב 1: שימוש בהיגיון בריא

שאלו את עצמכם: האם זה הגיוני?

לפעמים זה ברור. אם יש כותרת בסגנון: **סלבריטאית ילדה תינוק לחיזור**, סביר להניח שתבינו לבד שזה לא אמיתי.

אבל לפעמים זה לא כל-כך ברור. אם:
(א) מה שאתם רואים לא נראה הגיוני
(ב) אתם יודעים מניסיונכם שזה לא נכון
(ג) זה פשוט לא מסתדר עם העובדות שכבר ידועות לכם
...סביר להניח שמדובר בפייק ניוז.

שלב 2: מיישמים את השאלות לגבי המניע והמומחיות

(ראו עמודים 55 ו-56)

שלב 3: אישור

שאלו את עצמכם: האם מקורות אמינים אחרים מגבים את מה שהמקור הזה אומר?

מי עוד מדווח על הסיפור הזה? (אפשר לערוך חיפוש באינטרנט כדי לראות אם מקורות חדשתיים אחרים סיקרו את הסיפור הזה...) איזה עוד סיפורים יש באתר? האם כל הסיפורים באתר מוצגים מאותה נקודת מבט, או שיש מגוון של דעות? אם אי אפשר למצוא מגוון של מקורות אמינים שמסקרים את הסיפור, מומלץ לחשוד בו.

מה למדנו?

עכשיו, כשאנחנו יודעים להשתמש ברמזים ובשאלות לזיהוי מידע מטעה (דיסאינפורמציה), אפשר לשאול שאלות חכמות ולקבל החלטות זהירות כחלק מהשגרה היומית, ועם הזמן, נהפוך למומחים בזיהוי דברים מזויפים באינטרנט. אנחנו יודעים עכשיו לנתח מידע שאנחנו מקבלים ורואים ברשת. זה נקרא "חשיבה ביקורתית", וזה כוח-העל של משתמשי מדיה.

זיהוי של כתובות URL מזויפות

אמיתי או מזויף?

יש להקיף את התשובה הנכונה.

usatoday.com	מזויף	אמיתי

abcnews.com.co	מזויף	אמיתי

washingtonpost.com	מזויף	אמיתי

abcnews-us.com	מזויף	אמיתי

bbc.com/news	מזויף	אמיתי

abcnews.go.com	מזויף	אמיתי

nytimesofficial.com	מזויף	אמיתי

nbc.com.co	מזויף	אמיתי

washingtonpost.com	מזויף	אמיתי

nytimes.com	מזויף	אמיתי

washingtonpost.com.co	מזויף	אמיתי

bbc1.site/business-news	מזויף	אמיתי

nbcnews.com	מזויף	אמיתי

usatosday.com	מזויף	אמיתי

אם היינו מנוע חיפוש

מבלי להשתמש באף טכנולוגיה (את זה נעשה בפעילות הבאה), התלמידים יוצרים יחד "תוצאות חיפוש" כדי להתחיל ללמוד איך החיפוש באינטרנט עובד.

יעדים לתלמידים

- ✓ **ללמוד** את העקרונות הבסיסיים של חיפוש באינטרנט.
- ✓ **לחפש** מידע על נושא כלשהו.
- ✓ **להבין** שתוצאות חיפוש הן אוספים של מידע, לא באמת תשובות לשאלה.

בואו נדבר

מהו חיפוש?

האינטרנט הוא מקום שכולל מלאנילפים (נו, טוב, מיליארדים ומיליארדים) של פיסות מידע. חיפוש באינטרנט, שלפעמים נקרא 'מנוע חיפוש', עוזר לנו לצמצם את כמות המידע המטורפת הזו, שמגיעה מכל העולם. זה כלי תוכנה שאנשים משתמשים בו לאיתור מידע בנושאים שונים.

יכול להיות שאתם כבר יודעים שכדי להשתמש בכלי הזה, מקלידים בסרגל החיפוש (תיבה ריקה בדף של מנוע חיפוש) או בחלון הדפדפן (במקום שבו מזינים גם כתובת אינטרנט) כמה מילות מפתח לגבי הנושא הרצוי. לסיום, מקישים על Enter או על הלחצן "חיפוש", והוקוס פוקוס, מנוע החיפוש מחולל את הקסם (תוך חצי שנייה בערך) ומציג את תוצאות החיפוש. נו, טוב, זה לא **באמת** קסם. מנגנון החיפוש משתמש באלגוריתמים – מונח מרשים שבעצם אומר שהאנשים בחברת החיפוש לימדו את התוכנה איך למצוא ולהציג בפנינו מידע. בשלב זה לא נעסוק בצורת העבודה של אלגוריתמים. כל מה שחשוב לדעת הוא שמנוע החיפוש "מחפש" בשבילנו.

חשוב גם לדעת שתוצאות חיפוש אינן בהכרח תשובות לשאלה. הן בסך הכול אוספים של המידע שמעניין אותנו או שחיפשנו. אם אנחנו משתמשים במנוע חיפוש כדי למצוא תשובה לשאלה, פעמים רבות נמצא את התשובה בתוצאות החיפוש, אבל לפעמים יידרשו לכך כמה שאלות. התהליך הזה נקרא "חידוד" של החיפוש.

עכשיו נתרגל את תהליך החיפוש על ידי כך שנעמיד פנים שאנחנו מנוע חיפוש...

פעילות

1. מחלקים את התלמידים לזוגות.

2. מחלקים עותק של דף העבודה לכל תלמיד.

3. משתפים את נושא החיפוש עם הכיתה. כמה אפשרויות לדוגמה:

• כדורסל	• הרי געש	• מערכת השמש	• פיצה
• רופא שיניים	• בישול	• חקלאי	• טורנדו
• בנייה	• כרישים	• כדורגל	• מטוס

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "אם היינו מנוע חיפוש"
- (אחד לכל תלמיד)

4. התלמידים עובדים עם בני/בנות זוגם ליצירת "תוצאות חיפוש" אפשריות בכל קטגוריה שמופיעה בדף העבודה: "אתר אינטרנט", "תמונה", "מפה" ו"סרטון". התוצאות יכולות להיות בצורת מילים או ציורים, בהתאם למצב. עודדו את התלמידים להפגין יצירתיות, וודאו שהם יודעים שאין תשובות "שגויות". לדוגמה, אם הנושא הוא "כרישים", התלמידים יכולים לחשוב על תוצאות החיפוש הבאות:

- אתר אינטרנט: מידע על סוגים שונים של כרישים
- תמונה: ציור של כריש
- סרטון: כרישים שוחים באוקיינוס
- מפה: מיקום של חוף שנצפה בו כריש

5. כשהתלמידים מסיימים את כל ארבע הקטגוריות של תוצאות החיפוש עבור הנושא הנתון, בחרו אחת מהקטגוריות (אתר אינטרנט, תמונה, סרטון או מפה) ונהלו דיון בכיתה.

6. מבקשים מתלמיד אחד מכל זוג לשתף את הדוגמה שלהם לאחת מתוצאות החיפוש.

לדוגמה, נניח שהנושא הוא "פיצה". אתם מחליטים שכל זוג יציג את תוצאת התמונה שלו עבור פיצה. התלמידים יכולים להחזיק את הציור למעלה ולהסביר על היצירה. כך התלמידים יכולים לראות את כל תוצאות החיפוש השונות ששאלתה אחת יכולה להפיק.

7. אחרי שהתלמידים משתפים את הדוגמאות, מנהלים דיון כיתתי לגבי השאלות הבאות:

- כמה תוצאות שונות, בערך, היו לנו?
- כמה תוצאות, בערך, היו דומות?
- אם היינו משנים את הנושא ל- _____, איך לדעתכם זה היה משפיע על התוצאות? לדוגמה, אם נושא החיפוש היה "פיצה", איך תוצאות החיפוש היו משתנות אם היינו משנים את השאלתה ל-"פיצה זיתים"?

הצעה: צריך להשלים ארבעה סבבים בסך הכול...

- בחרו נושא שונה עבור כל סבב, וחזרו על אותם שלבים שהוזכרו.
- השלימו ארבעה סבבים כדי שתוכלו לנהל דיונים על ארבעת הסוגים המרכזיים של תוצאות חיפוש.

מה למדנו?

חיפוש באינטרנט הוא כלי שאפשר להשתמש בו כדי למצוא מידע ברשת. המידע יכול להיות בצורת טקסט באתר אינטרנט, סרטונים, תמונות, מפות ועוד. מילות המפתח שמקלידים במנוע החיפוש קובעות אילו תוצאות יתקבלו.

דף עבודה: שיעור 5

אם היינו מנוע חיפוש

נושא לחיפוש

אתר אינטרנט

תמונה | סרטון | מפה

תרגול של חיפוש באינטרנט

באמצעות חיבור לאינטרנט, התלמידים מתנסים בשימוש במנוע חיפוש ומתרגלים יצירה של שאילתות חיפוש אפקטיביות יותר.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להתנסות בשימוש** במנוע חיפוש.
- ✓ **לתרגל** חיפוש של מידע על נושא מסוים.
- ✓ **ליצור** שאילתות חיפוש.
- ✓ **להחליף** מילות מפתח ולהבחין בשינויים בתוצאות החיפוש.

בואו נדבר

חיפוש הוא כלי שעוזר למצוא מידע באינטרנט. כדי להשתמש בו, אפשר לעבור למנוע חיפוש ולהקליד שאילתה (שאלה או מילות מפתח) בסרגל החיפוש על מנת לקבל מידע על הנושא הרצוי. לפעמים שימוש במילות מפתח יעיל יותר מאשר שאלה. זה בגלל **המילים שבהן משתמשים** בשאילתה, וגם, ולא פחות חשוב, **סדר המילים**. אם סתם מנסחים שאלה, לפעמים היא לא כוללת את המילים הנכונות, או מופיעה בסדר שיעזור למנוע החיפוש להציג את התוצאה הרצויה. אבל אל תדאגו, זה בסדר גמור להתחיל עם שאלה, אם זה מה שרוצים לעשות.

הדבר החשוב ביותר הוא פשוט להתחיל, כי הרבה פעמים צריך יותר משאילתה אחת כדי למצוא את המידע הרצוי. לכן מקלידים את השאילתה במנוע החיפוש ומסתכלים בתוצאות. אם הן לא מספיק טובות, נעזרים בהן כדי לנסח שאילתה טובה יותר ולהתקרב יותר לתוצאות הרצויות.

לדוגמה: נניח שאני רוצה להקים גינה. אני רוצה לגדל ירקות שאוכל לבשל איתם במטבח.

- אין לי מושג איך עושים את זה, לכן אערוך חיפוש באינטרנט.
- במנוע חיפוש מקלידים את השאלה: "איך מתחילים גינה?"
- מציגים את המסך לתלמידים כדי שהם יוכלו לראות את החיפוש.
- עכשיו נסתכל בתוצאות החיפוש.
- סוקרים את תוצאות החיפוש עם הכיתה. מקפידים לציין שיש אתרי אינטרנט, תמונות, סרטונים ועוד סוגים של תוצאות. חשוב לציין גם שיש תוצאות חיפוש שאינן רלוונטיות ליצירת גינה של ירקות ותבלינים לבישול.
- אני רואה שהרבה מהתוצאות הן על כל מיני סוגי גינות, אבל אנחנו מחפשים מידע על התחלת גינה קטנה בבית, בחצר. אני רוצה גם לגדל רק דברים שאפשר לאכול. בטח כדאי לי לכלול מילת מפתח על ירקות, לא?
- טוב, ננסה את הניסוח הבא: "ירקות בגינה ביתית".
- מציגים את מסך המחשב כדי שהתלמידים יוכלו לראות את החיפוש.
- מסתכלים על התוצאות. מה אנחנו רואים?
- מאפשרים לתלמידים לשתף את מה שהם רואים בתוצאות החיפוש.

שני הסבבים של תוצאות החיפוש סיפקו לי מידע על גידול גינה, נכון? אבל הראשון התמקד בכל סוגי הגינות. זה הראה לי שצריך להוסיף כמה מילות מפתח חשובות לשאילתה המקורית כדי לקבל את תוצאות החיפוש המתאימות לגידול גינה לבישול.

ככל שמתרגלים יותר ניסוח של שאילתות חיפוש, כך התהליך הופך להיות לקל יותר. תמיד אפשר להתחיל עם שאלה, ואם לא מוצאים את התשובה הרצויה, להיעזר בתוצאות החיפוש כדי לזהות מילות מפתח שאפשר לנסות כדי להתקרב למידע הנחוץ. אם רוצים להתחיל עם מילות מפתח אבל לא בטוחים במה להשתמש, חשוב לזכור שאין דבר כזה מילות מפתח שגויות. צריך פשוט לנסות כמה! אם לא מקבלים את התוצאות הרצויות, תמיד אפשר לשנות את השאילתה. בואו ננסה...

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "תרגול של חיפוש באינטרנט" (אחד לכל תלמיד)
- מכשיר שמחובר לאינטרנט

1. יוצרים את שאילתת החיפוש הראשונה

- מסבירים לתלמידים שהם עומדים להתנסות בשימוש במנוע חיפוש ולתרגל ניסוח של שאילתות חיפוש. בדף העבודה מופיעות ארבע דמויות שונות, שכל אחת מהן חושבת (בבועת חשיבה) על משהו שהיא רוצה להבין יותר לעומק. מבקשים מהתלמידים...
- להקליד את שאילתת החיפוש המקורית (שמצוינת בדף העבודה) במנוע החיפוש, ולבחון את תוצאות החיפוש.
  - לרשום 4-5 מתוצאות החיפוש בדף העבודה.

2. יוצרים שאילתת חיפוש (שנייה) לבד

- מבקשים מהתלמידים לבדוק שוב מה הדמות רוצה לדעת (בבועת החשיבה). שואלים את התלמידים אם בתוצאות החיפוש המקוריות יש מספיק מידע רלוונטי לנושא.
- מנחים את התלמידים לשנות את השאילתה המקורית כדי לכלול מילות מפתח שיתנו תוצאות חיפוש מועילות יותר. רמז: התלמידים יכולים לחפש מילות מפתח שהם מצאו בתוצאות החיפוש הראשון או בבועת החשיבה של הדמות.
  - מנחים את התלמידים להקליד את שאילתת החיפוש השנייה במנוע החיפוש ולבחון את תוצאות החיפוש.
  - מנחים את התלמידים לרשום 4-5 מהתוצאות בדף העבודה.

3. מתחילים בדיון

- מחלקים את התלמידים לזוגות ומבקשים מהם לספר לבני/בנות הזוג שלהם איך הם שינו את שאילתת החיפוש המקורית ואילו סוגי תוצאות הם קיבלו משאילתת החיפוש החדשה. מבקשים מהם לשתף את התובנות בדיון כיתתי קצר.

4. חוזרים על שלבים 1-3 עבור יתר הדמויות

מה למדנו?

- ככל שמתרגלים יותר ניסוח של שאילתות חיפוש, כך יותר קל למצוא את המידע הרצוי במנוע חיפוש.

חיפוש הוא כלי שעוזר למצוא מידע באינטרנט. כדי להשתמש בו, אפשר לעבור למנוע חיפוש ולהקליד שאילתה (שאלה או מילות מפתח) בסרגל החיפוש על מנת לקבל מידע על הנושא הרצוי. לפעמים שימוש במילות מפתח יעיל יותר מאשר שאלה. זה בגלל **המילים שבהן משתמשים** בשאילתה, וגם, ולא פחות חשוב, **סדר המילים**. אם סתם מנסחים שאלה, לפעמים היא לא כוללת את המילים הנכונות, או מופיעה בסדר שיעזור למנוע החיפוש להציג את התוצאה הרצויה. אבל אל תדאגו, זה בסדר גמור להתחיל עם שאלה, אם זה מה שרוצים לעשות.

הדבר החשוב ביותר הוא פשוט להתחיל, כי הרבה פעמים צריך יותר משאילתה אחת כדי למצוא את המידע הרצוי. לכן מקלידים את השאילתה במנוע החיפוש ומסתכלים בתוצאות. אם הן לא מספיק טובות, נעזרים בהן כדי לנסח שאילתה טובה יותר ולהתקרב יותר לתוצאות הרצויות.

לדוגמה: נניח שאני רוצה להקים גינה. אני רוצה לגדל ירקות שאוכל לבשל איתם במטבח.

- אין לי מושג איך עושים את זה, לכן אערוך חיפוש באינטרנט. במנוע חיפוש מקלידים את השאלה: "איך מתחילים גינה?" מציגים את המסך לתלמידים כדי שהם יוכלו לראות את החיפוש. עכשיו נסתכל בתוצאות החיפוש.
- סוקרים את תוצאות החיפוש עם הכיתה. מקפידים לציין שיש אתרי אינטרנט, תמונות, סרטונים ועוד סוגים של תוצאות. חשוב לציין גם שיש תוצאות חיפוש שאינן רלוונטיות ליצירת גינה של ירקות ותבלינים לבישול.
- אני רואה שהרבה מהתוצאות הן על כל מיני סוגי גינות, אבל אנחנו מחפשים מידע על התחלת גינה קטנה בבית, בחצר. אני רוצה גם לגדל רק דברים שאפשר לאכול. בטח כדאי לי לכלול מילת מפתח על ירקות, לא? טוב, ננסה את הניסוח הבא: "ירקות בגינה ביתית". מציגים את מסך המחשב כדי שהתלמידים יוכלו לראות את החיפוש.
- מסתכלים על התוצאות. מה אנחנו רואים? מאפשרים לתלמידים לשתף את מה שהם רואים בתוצאות החיפוש.

שני הסבבים של תוצאות החיפוש סיפקו לי מידע על גידול גינה, נכון? אבל הראשון התמקד בכל סוגי הגינות. זה הראה לי שצריך להוסיף כמה מילות מפתח חשובות לשאילתה המקורית כדי לקבל את תוצאות החיפוש המתאימות לגידול גינה לבישול.

ככל שמתרגלים יותר ניסוח של שאילתות חיפוש, כך התהליך הופך להיות לקל יותר. תמיד אפשר להתחיל עם שאלה, ואם לא מוצאים את התשובה הרצויה, להיעזר בתוצאות החיפוש כדי לזהות מילות מפתח שאפשר לנסות כדי להתקרב למידע הנחוץ. אם רוצים להתחיל עם מילות מפתח אבל לא בטוחים במה להשתמש, חשוב לזכור שאין דבר כזה מילות מפתח שגויות. צריך פשוט לנסות כמה! אם לא מקבלים את התוצאות הרצויות, תמיד אפשר לשנות את השאילתה. בואו ננסה...

תרגול של חיפוש באינטרנט

שאלת החיפוש המקורית

ספרים על דמויות בדיוניות ומסתורין

תוצאות החיפוש

שאלת החיפוש המשופרת

תוצאות החיפוש

איזה ספר כדאי לי לקרוא? אני ממש אוהבת ספרים עם תעלומות מסתוריות! אני אוהבת גם ספרים עם דמויות דמיוניות שחיות בעתיד. המורה שלי אומרת שקוראים לזה מדע בדיוני.

שאלת החיפוש המקורית

עוגה בלי שוקולד עם פירות

תוצאות החיפוש

שאלת החיפוש המשופרת

תוצאות החיפוש

בא לי לאפות עוגה ליום ההולדת של אחותי. היא לא אוהבת שוקולד אבל היא אוהבת פירות. איזה עוגה כדאי לי להכין?

אני אוהבת משחקי וידאו. מעניין אם כשאהיה גדולה
אני יכולה לעבוד בחברת משחקים. הלוואי שזו תהיה
העבודה שלי יום אחד!

שאלת החיפוש המקורית

משרה במשחקי וידאו

תוצאות החיפוש

שאלת החיפוש המשופרת

תוצאות החיפוש

בת הדודה שלי הזמינה אותי לדוג איתה. אף פעם לא
עשיתי את זה קודם אז אני לא יודעת איזה ציוד אני
צריכה להביא איתי.

שאלת החיפוש המקורית

מה צריך בשביל לדוג?

תוצאות החיפוש

שאלת החיפוש המשופרת

תוצאות החיפוש

ממלכת האינטרנט: נהר האמת והשקר

בנהר שחוצה את ממלכת האינטרנט זורם מידע שכולל אמיתות ושקרים. אבל לפעמים קשה להבדיל ביניהם. כדי לחצות את הנהר, עליכם להפעיל שיקול דעת. ואל תיפלו בפח שטומן לכם דייג הפישינג שאורב במים.

פתחו דפדפן אינטרנט במחשב או במכשיר הנייד שלכם (לדוגמה, בטאבלט), והיכנסו לדף https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/interland/landing/reality-river

נושאים לדיון

- התלמידים ישחקו ב"נהר האמת והשקר", ובעזרת השאלות הבאות ידונו במה שהם למדו מהמשחק. רוב התלמידים מפיקים את מרב התועלת ממשחק עצמאי, אבל הם יכולים גם לשחק בזוגות. זה יכול לעזור במיוחד לתלמידים צעירים.
- תארו מצב שבו הייתם צריכים להחליט אם המידע באינטרנט הוא אמת או שקר. באילו סימנים הבחנתם?
- מהו דייג פישינג? תארו איך הוא מתנהג ואיך הוא משפיע על המשחק.
- האם המשחק ב"נהר האמת והשקר" שינה את הדרך שבה תבדקו תוכן ואנשים באינטרנט בעתיד? אם כן, כיצד?
- תארו פעולה אחת שתעשו אחרת בעקבות השיעורים האלה והמשחק.
- מה יכול לרמוז על כך שיש משהו מוזר או מפחיד במצב מסוים באינטרנט?
- איך אתם מרגישים כשאתם נתקלים במצב מוזר באינטרנט?
- אם אתם לא בטוחים אם תוכן כלשהו אמיתי, מה עליכם לעשות?

שומרים על הסודות שלנו

מידע מעשי לגבי פרטיות ואבטחה

כיתות ב-ו'	זה בכלל לא אני!	שיעור 1	סקירה כללית של השיעור
כיתות ב-ו'	איך יוצרים סיסמה מעולה	שיעור 2	
כיתות ב-ו'	שומרים על פרטיות	שיעור 3	
כיתות ב-ו'	ממלכת האינטרנט: מבצר הסיסמאות	שיעור 4	
כל מי שמשתמש במכשיר שמחובר לאינטרנט – משחק, טלפון, עוזר קולי, מחשב וכו' – צריך להכיר את העקרונות הבסיסיים של פרטיות ואבטחה ברשת. כדי להגן על המכשירים האלה ועל המידע האישי שנמצא בהם – כמו כל הפרטים לגבינו, לגבי המשפחה שלנו ולגבי החברים שלנו – אנחנו צריכים להיות זהירים לגבי מה שנכנס ומה שיוצא ולהשתמש בחכמה בסיסמאות.			הרעיונות העיקריים
✓ ללמוד על החשיבות של פרטיות ואבטחה ועל הקשר ביניהן. ✓ לתרגל איך ליצור סיסמאות חזקות ואיך לשמור עליהן בסוד (ולדעת מיהם המבוגרים שמגינים עלינו). ✓ לסקור את הכלים וההגדרות שמגינים מפני תרמויות, האקרים ואיומים אחרים.			יעדים לתלמידים
תקני ISTE לנשות ולאנשי חינוך: a, 2c, 3b, 3c, 3d, 4b, 6a, 6d, 7a1 תקני ISTE לתלמידים 2016: c, 1d, 2b, 2d, 3d, 6a1 תקני למידה של AASL: I.b.2, I.c.1, I.c.3, II.c.1, III.a.2, III.b.1, III.c.1, III.d.1, III.d.2, IV.b.3, V.d.3, VI.a.1, VI.d.1			תקנים רלוונטיים

זה בכלל לא אני!

התלמידים מגלים את ההשלכות של שיתוף סיסמאות ואת ההשפעה שיכולה להיות לפעולות כאלה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **ללמוד** ששיתוף סיסמאות מעניק לאנשים אחרים שליטה על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו.
- ✓ **לחשוב** מה יכול לקרות אם מישהו אחר מתחבר לחשבונות שלנו במקומנו.
- ✓ **להבין** איך הפעולות של מישהו אחר יכולות להשפיע על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו... ועלינו!

בואו נדבר

מה קורה כששתפים סיסמאות?

חשבו על סיסמה שיצרתם עבור אפליקציה או מכשיר שאתם משתמשים בהם. למשל סיסמה לביטול נעילה של הטלפון או סיסמת התחברות לאפליקציית משחקים או וידאו. האם אי פעם שיתפתם סיסמה עם מישהו אחר? אם נודה באמת, רובינו כן. אבל יש סיבה מאוד טובה לא לשתף סיסמאות...

לכולנו יש משהו שנקרא "טביעת רגל דיגיטלית". טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו מייצגת אותנו באינטרנט. היא מורכבת מכל מה שאנחנו משאירים באינטרנט – לייקים, תגובות, שם מסך תמונות, הודעות, הקלטות וכו'. ביחד, הם נותנים לאנשים מושג על הזהות והאישיות שלנו. היא משפיעה על המוניטין שלנו, על מה שאנשים חושבים עלינו. הם מנחשים, או מניחים הנחות, לגבינו על סמך אותה טביעת הרגל שאנחנו משאירים. וזה משהו שמאוד חשוב להיות מודעים אליו כשנמצאים באינטרנט.

עוד משהו שחשוב מאוד לדעת הוא שכשאנחנו משתפים סיסמאות, אנחנו למעשה מעניקים לאנשים אחרים שליטה על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו. אנחנו מאפשרים להם לעזור ליצור אותה ולעצב את הרושם שאנשים אחרים מקבלים לגבינו. מפחיד, לא? מכיוון שזו טביעת הרגל שלנו, כולם מאמינים שאנחנו יוצרים אותה. אז אם מישהו שמסרנו לו את הסיסמה שלנו עושה משהו שאנחנו לא אוהבים, אנשים יחשבו שאנחנו עשינו את זה! לכן מאוד מאוד חשוב לא לשתף סיסמאות.

לדוגמה: נניח שאתם משתפים סיסמה לחשבון ברשת חברתית עם חבר. בזמן שהוא מחובר לחשבון שלכם, הוא שולח לאחד התלמידים בכיתה הודעה שאומרת משהו כמו "אתה יכול לשלוח לי את התשובות לשיעורי הבית?". למחרת בכיתה, אותו תלמיד ניגש למורה ומספר שניסיתם לרמות בשיעורי הבית וביקשתם תשובות. הוא מראה למורה את ההודעה שהחבר שלכם שלח מהחשבון שלכם. למי אתם חושבים שהמורה י/תאמין? איך זה ישפיע על המוניטין שלכם? מה עוד עלול לקרות?

מנהלים דיון בכיתה על ההשלכות האפשריות. לדוגמה: המורה מתקשר/ת להורים. מורידים לכם ציון. טביעת הרגל הדיגיטלית שלכם מראה שניסיתם לרמות בכיתה. אתם רבים עם החבר ששלח את ההודעה.

חשוב לזכור: טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו מייצגת אותנו באינטרנט. בכל פעם שאנחנו משתפים סיסמה עם מישהו, אנחנו מעניקים לו שליטה על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו, שיכולה להשפיע על הרושם שאנחנו משאירים על אנשים באינטרנט ובכל מקום אחר. עכשיו נבחן את הנושא לעומק ביחד.

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "זה בכלל לא אני!" (אחד לכל זוג)

1. מחלקים את הכיתה לזוגות.

2. בוחרים חשבון.

התלמידים בוחרים את סוג החשבון שאת הסיסמה שלו הם ישתפו, וכותבים אותו בראש דף העבודה: חשבון ברשת חברתית, חשבון במשחק, טלפון, טאבלט/מחשב או שירות סטרימינג.

3. בוחרים פעולה.

הזוגות מציינים בתיבה הראשונה פעולה שהם בוחרים מהאפשרויות הבאות, או חושבים על פעולה בעצמם. מדובר בפעולה שמבוצעת על ידי מי שקיבל מהם את הסיסמה לחשבונם. הם יכולים לצייר או לכתוב את הרעיון שלהם **או** לבחור מהפעולות האפשריות הבאות:

- לעשות "לייק" על כל הפוסטים האחרונים של מישהו או מישהי שמוצאים חן בעיניכם.
- לקנות בגדים ב-400 ש"ח.
- לשלוח הודעה כמו "נכון שכרמל ממש מעצבנת?"
- להיכנס למשחק האהוב עליכם ולהפסיד לכם נקודות.
- להוריד אפליקציות חדשות.
- לשתף תמונה מביכה בדף שלכם ברשת חברתית.
- לקרוא את כל ההודעות שלכם ולשתף אותן עם מישהו אחר.
- לצפות בפרקים של סדרת טלוויזיה שלא מתאימה לגילכם.

4. יוצרים תוצאה אפשרית

בתיבה השנייה, התלמידים כותבים איזו תוצאה יכולה להיות לפעולה שהם בחרו.

5. מנהלים דיון

מבקשים מכל התלמידים לשתף את הפעולה והתוצאות שהם כתבו. אלה כמה שאלות שאפשר לשאול את הזוגות:

- למה בחרתם את הפעולה הזו?
- איך החלטתם שזו תוצאה אפשרית?
- אם הייתם יודעים שזו תהיה התוצאה, מה הייתם עושים אחרת?

6. טביעת רגל דיגיטלית

בתיבה האחרונה, התלמידים כותבים משפט אחד שמתאר איך הפעולה והתוצאה משפיעים על הרגשות, החיים וטביעת הרגל הדיגיטלית שלהם. הם יכולים לבחור רק אחד מהדברים האלה או יותר. מבקשים מהתלמידים לחשוב איך זה ישפיע על המוניטין שלהם, או על הרושם שאנשים אחרים מקבלים עליהם. מבקשים מתנדבים, או בוחרים זוגות, שיספרו מה הם ציירו או כתבו ומה דעתם על הסיפור שיצרו.

מה למדנו?

כשאנחנו משתפים סיסמאות, אנחנו למעשה מעניקים לאנשים אחרים שליטה על טביעת הרגל הדיגיטלית שלנו, אבל אנחנו עדיין אחראים למה שהם עושים איתה. אם אנחנו רוצים שתהיה לנו שליטה על הרושם שאנחנו משאירים באינטרנט, אסור לנו לשתף סיסמאות עם אנשים אחרים מלבד עם הורה או מבוגר מהימן אחר.

דף עבודה: שיעור 1

זה בכלל לא אני!

שיתפתי את הסיסמה שלי ל...

- טלפון
- חשבון במשחק
- חשבון ברשת חברתית
- שירות סטרימינג
- טאבלט/מחשב

פעולה

תוצאה

השפעה על טביעת הרגל הדיגיטלית

שומרים על הסודות שלנו: שיעור 2

איך יוצרים סיסמה מעולה

התלמידים לומדים איך ליצור סיסמה חזקה ומקפידים לשמור עליה בסוד לאחר יצירתה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שחשוב לא לשתף סיסמאות אף פעם, חוץ מעם הורים או אפטרופוסים.
- ✓ **להבין** למה חשוב שיהיו נעילות מסכים שמגינות על מכשירים.
- ✓ **לדעת** איך ליצור סיסמאות שקשה לנחש וקל לזכור.
- ✓ **לבחור** את האבטחה הנכונה להגדרות ההתחברות, כולל אימות דו-שלבי.

בואו נדבר

ליתר ביטחון

טכנולוגיה דיגיטלית מאפשרת לנו לתקשר בקלות עם חברים, תלמידים אחרים בכיתה, מורים ובני משפחה. אנחנו יכולים לתקשר עם העולם בכל כך הרבה דרכים: בהודעות טקסט, משחקים, פוסטים והודעות; במילים, בתמונות ובסרטונים; בטלפונים, טאבלטים, מחשבים ניידים ואפילו עם עוזרים דיגיטליים. (איך אתם מתקשרים עם החברים שלכם?)

אבל אותם הכלים שמקלים עלינו לשתף את המידע יכולים גם לעזור להאקרים ונוכלים לגנוב את המידע הזה ולהשתמש בו כדי להזיק למכשירים, לגנוב זהויות, לפגוע בקשרים ובמוניטין שלנו.

כדי להגן על עצמנו, על המידע ועל המכשירים שלנו, אנחנו צריכים לבצע פעולות פשוטות וחכמות. למשל, להשתמש בנעילות מסכים בטלפונים, להיזהר כשאנחנו שומרים מידע אישי במכשירים לא נעולים או שאנשים רבים משתמשים בהם (למשל בבית הספר), והכי חשוב, ליצור סיסמאות חזקות **ולא לשתף אותן!**

- מי יכול לנחש מהן שתי הסיסמאות הנפוצות ביותר? (תשובה: "1 2 3 4 5 6" ו-"password")
- בואו נחשוב על עוד כמה סיסמאות גרועות, ולמה הן גרועות. (דוגמאות: השם המלא שלנו, מספר הטלפון שלנו, המילה "chocolate", השם של הכלב שלנו, הכתובת שלנו וכו')

מי חושב שהסיסמאות האלה טובות? ;

פעילות

הנה רעיון ליצירת סיסמה מאובטחת במיוחד:

- חושבים על משפט מצחיק באנגלית שיהיה לנו קל לזכור. למשל, שורה משיר,
- שם של ספר, משפט קליט מסרט שאנחנו אוהבים וכו'.
- בוחרים את האות הראשונה או שתי האותיות הראשונות של כל מילה במשפט.
- משנים חלק מהאותיות למספרים או לסמלים.
- כותבים חלק מהאותיות כאותיות גדולות וחלק כקטנות.

כדי לתרגל את המיומנויות החדשות שלנו, נשחק במשחק הסיסמאות.

החומרים הדרושים:

- מכשירים עם חיבור לאינטרנט
- תלמידים או לקבוצות של תלמידים
- לוח לבן או מסך הקרנה
- דף עבודה: "הנחיות ליצירת סיסמאות חזקות"

1. יוצרים סיסמאות

נתחלק לזוגות. כל זוג צריך ליצור סיסמה תוך 60 שניות. **אפשרות לאתגר:** התלמידים משתפים רמזים עם הכיתה, כדי לראות כמה נתוני הקשר הכיתה צריכה כדי לנחש את הסיסמה המדויקת.

2. משווים סיסמאות

בכל פעם, שני זוגות יכתבו את הסיסמה שלהם על הלוח.

3. מצביעים!

לגבי כל זוג סיסמאות, כולנו נצביע לסיסמה החזקה ביותר ונבחן למה היא חזקה יותר.

מה למדנו?

חשוב ליצור סיסמאות חזקות וכיף ליצור אותן.

הנחיות ליצירת סיסמאות חזקות

הנה כמה טיפים ליצירת סיסמאות להגנה על המידע שלנו.

סיסמאות חזקות מבוססות על ביטוי או משפט תיאורי שקל לנו לזכור וקשה למישהו אחר לנחש. לדוגמה, האותיות הראשונות בכל מילה בשם של ספר או שיר שאוהבים, או האותיות הראשונות בכל מילה במשפט שמספר על משהו שעשית. כמו כן, הסיסמאות צריכות לכלול שילוב של אותיות, מספרים וסמלים. לדוגמה, מהמשפט "I went to Western Elementary School for grade 3" אפשר ליצור סיסמה כזו: lw2We\$t4g3.

סיסמאות סבירות הן סיסמאות חזקות שלא קל לנחש אותן באמצעות תוכנה זדונית, אבל מישהו שמכיר אותנו כן עשוי לנחש אותן (לדוגמה, lwenttoWestern).

סיסמאות חלשות כוללות בדרך כלל מידע אישי, קל לפצח אותן, ומישהו שמכיר אותנו יכול לנחש אותן (כמו "IloveBuddy" או "Ilikechocolate").

מה לעשות

- להשתמש בסיסמה שונה לכול אחד מהחשבונות החשובים שלנו.
- להשתמש בשמונה תווים לפחות. כמה שיותר ארוך, יותר טוב (כל עוד זוכרים את הסיסמה!).
- להשתמש בשילוב של אותיות (גדולות וקטנות), מספרים וגם סימנים.
- לבחור סיסמאות שאפשר לזכור כדי שלא נצטרך לכתוב אותן, כי זה עלול להיות מסוכן.
- לשנות את הסיסמה מיד אם חושדים שמישהו אחר יודע אותה (מלבד הורה או אפוטרופוס).
- להחליף מדי פעם סיסמאות.
- להשתמש תמיד בקוד חזק לנעילת מסך במכשירים. כדאי להגדיר נעילה אוטומטית במכשיר, למקרה שהוא ייפול לידיים הלא נכונות.
- אפשר להשתמש במנהל סיסמאות כדי לזכור את כל הסיסמאות, למשל, מנהל סיסמאות שמובנה בדפדפן. כך נוכל להשתמש בסיסמה ייחודית לכול חשבון ולא נצטרך לזכור את כולן.

מה לא לעשות

- לא להשתמש במידע אישי (שם, כתובת, אימייל, מספר טלפון, מספר זהות, שם הנעורים של אימא, תאריכי לידה או אפילו שם של חיית מחמד וכו') בסיסמה שלנו.
- לא להשתמש בסיסמה שקל לנחש, כמו הכינוי שלנו, המילה "שוקולד", שם בית הספר שלנו, קבוצת הכדורגל שאנחנו אוהבים, מחרוזת מספרים (כמו 123456) וכו'.
- ובשום פנים ואופן לא להשתמש במילה "password"!
- לא לשתף את הסיסמה עם אף אחד פרט להורה או לאפוטרופוס.
- לא לכתוב אף פעם סיסמאות במקום גלוי.

שומרים על הסודות שלנו: שיעור 3

שומרים על פרטיות

המורה משתמש/ת במכשיר של בית הספר כדי להדגים לאן צריך לגשת ומה צריך לחפש כשקובעים את הגדרות הפרטיות.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להתאים אישית** את הגדרות הפרטיות של השירותים שבהם משתמשים באינטרנט.
- ✓ **לקבל החלטות** לגבי שיתוף מידע באתרים ובשירותים שבהם משתמשים.
- ✓ **להבין** מה המשמעות של אימות דו-שלבי ואימות דו-גורמי ומתי כדאי להשתמש בהם.

בואו נדבר

פרטיות + אבטחה

פרטיות ואבטחה באינטרנט הולכות יד ביד. רוב האפליקציות והתוכנות מציעות דרכים לשלוט על המידע שנשתף ואיך נשתף אותו.

- כשמשתמשים באפליקציה או באתר, צריך לחפש אפשרות כמו 'החשבון שלי' או 'הגדרות'. שם אפשר למצוא את הגדרות הפרטיות והאבטחה כדי לקבוע:
  - איזה מידע גלוי בדף או בפרופיל שלנו
  - מי יכול לראות את הפוסטים, התמונות, הסרטונים או תוכן אחר שאנחנו משתפים

חשוב לדעת להשתמש בהגדרות האלה כדי להגן על הפרטיות שלנו, ולזכור לעדכן אותן בעת הצורך. הן משפיעות על הפרטיות, האבטחה והבטיחות שלנו.

בנוסף להגדרות, חשוב מאוד גם לבחון מי יכול להוסיף אותנו כחברים או לעקוב אחרינו (לא בטוח שאפשר יהיה לקבוע את זה בהגדרות). האפשרות הבטוחה ביותר היא שרק חברים שלנו מהעולם האמיתי ובני משפחה יוכלו לעקוב אחרינו או להיכלל ברשימת החברים שלנו. אם מאפשרים גם לאנשים אחרים לעקוב אחרינו או להיות חברים שלנו באינטרנט, חשוב לזכור שאנשים שאף פעם לא פגשנו יוכלו לראות כל מה שאנחנו משתפים. זה עלול להיות קצת מפחיד, ולפעמים ההורים פשוט לא מרשים את זה. מומלץ לדבר על זה עם מבוגר שסומכים עליו כדי להבין מה נכון עבורנו – מה יגן עלינו וייתן לנו שקט נפשי.

ההורים או האפוטרופוסים שלנו **תמיד** צריכים לעזור לנו לקבל החלטות כאלה. חוץ מזה, דווקא יכול להיות כיף לעבור ביחד על הגדרות הפרטיות (ולהראות להם כמה אנחנו חכמים!).

סוקרים את האפשרויות

המכשיר של בית הספר מחובר למסך ההקרנה. בואו נעבור לדף ההגדרות של האפליקציה הזו, שם אפשר לראות את האפשרויות. אני רוצה שתעזרו לי [מעודדים את התלמידים לעזור]...

- לשנות את הסיסמה
- להגדיר את הדף או הפרופיל שלי באינטרנט, כולל תמונות וסרטונים, כציבורי או פרטי (גלוי רק לבני משפחה וחברים ספציפיים)
- לעבור על הגדרות המיקום והגדרות נוספות, ולהחליט אילו הגדרות הכי מתאימות
- לדעת מה לעשות כשמקבלים התראות אם מישהו מנסה להתחבר לחשבון שלי ממכשיר לא מוכר
- לדעת מה לעשות כשמקבלים התראות שאנשים אחרים מתייגים אותי

פעילות

החומרים הדרושים:

- מכשיר של בית הספר שמחובר למקרן, ומאפשר להציג בכיתה חשבון מתאים לדוגמה (למשל חשבון אימייל/חשבון כיתתי זמני)

ממלכת האינטרנט: מבצר הסיסמאות

הצילו! מבצר הסיסמאות לא נעול, והמידע של הרשתון (כמו פרטי אנשי קשר והודעות פרטיות) בסכנה. עליכם להביס את ההאקר ולבנות מבצר עם סיסמאות חזקות כדי לשמור על הסודות שלנו לנצח.

פתחו דפדפן אינטרנט במחשב או במכשיר הנייד שלכם (לדוגמה, בטאבלט), והיכנסו לרף https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/interland/landing/tower-of-treasure

נושאים לדיון

- התלמידים ישחקו ב"מבצר הסיסמאות", ובעזרת השאלות הבאות ידונו במה שהם למדו מהמשחק. רוב התלמידים מפיקים את מרב התועלת ממשחק עצמאי, אבל הם יכולים גם לשחק בזוגות. זה יכול לעזור במיוחד לתלמידים צעירים.
- מה כוללת סיסמה חזקה במיוחד?
  - מתי חשוב ליצור סיסמאות חזקות בחיים האמיתיים? אילו טיפים למדנו לגבי יצירת סיסמאות חזקות?
  - מה זה האקר? תארו את התנהגות הדמות הזו ואיך היא משפיעה על המשחק.
  - בעקבות המשחק ב"מבצר הסיסמאות", האם בכוונתכם להגן על המידע שלכם בצורה אחרת בעתיד?
  - תארו פעולה אחת שתעשו אחרת בעקבות השיעורים האלה והמשחק.
  - כתרגול, צרו שלוש סיסמאות שנחשבות "חזקות במיוחד".
  - תנו דוגמאות למידע רגיש שצריך להגן עליו.

סוקרים את האפשרויות

המכשיר של בית הספר מחובר למסך ההקרנה. בואו נעבור לדף ההגדרות של האפליקציה הזו, שם אפשר לראות את האפשרויות. אני רוצה שתעזרו לי [מעודדים את התלמידים לעזור]...

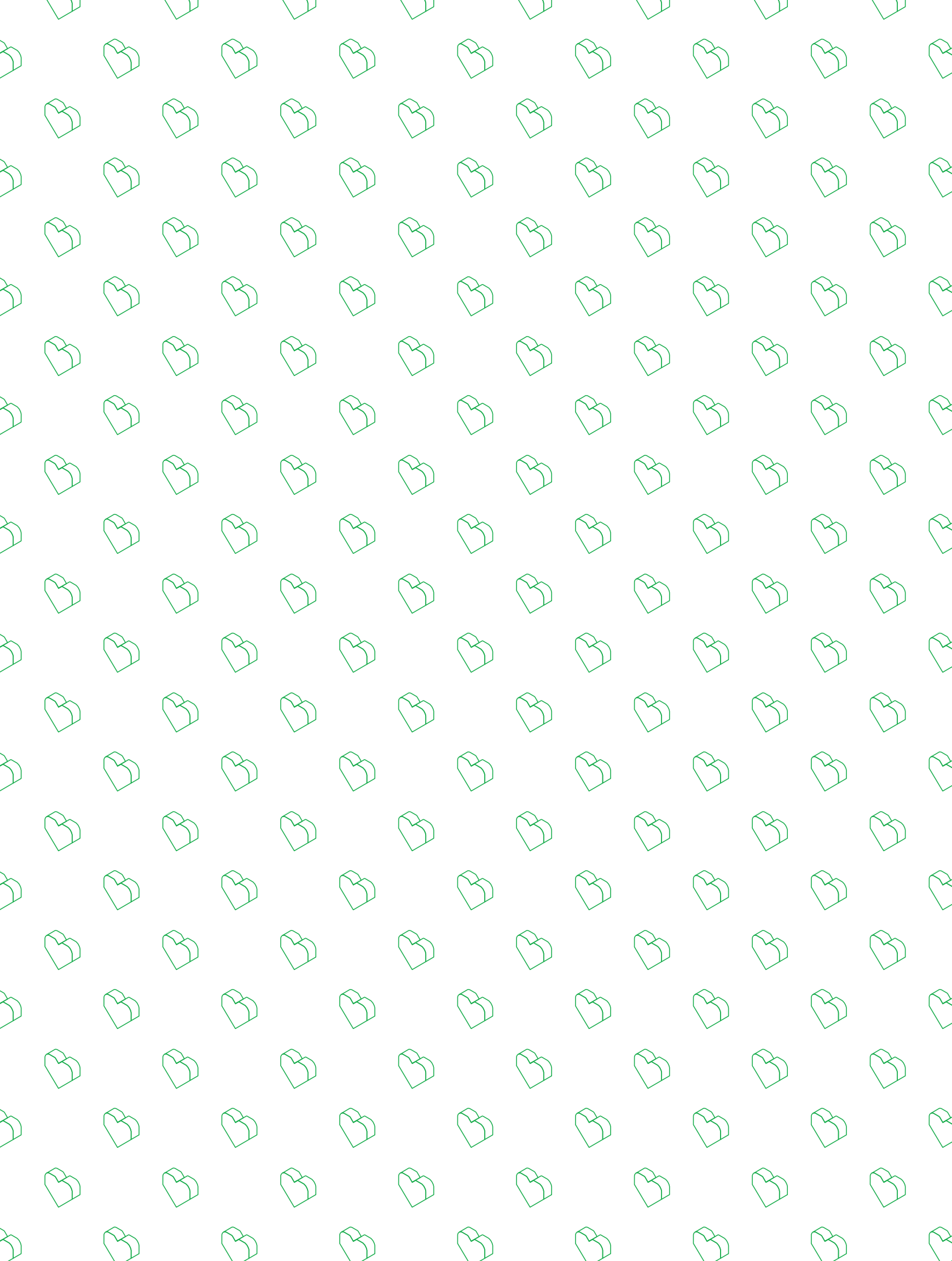
- לשנות את הסיסמה
- להגדיר את הדף או הפרופיל שלי באינטרנט, כולל תמונות וסרטונים, כציבורי או פרטי (גלוי רק לבני משפחה וחברים ספציפיים)
- לעבור על הגדרות המיקום והגדרות נוספות, ולהחליט אילו הגדרות הכי מתאימות
- לדעת מה לעשות כשמקבלים התראות אם משהו מנסה להתחבר לחשבון שלי ממכשיר לא מוכר
- לדעת מה לעשות כשמקבלים התראות שאנשים אחרים מתייגים אותי
- להפעיל אימות דו-שלבי או דו-גורמי
- להגדיר פרטי שחזור למקרה שלא אוכל להיכנס לחשבון
- לדווח על בעיות

מומלץ להתייעץ עם הורה או אפוטרופוס כדי לבחור בהגדרות הפרטיות והאבטחה הכי מתאימות. אבל צריך לזכור שהראש שלנו הוא כלי האבטחה הכי חשוב שיש. וכשאנחנו מתבגרים, אנחנו אלה שצריכים להחליט כמה מהמידע האישי לשתף, מתי לשתף ועם מי לשתף. לכן חשוב להתרגל לקבל החלטות כאלה כבר עכשיו.

מה למדנו?

השלב הראשון והחשוב הוא לבחור סיסמה חזקה וייחודית לכל אחד מהחשבונות החשובים שלנו. בנוסף, צריך לזכור את הסיסמאות ולשמור עליהן בסוד.

מגניב להיות אדיב

לומדים ומתרגלים אדיבות באינטרנט

סקירה כללית של השיעור

שיעור 1.1	תשומת לב לרגשות	SEL	כיתות ב-ג'
שיעור 1.2	הפגנת הזדהות (אמפתיה)	SEL	כיתות ד-ו'
שיעור 2.1	אלבום אדיבות	SEL	כיתות ב-ג'
שיעור 2.2	דרכים להפגנת אדיבות	SEL	כיתות ד-ו'
שיעור 3	משלילי לחיובי	SEL	כיתות ב-ו'
שיעור 4	טון אומר המון	SEL	כיתות ב-ו'
שיעור 5	מילים יכולות לשנות את כל התמונה	ML	כיתות ב-ו'
שיעור 6	ממלכת האינטרנט: ממלכת האדיבות	SEL	כיתות ב-ו'

הרעיונות העיקריים

העולם הדיגיטלי יוצר אתגרים חדשים, וגם הזדמנויות חדשות לאינטראקציה חברתית, לילדים ולמבוגרים. קשה יותר לקלוט רמזים חברתיים באינטרנט. החיבור הממושך יכול להוביל להרגשת נוחות, אבל גם לחרדה, ואנונימיות יכולה להוביל להתאהבויות ולמחמאות אבל גם לפגיעה עצמית ופגיעה באחרים.

זה מצב מורכב, אבל אנחנו יודעים שבעזרת האינטרנט ניתן להגביר ולהפיץ אדיבות, ולא רק שליליות. חשוב ללמוד להפגין אדיבות והזדהות, ולדעת איך להגיב לשליליות ולהטרדה. רק כך נוכל לבנות קשרים בריאים ולהפחית תופעות של בריונות, דיכאון, קשיים בלימודים ובעיות אחרות.

מחקרים מראים שלא מספיק לומר לילדים לא להתנהג בצורה שלילית באינטרנט. יש שתי שיטות לימוד שיכולות לעזור לטפל בגורמים הבסיסיים להתנהגות שלילית: למידה סוציו-רגשית ומניעת בריונות. הפעילויות האלה לא מחליפות תוכניות מוכחות, אבל הן מהוות בסיס מעולה, ומעודדות תלמידים להפגין התנהגות חיובית ולהתמודד עם התנהגות שלילית כבר מהרגע הראשון.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להגדיר** מה זאת התנהגות חיובית באינטרנט וגם במקומות אחרים.
- ✓ **להוביל** באמצעות גישה חיובית בתקשורת באינטרנט.
- ✓ **לזהות** מצבים שבהם צריך להתייעץ עם מבוגר שסומכים עליו.

תקנים רלוונטיים

תקני ISTE לנשות ולאנשי חינוך: a, 1c, 2c, 3a, 3b, 3c, 4b, 5a, 5b, 6a, 6b, 6d, 7a1
תקני ISTE לתלמידים 2016: c, 2b, 3d, 4d, 7a, 7b, 7c1
תקני למידה של AASL: I.a.1, I.a.2, I.b.1, I.b.2, I.b.3, I.c.1, I.c.2, I.c.3, I.d.3, I.d.4, II.a.1, II.a.2, II.b.1, II.b.2, II.b.3, II.c.1, II.c.2, II.d.1, II.d.2, II.d.3, III.a.1, III.a.2, III.a.3, III.b.1, III.b.2, III.c.1, III.c.2, III.d.1, III.d.2, IV.b.2, IV.b.3, IV.d.2, V.a.2, V.a.3, V.c.1, V.c.3, V.d.1, V.d.2, V.d.3, VI.a.1, VI.a.2, VI.d.1, VI.d.3

מגניב להיות אדיב

אוצר מילים

שיעור 1

הזדהות (אמפתיה): ניסיון להרגיש או להבין את מה שמישהו אחר מרגיש. המילה "ניסיון" היא חלק חשוב מההגדרה, כי מאוד קשה באמת להבין איך אנשים אחרים מרגישים. אבל אפשר להשתפר בזה אם ממשיכים לנסות.

שיעור 2

קונפליקט: ויכוח או חוסר הסכמה שלא בהכרח חוזרים על עצמם

שיעור 3

בריונות: התנהגות פוגעת ומכוונת, שבדרך כלל חוזרת על עצמה. לרוב, לקורבן קשה להגן על עצמו.

בריונות ברשת: בריונות שמתרחשת באינטרנט או באמצעות מכשירים דיגיטליים

הטרדה: מונח כללי יותר מבריונות. הטרדה עשויה להתרחש בדרכים שונות – הצקה, איום, השפלה וכו' – ועשויה להתרחש גם באינטרנט

שיעור 4

כיתוב תמונה: טקסט שמופיע מתחת לתמונה ומספק מידע על מה שרואים בתמונה

הקשר: מידע נוסף לגבי תמונה או מידע אחר שעוזר לנו להבין טוב יותר מה אנחנו רואים. למשל, איפה התמונה צולמה, מתי הודעה נשלחה, באיזה מצב היה השולח וכו'

שיעור 5

חסימה: שיטה להפסקת כל אינטראקציה עם מישהו אחר באינטרנט, כדי שלא יוכל להיכנס לפרופיל שלנו, לשלוח לנו הודעות, לראות את הפוסטים שלנו וכו', מבלי להודיע לו על כך (זו לא תמיד שיטה אידאלית במצבים של בריונות, כשהקורבן רוצה לדעת מה אומר הצד התוקף או מתי נפסקת ההתקפה)

השתקה: שיטה פחות קיצונית מחסימה. אם התקשורת עם מישהו אחר מפריעה לנו, השתקה מאפשרת להפסיק לראות פוסטים שלו, תגובות וכו' בפיד שלנו ברשת החברתית. הוא לא מקבל הודעה על כך ואנחנו לא מושתקים בפיד שלו (בדרך כלל זה לא מועיל במיוחד במצבים של בריונות). בניגוד לחסימה, אנחנו עדיין יכולים לעבור לפרופיל שלו כדי לראות את הפוסטים שלו, ובאפליקציות מסוימות, הוא עדיין יכול לנהל איתנו אינטראקציה באמצעות הודעות פרטיות.

מגניב להיות אדיב: שיעור 1.1

תשומת לב לרגשות

התלמידים מתרגלים הפגנת הזדהות עם אנשים שהם רואים בטלוויזיה, בסרטונים ובמשחקים – תשתית לסוגים נוספים של חוויות חברתיות דיגיטליות בעתיד.

הערה למורה: אחרי השלמת השיעור, מומלץ לחפש הזדמנויות לחזור לנושא במסגרת שיעורים אקדמיים. חשוב לאפשר לתלמידים לתרגל הזדהות עם דמויות בכל פעם שהכיתה קוראת סיפור או צופה בסרטון. בחלק "בואו נדבר" מופיעות הצהרות בסוגריים. אלה הצעות לתשובות של תלמידים. אם התלמידים לא מצליחים לחשוב לבד על תשובות, אפשר להיעזר בדוגמאות האלה כדי לקדם את הדיון.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** מהי הזדהות (אמפתיה).
- ✓ **לתרגל** הזדהות עם אנשים שרואים במדיה.

בואו נדבר

היום ננסה להבין איך אנשים אחרים מרגישים. נצטרך לחפש רמזים, למשל מה קורה או איך משהו מתנהג.

המורה מקריא/ה רשימה של מילות רגש מדף העבודה.

- נסו להיזכר מתי הרגשתם את אחד מהרגשות האלה. חשבו על מה שקרה ומה הרגשתם בגוף.
- יש לתת להם זמן לחשוב, ולאחר מכן לבחור תלמיד שיציג את הסיטואציה שבה נזכר. מותר להשמיע קולות, אבל אסור להשתמש במילים.
- איזה רגש לדעתכם ראיתם עכשיו? אילו רמזים ראיתם? (תשובות שונות.) שימו לב שראינו רמזים שונים והגענו לתשובות שונות. יש לבקש מהתלמיד שהציג את המצב לספר את הסיפור מאחורי הרגש שהוא הציג.
- היה לכם קל יותר לזהות את הרגש כשהכרתם את הסיפור? ("כן")
- למה? ("אפשר לחשוב איך אנחנו היינו מרגישים באותה סיטואציה")

- כשמנסים לזהות מה שמישהו אחר מרגיש, זה נקרא "הזדהות" או "אמפתיה". לא חייבים לדעת, אבל מאוד עוזר לנסות. הזדהות עוזרת לנו ליצור קשרי חברות ולהימנע מפגיעה ברגשות של אנשים. לא תמיד קל להרגיש הזדהות. זה משהו שצריך לתרגל. ואפילו יותר קשה להזדהות עם מישהו שקוראים עליו בספר או שרואים אותו בסרטון.
- למה לדעתכם זה קשה יותר? ("לא רואים אותו", "לא יודעים את כל הסיפור")
- למה לדעתכם חשוב לתרגל הזדהות עם אנשים בספרים או בסרטונים? ("זה עוזר ליהנות יותר מהספר או הסרטון", "ככה אוהבים את הדמויות יותר", "אפשר להבין את הסיפור טוב יותר", "זה עוזר להזדהות עם אנשים באינטרנט או פה, בבית הספר")

עכשיו נקיים פעילות שתעזור לנו להבין איך אנשים בספרים ובפלטפורמות אחרות מרגישים.

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "תשומת לב לרגשות" (אחד לכל קבוצה של 3-4 תלמידים)
- דף עבודה: "מילות רגש נפוצות"

1. מקרינים את מילות הרגש הנפוצות כדי שהכיתה תוכל לראות.

2. מחלקים את הכיתה לקבוצות של 3-4 תלמידים.

3. מבקשים מהקבוצות להשלים את דף העבודה.

4. מבקשים מהקבוצות לספר לכיתה לאילו תובנות הן הגיעו.

מה למדנו?

חשוב להזדהות עם אנשים בספרים ובסרטונים. זה עוזר לנו ליהנות יותר מהספרים והסרטונים, וזה תרגול מצוין למפגש עם אנשים אמיתיים באינטרנט ובעולם האמיתי. כשאנחנו מתבגרים, אנחנו מקיימים יותר ויותר שיחות באופן דיגיטלי, בטלפונים ומחשבים. ככל שנתרגל יותר הפגנת הזדהות בהודעות טקסט, במשחקים ובסרטונים, נוכל ליהנות יותר מהאינטראקציות באינטרנט.

דף עבודה: שיעור 1.1

מילות רגש נפוצות

תסכול

שמחה

דאגה

עצב

אכזבה

הפתעה

התרגשות

פחד

רוגע

כעס

תשומת לב לרגשות

דף עבודה: שיעור 1.1

תרחיש 1

אילו שני סוגי רגשות יכול להיות שגאיה מרגישה?

_____

אילו רמזים תומכים בתיאוריה הזו?

_____

_____

אילו שני סוגי רגשות יכול להיות שרועי מרגיש?

_____

אילו רמזים תומכים בתיאוריה הזו?

_____

_____

תשומת לב לרגשות

דף עבודה: שיעור 1.1

תרחיש 2

אילו שני סוגי רגשות יכול להיות שאורן מרגיש?

_____

אילו רמזים תומכים בתיאוריה הזו?

_____

_____

אילו שני סוגי רגשות יכול להיות שהילה מרגישה?

_____

אילו רמזים תומכים בתיאוריה הזו?

_____

_____

הפגנת הזדהות (אמפתיה)

התלמידים מתרגלים זיהוי רגשות באינטראקציות חברתיות דיגיטליות.

רקע על הלמידה הסוציו-רגשית למורים: הזדהות (אמפתיה) היא תשתית חיונית לקשרים בין-אישיים בריאים. הוכח כי היא מקדמת הצלחה אקדמית ומפחיתה בעיות התנהגות. ההגדרה של הזדהות היא **"הניסיון להרגיש או להבין את מה שמישהו אחר מרגיש"**, לא היכולת לעשות זאת. ההבחנה הזו חשובה מפני שבאמת מאוד קשה לזהות נכון תחושות של אנשים אחרים (גם מבוגרים מתקשים בזה) וזו גם לא המטרה העיקרית. עצם הניסיון עוזר לנו ולתלמידים להרגיש חמלה כלפי אחרים ומעודד אותם להפגין אדיבות. זה מה שמגיע לילדים שלנו לדעת. אם התלמידים מתמקדים בניחוש מדויק, הזכירו להם שהדרך הטובה ביותר לגלות איך מישהו אחר מרגיש היא לשאול אותו.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** מהי הזדהות (אמפתיה).
- ✓ **לתרגל** הזדהות עם אנשים שפוגשים באינטרנט.
- ✓ **ללמוד** למה חשוב לתרגל הזדהות.

בואו נדבר

חשבו על סיטואציה שבה דיברתם עם מישהו באינטרנט באפליקציה, במשחק או בהודעות טקסט. אתם יכולים לספר איך הוא הרגיש? ("כך", "לא") אילו רגשות יכול להיות שהוא הרגיש? ("שמחה", "כעס", "התלהבות", "תסכול")

כשמנסים להרגיש או להבין את מה שמישהו אחר מרגיש, זה נקרא "הזדהות" או "אמפתיה".
 • למה טוב להפגין הזדהות? ("כדי לדעת מתי אנשים אחרים צריכים עזרה", "זה עוזר להיות חברים טובים יותר", "כדי לא להכעיס אנשים אחרים")
 • איך הזדהות עם אחרים מועילה כשמנהלים אינטראקציה באינטרנט? ("זה עוזר להבין מה אחרים חושבים", "זה עוזר להימנע מפגיעה באחרים", "זה עוזר למנוע דרמה שלא רצינו", "זה עוזר לשחק עם אחרים")
 • איך אפשר לדעת איך מישהו אחר אולי מרגיש? ("לראות מה קורה מסביבו", "מה שהוא אומר או עושה", "תנוחת הגוף שלו", "הבעות הפנים שלו", "טון הקול שלו")

המורה משתמש/ת בפנים, בגוף ו/או במילים כדי להפגין רגש כמו התלהבות או אושר.
 • מה הרגשתי? (תשובות שונות).

צריך לתרגל זיהוי רגשות של אנשים אחרים. זה קשה גם למבוגרים, וזה קשה בייחוד באינטראקציות באינטרנט.

• למה קשה להפגין הזדהות באינטראקציה דיגיטלית? ("לפעמים אי אפשר לראות את הפנים או הגוף של אנשים", "לפעמים אי אפשר לשמוע את קולם", "לפעמים אי אפשר לראות מה קורה סביבם")
 • איזה רמזים יכולים לעזור לנו להבין תחושות של אנשים אחרים באינטרנט? ("אמוג'י", "תמונות", "שימוש באותיות גדולות", "אינטראקציות שהיו לנו איתם בעבר")

היום נקיים פעילות שתעזור לנו לזהות איך מרגישים אנשים שאנחנו מנהלים איתם אינטראקציה באינטרנט.

פעילות

החומרים הדרושים:

• דף עבודה: "הפגנת הזדהות (אמפתיה)" (אחד לכל תלמיד)

1. מחלקים עותק של דף העבודה לכל תלמיד, או מקרינים אותו על הלוח לכל הכיתה.

2. מנחים את התלמידים לעבוד לבד ולנחש איך האנשים בכל אחד מהתרחישים מרגישים.

3. מבקשים מהתלמידים להשוות תשובות עם בן/בת זוג, ולדבר על האופן שבו כל אחד מהם הגיע לתשובות שבחר.

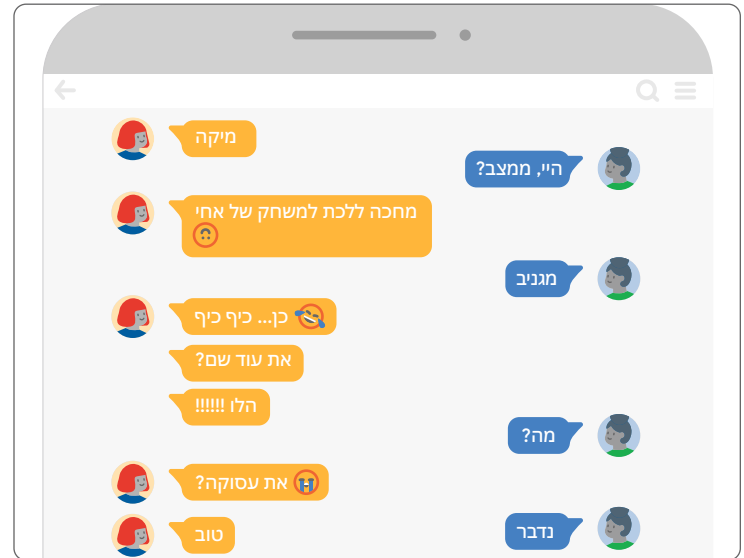
4. מבקשים מהזוגות לספר לכיתה על תרחישים שלגביהם שני בני/בנות הזוג הגיעו למסקנות שונות, ומדוע היה קשה יותר לנחש את הרגשות בתרחישים האלה.

מה למדנו?

מאוד קשה לנחש נכון איך אנשים אחרים מרגישים, בייחוד באינטרנט, אבל בהזדהות אתם לא חייבים לגלות את התשובה הנכונה. אתם רק צריכים לנסות להבין. כשאנחנו מנסים להבין איך מישו אחר מרגיש, יש לנו סיכוי גבוה יותר להסתדר איתו וסיכוי נמוך יותר לפגוע בו. די נחמד, לא? ואם נמשיך לנסות, נעזור ליצור חוויות אדיבות ונחמדות יותר באינטרנט, לעצמנו ולאחרים.

דף עבודה: שיעור 1.2 הפגנת הזדהות (אמפטיה)

איך לדעתך מיקה מרגישה?

למה?

איך לדעתך הדס מרגישה?

למה?

איך לדעתך שגיא מרגיש?

למה?

מגניב להיות אדיב: שיעור 2.1

אלבום אדיבות

התלמידים בוחנים מהי הפגנת אדיבות.

הערה למורה: כהכנה לחלק "בואו נדבר", עליך לחשוב על דוגמה למצב שבו מישהו הפגין כלפיך אדיבות ואיך זה גרם לך להרגיש, ועל דוגמה למצב שבו הפגנת אדיבות כלפי מישהו אחר ואיך זה גרם לך להרגיש. בשיעור זה עליך להשתמש בניסיוןך האישי כדי ליצור "אלבום אדיבות" (בהתאם לדף העבודה) ולשתף אותו עם התלמידים כדוגמה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להגדיר** מהי אדיבות.
- ✓ **להבין** איך אדיבות יכולה להשפיע על האופן שבו שאנשים מרגישים.
- ✓ **לזהות** דרכים להפגנת אדיבות.

בואו נדבר

מחלקים את התלמידים לזוגות.

מה זה אומר להפגין אדיבות? ספרו לבן/בת הזוג שלכם. (תשובות שונות).
יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

הפגנת אדיבות היא לעשות משהו נחמד בשביל אחרים, או לומר להם משהו נחמד, נכון? כל התלמידים מתבקשים לחשוב על דוגמה למצב שבו מישהו הפגין אדיבות כלפיהם. כדי לעזור לכם להתחיל, אתן דוגמה מהחיים שלי. כאן עליך לספק דוגמה למצב שבו מישהו הפגין כלפיך אדיבות ולתאר איך זה גרם לך להרגיש.

עכשיו תורכם לחשוב על מצב שבו מישהו הפגין אדיבות **כלפיכם**. איך הרגשתם כשזה קרה? ספרו לבן/בת הזוג. (תשובות שונות). יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

כאשר מישהו מפגין כלפינו אדיבות, זה יכול לשפר את הרגשתנו אם אנחנו עצובים או מודאגים. הפגנת אדיבות יכולה לגרום גם **לנו** להרגיש טוב. מניסיוןי האישי, הנה דוגמה למשהו אדיב שאני עשיתי למישהו אחר. כאן עליך לספק דוגמה למצב שבו הפגנת אדיבות כלפי מישהו ולתאר לתלמידים איך זה גרם לך להרגיש.

עכשיו תורכם.

- חשבו על סיטואציה שבה **אתם** הפגנתם אדיבות כלפי מישהו אחר. תנו להם זמן לחשוב.
- ספרו לבן/בת הזוג שלכם מה עשיתם ואיך זה גרם לכם להרגיש. (תשובות שונות). יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "אדיבות בבית הספר" עם "אלבום אדיבות" בצד השני (אחד לכל תלמיד)

הופכים את דף העבודה לצד השני, שם מופיעה הכותרת **אלבום אדיבות**. חשבו על מישהו בחייכם – חבר/ה, מורה או בן/בת משפחה – שאתם רוצים להפגין כלפיו אדיבות. מלאו את אלבום האדיבות שיעזור לכם לתכנן איך לעשות את זה.

התלמידים בוחרים מישהו (או כמה אנשים) שהם רוצים להפגין כלפיו אדיבות, ויוצרים לפחות אלבום אדיבות אחד.

1. יש להנחות את התלמידים לעבוד לבד.
2. לאחר מכן יש לבקש מכל תלמיד לשתף את אלבום האדיבות שלו עם בן/בת הזוג.

אחרי שסיימתם ליצור את אלבום האדיבות, חשבו מתי תיישמו את מה שכתבתם. יש לתת לתלמידים זמן לחשוב, ולאחר מכן לבקש מכמה מהם לספר לכיתה על אלבום האדיבות שלהם ומתי הם מתכוונים ליישם אותו.

מה למדנו?

הפגנת אדיבות היא כשעושים או אומרים משהו נחמד לאחרים. כשאנחנו מפגינים אדיבות, אנחנו יכולים לעזור לאחרים להרגיש טוב יותר כשהם עצובים או מוטרדים. יש עוד הרבה דרכים ומקומות שבהם אפשר להפגין אדיבות, באינטרנט ובחיים האמיתיים – וכמה שיותר, יותר טוב, לא?

מחלקים את התלמידים לזוגות.

מה זה אומר להפגין אדיבות? ספרו לבן/בת הזוג שלכם. (תשובות שונות.) יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

הפגנת אדיבות היא לעשות משהו נחמד בשביל אחרים, או לומר להם משהו נחמד, נכון? כל התלמידים מתבקשים לחשוב על דוגמה למצב שבו משהו הפגין אדיבות כלפיהם. כדי לעזור לכם להתחיל, אתן דוגמה מהחיים שלי. כאן עליך לספק דוגמה למצב שבו משהו הפגין כלפיך אדיבות ולתאר איך זה גרם לך להרגיש.

עכשיו תורכם לחשוב על מצב שבו משהו הפגין אדיבות **כלפיכם**. איך הרגשתם כשזה קרה? ספרו לבן/בת הזוג. (תשובות שונות.) יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

כאשר משהו מפגין כלפינו אדיבות, זה יכול לשפר את הרגשתנו אם אנחנו עצובים או מודאגים. הפגנת אדיבות יכולה לגרום גם לנו להרגיש טוב. מניסיוני האישי, הנה דוגמה למשהו אדיב שאני עשיתי למישהו אחר. כאן עליך לספק דוגמה למצב שבו הפגנת אדיבות כלפי מישהו ולתאר לתלמידים איך זה גרם לך להרגיש.

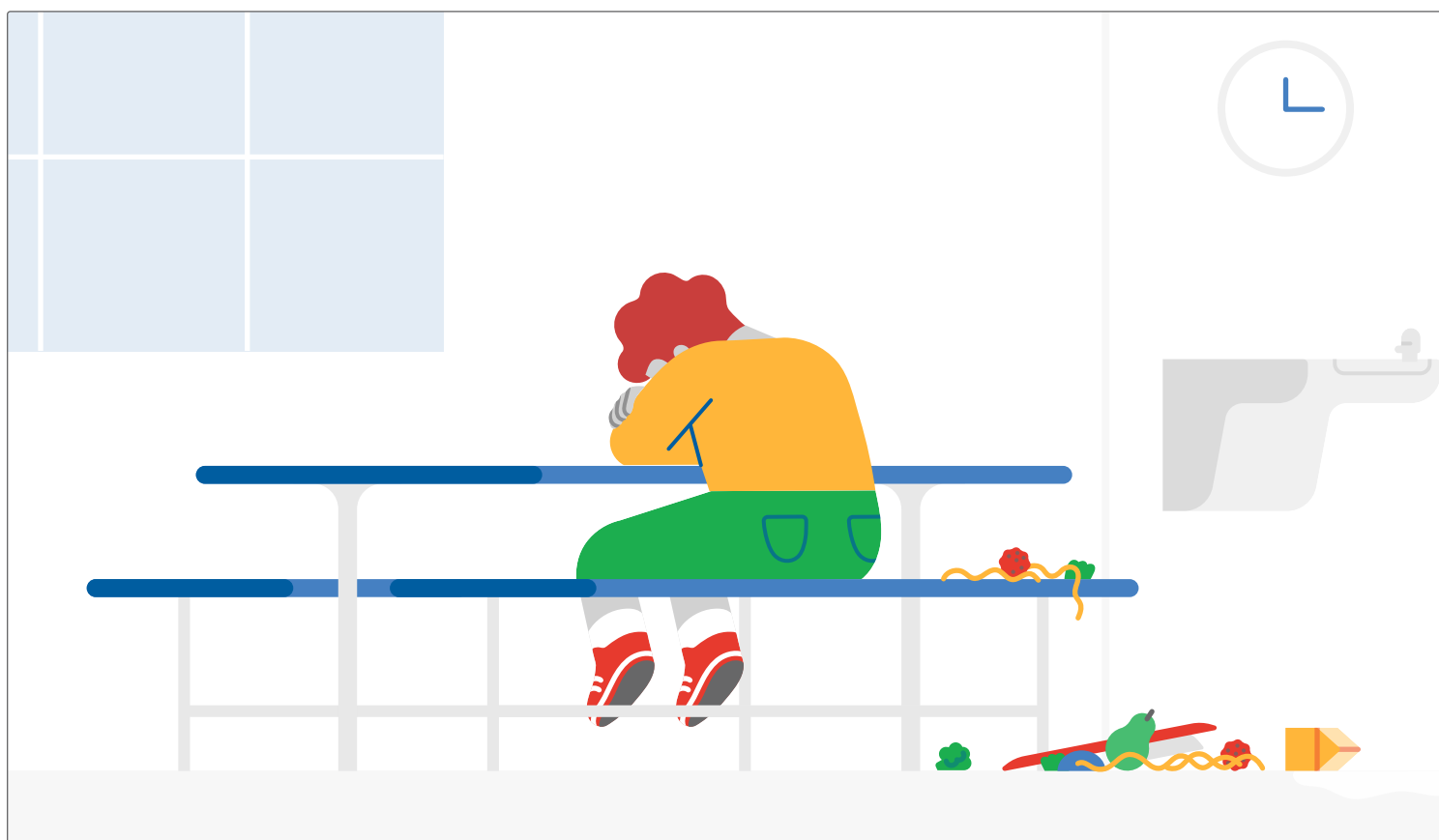
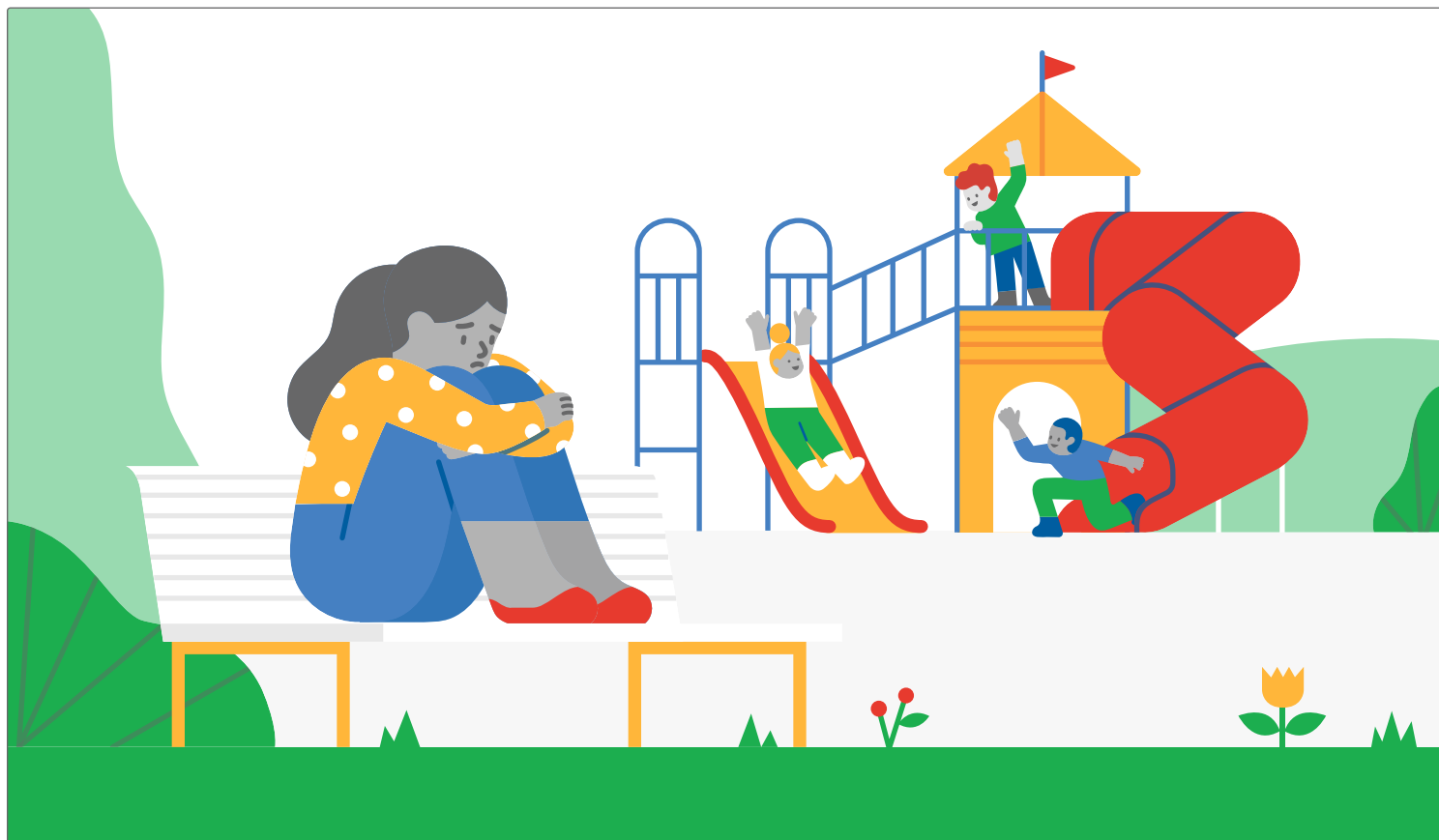
עכשיו תורכם.

- חשבו על סיטואציה שבה **אתם** הפגנתם אדיבות כלפי מישהו אחר. תנו להם זמן לחשוב.
- ספרו לבן/בת הזוג שלכם מה עשיתם ואיך זה גרם לכם להרגיש. (תשובות שונות.)
- יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות.

- עכשיו נעבור על כמה דוגמאות ונתרגל הפגנת אדיבות. [עוברים אל צד 1 של דף העבודה].
- **גלית** מרגישה נטושה בהפסקה, ויושבת לבד. איך לדעתכם היא מרגישה? ("עצובה", "בודדה") איך אפשר להפגין כלפיה אדיבות? ("לשבת איתה", "להזמין אותה לשחק") איך לדעתכם גלית תרגיש אחרי שמישהו יפגין כלפיה אדיבות? ("שמחה", "חלק מהחברה")
  - **קובי** הפיל את מגש ארוחת הצהרים שלו. איך לדעתכם הוא מרגיש? ("נבוך", "עצוב") איך אפשר להפגין כלפיו אדיבות? ("לעזור לו להרים את הארוחה", "להגיד לו משהו נחמד") איך לדעתכם קובי ירגיש אחרי שמישהו יפגין כלפיו אדיבות? ("יותר טוב")

מה שמדהים לגבי אדיבות, הוא שהיא עוזרת לנו לתרגל הזדהות. הזדהות היא הניסיון להרגיש או להבין את מה שמישהו אחר מרגיש. כשאנחנו מפגינים אדיבות, אנחנו בעצם מזדהים! כשאנחנו מרגישים הזדהות מעצם זה שהיינו אדיבים, אנחנו יכולים לעזור לעולם להיות מקום טוב יותר.

דף עבודה: שיעור 2.1 אדיבות בבית הספר

דף עבודה: שיעור 2.1

אלבום אדיבות

אני אפגין אדיבות כלפי

מי שרוצים להפגין אדיבות כלפיו

כדי להפגין אדיבות, אני...

המעשה הנחמד שרוצים לעשות או הדבר הנחמד שרוצים לומר

אני אעשה את המעשה האדיב ב

איפה? למשל, בבית, בחדר האוכל בבית הספר, באימון הכדורגל,
בהודעת טקסט, במהלך משחק דיגיטלי וכדו'

מגניב להיות אדיב: שיעור 2.2

דרכים להפגין אדיבות

התלמידים בוחנים מהי הפגנת אדיבות באינטרנט.

הערה למורה: לפני תחילת השיעור, עליך לחשוב על מצב שבו מישהו הפגין כלפיך אדיבות באינטרנט ואיך זה גרם לך להרגיש. בשיעור הזה עליך לשתף זאת עם הכיתה בסוף החלק "בואו נדבר".

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** מהי אדיבות.
- ✓ **לזהות** דרכים להפגנת אדיבות באינטרנט.

בואו נדבר

המורה כותב/ת על הלוח את המילה "אדיבות".

חשבו לעצמכם:

- איך מגדירים "אדיבות"? יש לתת לתלמידים זמן לביצוע המשימה.
- ספרו לבן/בת הזוג שלכם מה אתם חושבים. יש לאפשר לתלמידים לדון בנושא עם בני/בנות הזוג, ולאחר מכן לבקש ממתנדבים לשתף את המסקנות. יש לתת להם הזדמנות להגיע לכמה תשובות שונות.

- כשאתם מזדהים עם אחרים, זה עוזר לכם להפגין אדיבות. לכן, על סמך מה שלמדנו בפעילות 1, מהי הפגנת הזדהות? ("הניסיון להרגיש או להבין את מה שמישהו אחר מרגיש")
- איך זה יכול לעזור לנו להפגין אדיבות? ("לשים לב שמישהו עצוב או מוטרד", "לדעת מה יגרום למישהו להרגיש יותר טוב")
- למה חשוב להפגין אדיבות כלפי אחרים? ("כדי ליצור חברויות", "זה עוזר לאנשים להרגיש בטוחים ומקובלים", "כדי שאנשים יפגינו אדיבות כלפינו")
- איך אפשר להפגין אדיבות כלפי אחרים? ("לעשות משהו נחמד", "לעזור להם להרגיש טוב יותר", "להגיד משהו חיובי", "לגרום להם להרגיש שאכפת לנו להם")

חשוב להפגין אדיבות בכל מקום, אבל היום אנחנו נתמקד בהפגנת אדיבות באינטרנט.

- למה קשה יותר להפגין אדיבות באינטרנט? ("יותר קשה לדעת אם מישהו מוטרד", "אולי לא מכירים אותו/ה", "לא בטוחים איך מראים אדיבות באינטרנט", "זה מאוד ציבורי ועלול להיות מבין") הפגנת אדיבות ברשת יכולה להיות מאוד משמעותית. כשאנשים אחרים רואים שאנחנו נוהגים באדיבות, זה מעודד גם אותם להפגין אדיבות. זה הזמן לשתף את הסיפור האישי שלך מצב שבו מישהו הפגין כלפיך אדיבות ברשת ואיך זה גרם לך להרגיש.
- איך אנחנו יכולים להפגין אדיבות באינטרנט כלפי מישהו שאולי הוא עצוב? (תשובות שונות). ...שאוּלי הוא מוטרד? (תשובות שונות)...שאוּלי הוא עצבני? (תשובות שונות).

עכשיו נתרגל הפגנת אדיבות באינטרנט.

פעילות

החומרים הדרושים:

• דף עבודה: "דרכים להפגנת אדיבות" (אחד לכל קבוצה בת 3-4 תלמידים)

מה למדנו?

1. מחלקים את הכיתה לקבוצות של 3-4.

2. מחלקים לכל קבוצה דף עבודה.

3. מנחים כל קבוצה לשתף פעולה ולהשלים את דף העבודה.

4. עבור כל תרחיש, יש לבקש מקבוצה אחת לספר לכיתה איך היא הפגינה אדיבות. אם הקבוצה מסכימה, יש לבקש מהם שהיא תציג את התרחיש מול הכיתה.

יש הרבה דרכים להפגין אדיבות באינטרנט. הפגנת אדיבות ברשת עוזרת להפוך את האינטרנט למקום נחמד יותר ומזמין יותר לכולם. הפגנת אדיבות גם גורמת לנו להרגיש טוב יותר. בפעם הבאה שתפינו אדיבות כלפי מישהו, עצרו לרגע כדי לחשוב גם על איך אתם מרגישים.

דף עבודה: שיעור 2.2

דרכים להפגין אדיבות

1. קוראים כל אחד מהתרחישים.
2. דנים, כקבוצה, בדרכים להפגנת אדיבות בכל אחד מהתרחישים, וכותבים את הרעיונות הטובים ביותר.
3. מתכוננים לספר לכיתה לאילו תובנות הקבוצה הגיעה.

תרחיש 1

אנשים משאירים תגובות חסרות נימוס על סלפי שחברה שלכם פרסמה.

אפשר להפגין אדיבות כך: _____

וגם כך: _____

תרחיש 2

אתם משחקים במשחק באינטרנט, ואחר השחקנים מעליב שחקן אחר ומדבר אליו בצורה פוגעת.

אפשר להפגין אדיבות כך: _____

וגם כך: _____

תרחיש 3

כמה מחבריכם מספרים בדיחות מעליבות לגבי תלמיד אחר בציאט קבוצתי פרטי.

אפשר להפגין אדיבות כך: _____

וגם כך: _____

משלילי לחיובי

בפעילות הזו, התלמידים עובדים יחד ומנסחים מחדש הערות שליליות, כדי ללמוד איך להפוך אינטראקציות שליליות לחיוביות.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לבטא** רגשות ודעות בדרכים חיוביות ויעילות
- ✓ **להגיב** לשליליות בצורה מנומסת ובונה.

בואו נדבר

משנים משהו שלילי לחיובי

- ילדים בגילכם חשופים למגוון רחב של תכנים באינטרנט. חלק מהתכנים האלה עלולים לכלול מסרים שליליים שמעודדים התנהגות פוגעת. אבל אפשר לשנות את המצב.
- האם אתם (או מישהו שאתם מכירים) נתקלתם במישהו שהתנהג בצורה שלילית באינטרנט? איך הרגשתם בנוגע לכך?
  - האם חוויתם התנהגות אדיבה באינטרנט, או שמישהו שאתם מכירים חווה זאת? איך הרגשתם כשזה קרה?
  - אילו פעולות פשוטות אנחנו יכולים לבצע כדי להפוך אינטראקציות שליליות לחיוביות?
- אנחנו יכולים להגיב לרגשות שליליים בדרכים בונות, אם נהפוך תגובות פוגעות לתגובות נחמדות יותר ונהיה מודעים יותר לטון שלנו בתקשורת באינטרנט.

פעילות

1. קוראים את התגובות

בוחנים את התגובות השליליות.

2. כותבים תיקונים

- עכשיו נתפצל לצוותים של שלושה ונעבוד על שני סוגים של תגובות להערות האלה:
- איך הייתם יכולים להעביר את אותם המסרים, או מסרים דומים, בדרכים חיוביות ובונות יותר?
  - אם אחד מחבריכם לכיתה מעיר הערות כאלה, איך תוכלו להגיב כדי שהשיחה תהיה חיובית יותר?
- הערה למורה:** כדי לקדם את העניין, אפשר להשלים יחד, ככיתה, דוגמה אחת.

3. מציגים את התגובות

כל קבוצה מציגה את התגובות שלה לשני המצבים.

החומרים הדרושים:

- לוח לבן או מסך הקרנה
- דף עבודה: "...אבל תגידו את זה בצורה יפה!" (אחד לכל קבוצה)
- פתקיות דביקות או מכשירים לתלמידים

מה למדנו?

תגובה חיובית למשהו שלילי יכולה להוביל לשיחה מעניינת ומהנה יותר, וזה הרבה יותר טוב ממה שקורה אחרי הערה לא נעימה.

דף עבודה: שיעור 3

משלילי לחיובי

קראו את התגובות שבהמשך. לאחר כל תגובה, דונו בשאלות:

1. איך הייתם יכולים להעביר את אותם המסרים, או מסרים דומים, בדרכים חיוביות ובונות יותר?
2. אם אחד מחבריכם לכיתה מעיר הערות כאלה, איך תוכלו להגיב כדי שהשיחה תהיה חיובית יותר?

השתמשו בשורות שמתחת לכל תגובה כדי לכתוב רעיונות.

כולם לובשים סגול מחר, אבל אל תספרו ליעל.

חחח דניאל הוא היחיד בכיתה שלא ישתתף בטיול השנתי.

אל תיעלב, אבל כתב היד שלך מזעזע. עדיף שתצטרף לקבוצה אחרת בפרויקט הזה.

מצטערת, אני לא חושבת שאת יכולה לבוא למסיבה שלי. זה יעלה יותר מדי כסף.

תוכל להצטרף לקבוצה שלנו רק אם תיתן לי את פרטי הכניסה לחשבון שלך.

זוועה! מי אמר לה שהיא שרה יפה??

רק אני חושבת שמורן נראית קצת כמו חייזרית?

טון אומר המון

התלמידים מפרשים את הרגשות שמאחורי הודעות טקסט, כדי לתרגל חשיבה ביקורתית וללמוד איך להימנע מפרשנות שגויה וקונפליקטים בשיחות באינטרנט.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לקבל החלטות נכונות** כשבחרים איך לתקשר ואיזה מסר רוצים להעביר, ומתי לא כדאי לתקשר בכלל.
- ✓ **לזהות** מתי עדיף לחכות עד שאפשר יהיה לדבר עם החבר פנים אל פנים, במקום לשלוח הודעות מייד.

בואו נדבר

- קל לפרש משהו בצורה שגויה**
- אנשים משתמשים בסוגים שונים של תקשורת לסוגי אינטראקציות שונים, אבל לפעמים כשכותבים משהו בציאט או בהודעת טקסט, הוא יישמע לנו אחרת מאשר פנים אל פנים או בטלפון.
- קרה לכם שלא הבינו אתכם נכון בהודעת טקסט? לדוגמה, האם שלחתם פעם הודעה עם בדיחה, וחבר שלכם חשב שהתכוונתם ברצינות או שזה היה מעליב?
  - האם קרה לכם שלא הבנתם נכון מישהו אחר בהודעת טקסט או בציאט? מה עשיתם כדי להבהיר את המסר? מה הייתם יכולים לעשות אחרת?

1. סוקרים את ההודעות

- בואו נבחן את ההודעות הטקסט לדוגמה שכתובות על הלוח. לתלמידים בכיתה בטח יש עוד דוגמאות טובות. אז נכתוב אותן על הלוח ונערוך דיון.
- "זה ממש מגניב"
  - "ווטאבר"
  - "אני ממש כועס עליך"
  - "תתקשרי אליי עכשיו"
  - "בסדר"

פעילות

החומרים הדרושים:

- הודעות טקסט לדוגמה, כתובות על הלוח או מוקרנות

2. מקריאים את ההודעות בקול

- עכשיו אני אבקש כל פעם ממישהו אחר להקריא בקול הודעה בטון ספציפי (למשל, עצבני, סרקסטי, ידידותי).

- מה לעשות? איך אנשים אחרים יכולים לפרש את ההודעות האלה? איך השולח של כל אחת מההודעות יכול להעביר טוב יותר את הכוונה האמיתית שלו?

- יכול להיות קשה להבין איך מישהו מרגיש באמת כשקוראים את מה שהוא כתב בהודעה. חשוב להקפיד לבחור את אמצעי התקשורת הנכון להעברת המסר ולנסות לא לקפוץ למסקנות מדברים שאנשים כותבים באינטרנט. אם אנחנו לא בטוחים למה התכוון כותב ההודעה, אפשר לדבר איתו פנים אל פנים או בטלפון כדי לברר.

מה למדנו?

החומרים הדרושים:

- תמונות מחיי היומיום של מורות ומורים ואנשים מצוות בית הספר. במשך שבועיים-שלושה לפני קיום הפעילות, מומלץ לצלם כמה תמונות דיגיטליות, או לבקש מהתלמידים לצלם אותן, (תמיד לבקש רשות ממי שמצלמים, כמובן) מבלי לחשוף את תפקיד התמונות בפעילות.

- אם זה לא מתאפשר, אפשר לאסוף כמה תמונות שמתיאמות לגיל התלמידים מכתבי עת או ממקורות של חדשות.

- **רשות:** לפחות תמונה אחת של כל אחד מהתלמידים בכיתה

- דף עבודה: "תמונות ספורט"

- דף עבודה: "איך מילים יכולות לשנות תמונה"

מחלקים את הכיתה לקבוצות קטנות. מבלי לגלות לתלמידים שיש שתי גרסאות של דף העבודה, מחלקים למחצית הכיתה את דף העבודה עם הכיתוב החיובי, ולמחצית השנייה את הדף עם הכיתוב השלילי.

1. תמונות + מילים

הביטו בתמונה. ביחד עם שאר חברי הקבוצה, תארו את מי שבתמונה. איזה מין אדם הוא, לדעתכם? נראה לכם שהייתם רוצים לבלות איתו או להשתייך לקבוצה שלו? למה כן ולמה לא?

מהר מאוד הקבוצות יבינו שהן קיבלו תמונות עם כותרות שונות. בקשו מכל קבוצה להרים את התמונה שקיבלה כדי שהאחרים יוכלו לראות את ההבדל.

לסיום, נהלו דיון קצר לגבי: מה אפשר ללמוד מזה על ההשפעה של מילים על התפיסות שלנו?

2. עדיין לא משוכנעים?

יש עוד דוגמאות שאפשר לבחון (ראו **איך מילים יכולות לשנות תמונה**)...

חשבו איך הייתם מרגישים אם הייתם מקבלים או רואים הודעה שכוללת אחת מהתמונות האלה, עם כיתוב שלילי. הודעות שליליות לא פוגעות רק במי שבתמונה. הן יכולות לגרום גם למי שרואה את התמונה להרגיש שלא בנוח.

כשאנחנו מקבלים הודעה או תמונה כזו, מה צריך לעשות? תמיד יש לנו ברירה. אפשר...

- לבחור שלא לשתף את התמונה עם אף אחד אחר, או...

- להגיד לשולח שאנחנו מעדיפים שלא לקבל הודעות שנועדו לפגוע במישהו, או...

- לומר למי ששלח לנו את התמונה שזה לא נכון כדי לתמוך במי שבתמונה, או...

- כל התשובות נכונות.

אפשר גם לשלוח הודעה חיובית. לא כתשובה להודעה הפוגעת אלא פשוט הודעה חיובית משלכם. הודעות חיוביות תומכות במי שבתמונה, ויכולות לגרום לאחרים להרגיש טוב ולרצות לפרסם בעצמם הודעות חיוביות.

3. מישור מבית הספר

המורה בוחר/ת בצורה אקראית תמונה מערמת תמונות של צוות בית הספר.

נתרגל יצירה של כל מיני סוגי כותרות. בהתחלה נמציא כותרות שיגרמו למי שבתמונה להרגיש שמחה או גאווה. על כמה כותרות שונות נוכל לחשוב?

עכשיו נדבר על כותרות מצחיקות. האם יש הבדל בין לכתוב משהו שמצחיק אותנו ולכתוב משהו כדי להצחיק את מי שבתמונה? האם יש הבדל בין בדיחה שמצחיקה את **כולם** ובדיחה שלועגת למישהו ו"מצחיקה" רק כמה אנשים?

כתבו כמה כיתובים שממחישים את מה שדיברנו עליו, ולאחר מכן נבחר כיתוב אחד לכל תמונה שהוא גם משעשע וגם נחמד ולא מעליב את מי שבתמונה.

המשיכו לתרגל עם תמונות של אנשים אחרים מבית הספר. הצלחתם לקבל מהכיתובים שחבריכם לכיתה כתבו כמה רעיונות לדברים חיוביים שאפשר להגיד?

4. קולאז' כיתתי

יוצרים קולאז' מתמונות של כל האנשים בכיתה, שעל כל אחת מהן כתוב כיתוב חיובי.

מה למדנו?

כיתובים יכולים לשנות את מה שאנחנו חושבים ומרגישים לגבי תמונה ולגבי המסרים שאנחנו חושבים שאנחנו מקבלים. מומלץ לעצור לרגע לפני שמפרסמים תמונות עם כיתובים, ולחשוב איך הן יכולות לגרום לאחרים להרגיש. ולפני שמקבלים תמונות עם כיתובים שאחרים מפרסמים, לשאול את עצמנו "מי פרסם את זה, ולמה?"

מילים יכולות לשנות את כל התמונה

רקע על אוריינות מדיה למורים: זה שיעור בסיס לתלמידי בתי ספר יסודיים, והוא מאתגר אותם להתמודד עם כיתובי תמונה פשוטים לגבי אנשים שונים. בהתאם לרמה ההתפתחותית, השיעור עוסק באוריינות מדיה ותוכן ובשאלות הבאות:

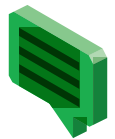
1. להבין שכל תוכן הוא "מובנה", כלומר, נוצר על ידי אנשים שקיבלו החלטות מה לכלול בו ואיך להציג אותו.
2. להתרגל לשאול "מי יצר את זה, ולמה?"
3. להתרגל לחשוב על התוכן שאנחנו יוצרים באמצעות השאלה: "איך המסר הזה עשוי להשפיע על אחרים?"

יעדים לתלמידים

- ✓ **ללמוד** שאנחנו יוצרים משמעות **משילוב** של תמונות ומילים.
- ✓ **להבין** איך כיתוב תמונה יכול לשנות את המסר שאנחנו חושבים שהתמונה משדרת.
- ✓ **להתחיל לראות** את הכוח שיש למילים, בייחוד בשילוב עם תמונות שאנחנו מפרסמים.
- ✓ **להבין** איך אפשר להיות יוצרי תוכן אחראיים.
- ✓ **להתרגל** לשאול "מי פרסם את זה, ולמה?"

בואו נדבר

איך מילים יכולות לשנות תמונה?

תמונות בשילוב מילים הן דרך חזקה להעביר מסרים. דמיינו תמונה של בית בוער בכתבת חדשות. בכיתוב כתוב "משפחה איבדה את ביתה, אבל כולם נחלצו ללא פגע, כולל הכלב." זה יהיה עצוב, ואולי אפילו גם קצת מפחיד, נכון? אבל מה אם הכיתוב היה "לוחמי אש מבעירים בית נטוש במטרה לתרגל שימוש בכלים מקצועיים חדשים"? בתמונה עדיין רואים בית בוער, אבל אנחנו מבינים סיפור אחר לחלוטין. אולי אפילו מתעוררת בנו תחושת ביטחון במקום פחד.

פעילות

מחלקים את הכיתה לקבוצות קטנות. מבלי לגלות לתלמידים שיש שתי גרסאות של דף העבודה, מחלקים למחצית הכיתה את דף העבודה עם הכיתוב החיובי, ולמחצית השנייה את הדף עם הכיתוב השלילי.

1. תמונות + מילים

הביטו בתמונה. ביחד עם שאר חברי הקבוצה, תארו את מי שבתמונה. איזה מין אדם הוא, לדעתכם? נראה לכם שהייתם רוצים לבלות איתו או להשתייך לקבוצה שלו? למה כן ולמה לא?

מהר מאוד הקבוצות יבינו שהן קיבלו תמונות עם כותרות שונות. בקשו מכל קבוצה להרים את התמונה שקיבלה כדי שהאחרים יוכלו לראות את ההבדל.

לסיום, נהלו דיון קצר לגבי: מה אפשר ללמוד מזה על ההשפעה של מילים על התפיסות שלנו?

2. עדיין לא משוכנעים?

יש עוד דוגמאות שאפשר לבחון (ראו **איך מילים יכולות לשנות תמונה**)...

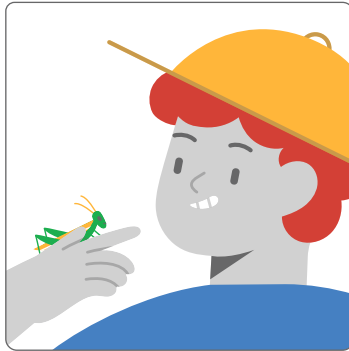
החומרים הדרושים:

• בעמוד הבא

איך מילים יכולות לשנות תמונה

גיליתי חרק חדש לגמרי!

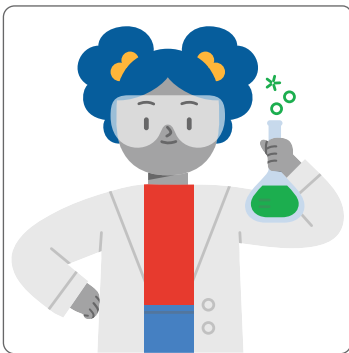
יאמיו! ארוחת ערב!

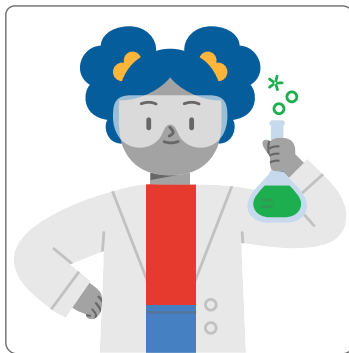
יצירת אומנות מקורית זוכה במקום הראשון.

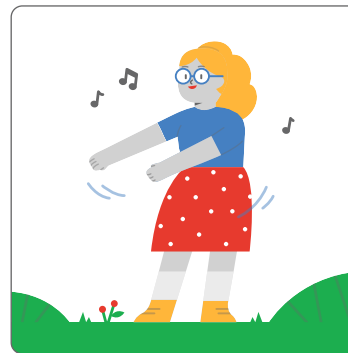
איזה בלאגן.

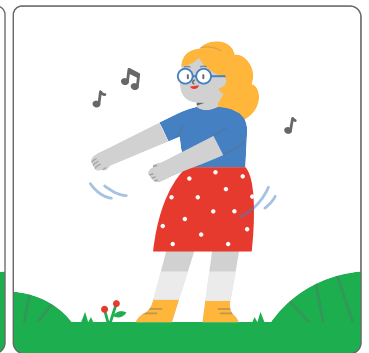
המדענית הכי צעירה בעולם!

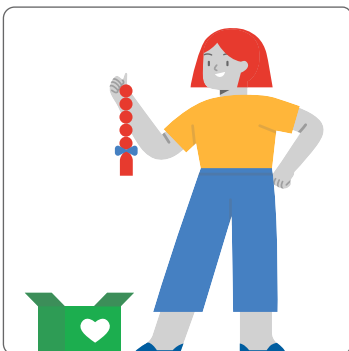
איזה חנונית!

איזה כישרון!

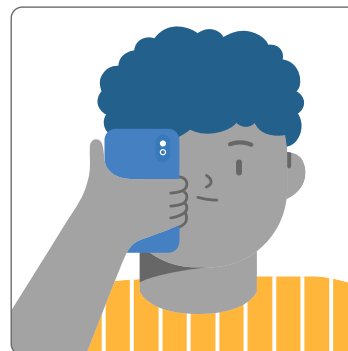
ממש מביך...

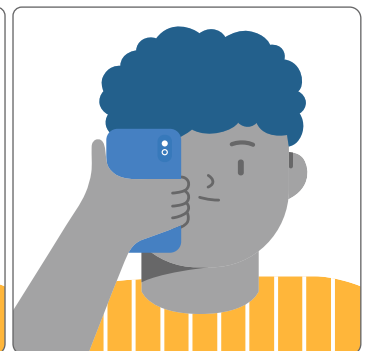
גידלתי את השיער שלי ותרמתי אותו לחולי סרטן. >3

איזה. תספורת. מכוערת.

סוף סוף קיבלתי טלפון משלי!

אוף, קיבלתי את הטלפון הישן והגרוע של אמא שלי: /

דף עבודה: שיעור 5
תמונות ספורט

איזה אדירה!

שוויצרית!

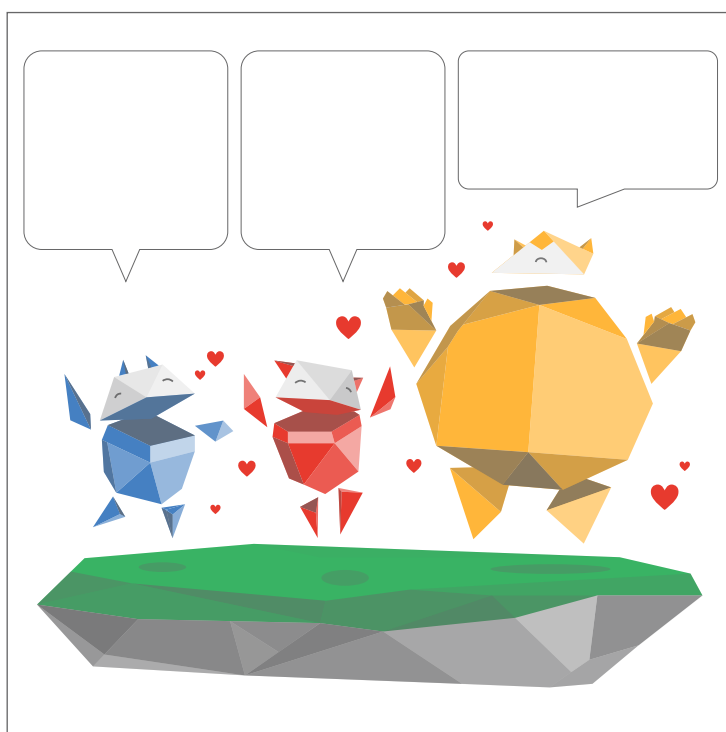
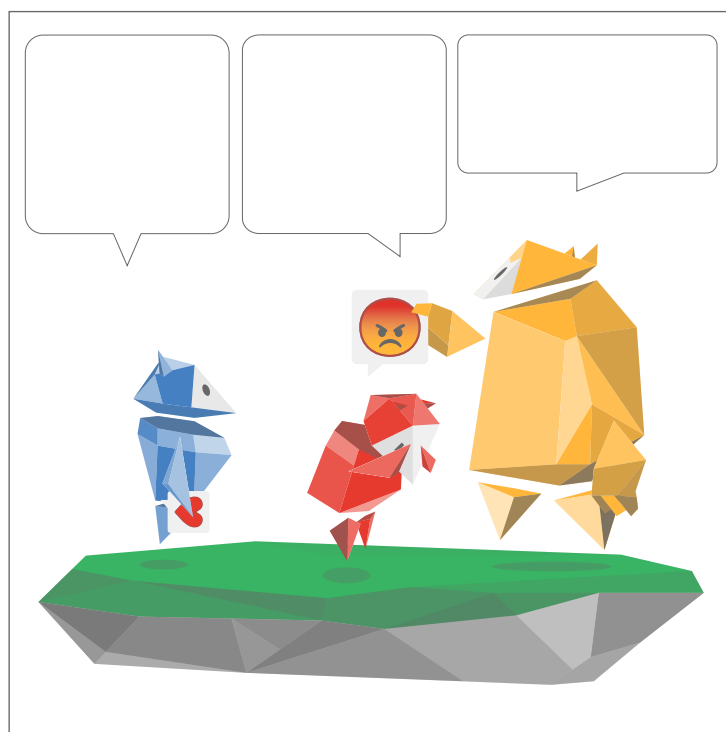
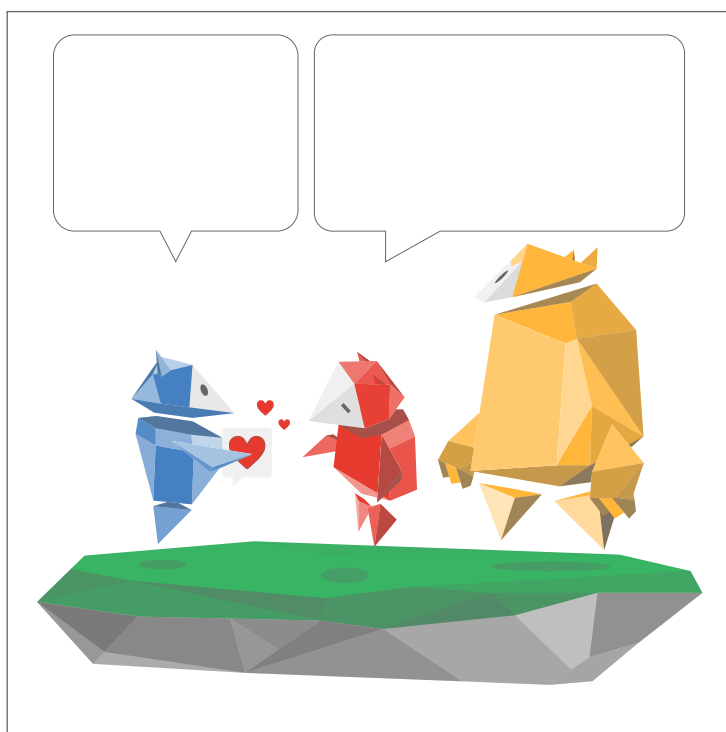

איזה אדיר!

שוויצר!

השלימו את הניסוי הבא. חלקו לתלמידים רצועות קומיקס קצרות שכל המילים נמחקו מהן. לאחר מכן, בקשו מכל תלמיד למלא בכוחות עצמו את בועות המחשבה/השיחה כדי לספר את הסיפור שהוא רואה. השוו בין התוצאות. האם מישהו ראה את אותו סיפור או כתב את אותן מילים? למה לא? מה למדנו מהניסוי לגבי הדרך שבה אנחנו משתמשים במילים כדי להסביר את ההקשר או להבין את המסר של התמונה?

ממלכת האינטרנט: ממלכת האדיבות

קל להפיץ רגשות מכל הסוגים, טובים ורעים. בפינה שטופת השמש של העיירה, תוקפים מתרוצצים בטירוף ומפיצים שליליות לכל עבר. עליכם לחסום את התוקפים ולדווח עליהם כדי לעצור את ההשתלטות העוינת. כדאי להיות אדיבים כלפי רשתונים אחרים כדי להחזיר את השקט לממלכה.

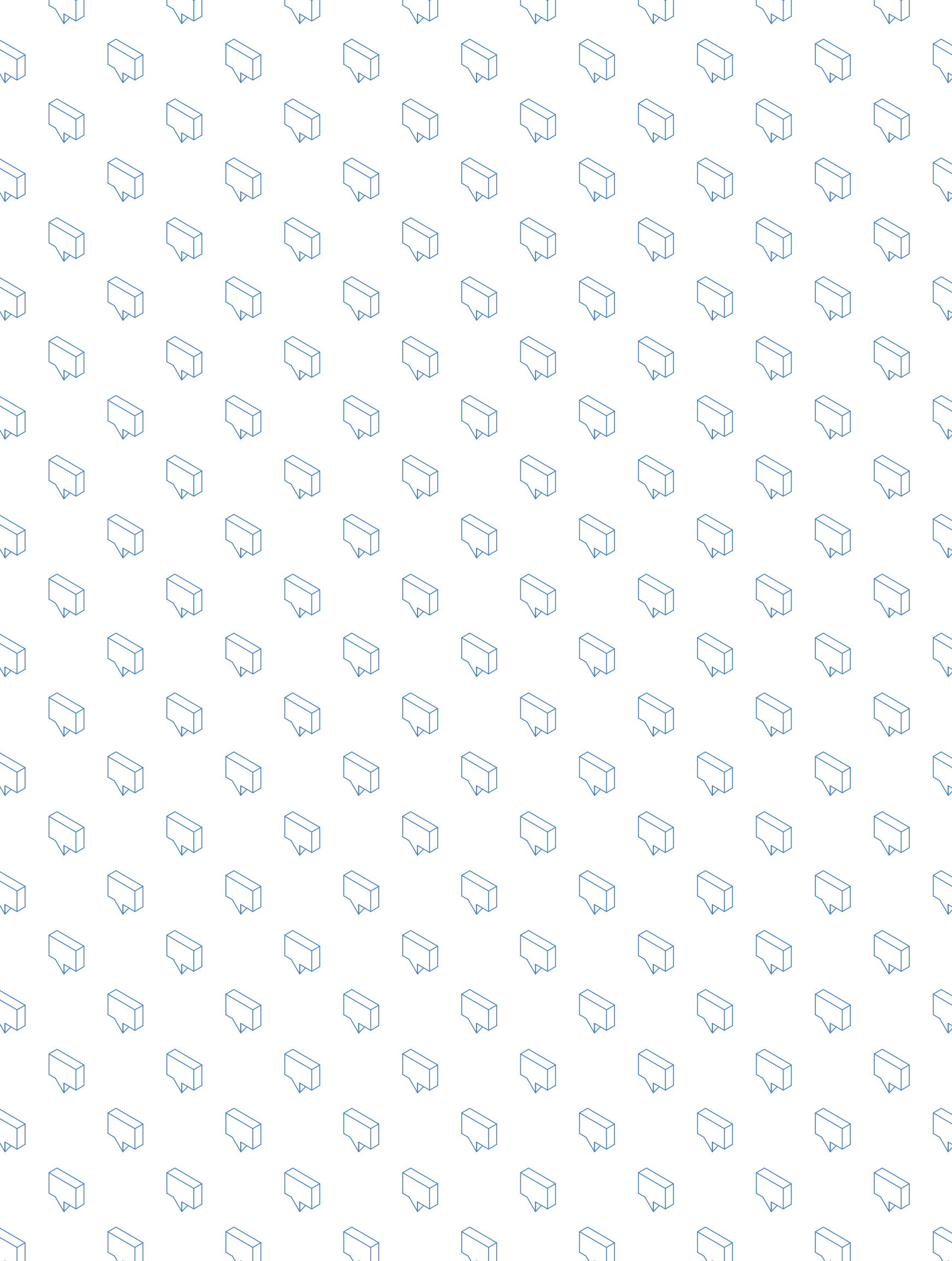
פתחו דפדפן אינטרנט במחשב או במכשיר הנייד שלכם (לדוגמה, בטאבלט), והיכנסו לדף https://beinternetawesome.withgoogle.com/iw_il/interland/landing/kind-kingdom

נושאים לדיון

- התלמידים ישחקו ב"ממלכת האדיבות", ובעזרת השאלות הבאות ידונו במה שהם למדו מהמשחק. רוב התלמידים מפיקים את מרב התועלת ממשחק עצמאי, אבל הם יכולים גם לשחק בזוגות. זה יכול לעזור במיוחד לתלמידים צעירים.
- עם איזה תרחיש בממלכת האדיבות אתם מזדהים הכי הרבה, ולמה?
  - תארו מצב שבו הפצתם אדיבות כלפי אחרים באינטרנט
  - באיזה מצב מתאים לחסום מישהו באינטרנט?
  - באיזה מצב מתאים לדווח על התנהגות של מישהו?
  - למה לדעתכם הדמות בממלכת האדיבות מכונה "תוקף/ת"? תארו את תכונות הדמות ואיך הפעולות שלה משפיעות על המשחק.
  - בעקבות המשחק, האם תתנהגו לאחרים בצורה אחרת? אם כן, כיצד?

[illegible]

אם לא בטוחים, מדווחים

הגדרה ועידוד של התנהגות אמיצה באינטרנט.

סקירה כללית של השיעור		
שיעור 1	מה זה אומר להפגין אומץ?	ML כיתות ב-ו'
שיעור 2	מפסיקים לצפות מהצד ומתחילים לעזור	SEL כיתות ב-ו'
שיעור 3	יש דרכים לעזור!	כיתות ב-ו'
שיעור 4.1	אם רואים דברים מטרידים, מה אפשר לעשות?	SEL כיתות ב-ג'
שיעור 4.2	דברים מטרידים ברשת, מה אפשר לעשות?	SEL כיתות ד-ו'
שיעור 5.1	מה אפשר לעשות לגבי דברים מעליבים שרואים על המסך	SEL כיתות ב-ג'
שיעור 5.2	התמודדות עם התנהגות פוגעת באינטרנט	SEL כיתות ד-ו'
שיעור 6	מתי כדאי לבקש עזרה	כיתות ב-ו'
שיעור 7	מדווחים על זה גם באינטרנט	כיתות ב-ו'

הרעיונות העיקריים

חשוב שילדים יבינו שהם לא לבד כשהם רואים באינטרנט תוכן שהם לא מרגישים איתו בנוח, במיוחד אם נראה שהם עלולים להיפגע, או שמישהו אחר עלול להיפגע. דבר ראשון, הם צריכים לבקש עזרה ממישהו שהם סומכים עליו, בלי להסס. והם גם צריכים לדעת שיש להם כמה אפשרויות: יש דרכים שונות להפגין אומץ ולפעול.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** באילו סוגי מצבים צריך לבקש עזרה או לדבר עם מבוגר שסומכים עליו.
- ✓ **ללמוד** איך אפשר להפגין אומץ, ולמה חשוב לשתף מבוגרים.

תקנים רלוונטיים

תקני ISTE לנשות ולאנשי חינוך: c, 2c, 3a, 3b, 3c, 4b, 5a, 5b, 6a, 6b, 6d, 7a1
תקני ISTE לתלמידים 2016: c, 2b, 3d, 4d, 6a, 7a, 7b, 7c1
תקני למידה של AASL: I.a.1, I.b.1, I.b.2, I.c.1, I.c.2, I.c.3, I.d.3, I.d.4, II.a.1, II.a.2, II.b.1, II.b.2, II.b.3, II.c.1, II.c.2, II.d.1, II.d.2, II.d.3, III.a.1, III.a.2, III.a.3, III.b.1, III.c.1, III.c.2, III.d.1, III.d.2, IV.a.2, IV.b.3, V.a.2, V.a.3, V.c.1, V.c.3, V.d.1, V.d.2, V.d.3, VI.a.1, VI.a.2, VI.a.3, VI.d.1, VI.d.3

אם לא בטוחים, מדווחים אוצר מילים

שיעור 1

אמצעי תקשורת (מדיה): כלי או אמצעי להעברת מסרים (רעיונות, מושגים, הודעות, מידע וכו'). דוגמאות לאמצעי תקשורת: טלוויזיה, ספרים, עיתונים, האינטרנט, צד של משאית, חולצות... בקיצור, כל דבר שיש עליו מידע, אפילו אם זה רק לוגו

שיעור 2

הצד התוקף: מי שמטריד או שמשתמש בבריונות. לעתים הוא נקרא "בריון", אבל מומחים למניעת בריונות ממליצים אף פעם לא לתייג אנשים כבריונים

בריונות: התנהגות פוגעת או אכזרית שחוזרת על עצמה ושבועדה לפגוע (פיזית, רגשית או חברתית) במישהו חלש יותר מהצד התוקף. בריונות ברשת היא צורה דיגיטלית של התנהגות כזו.

צופה מהצד: עד להטרדה או לבריונות שיודע על כך, ובחר שלא להתערב

הטרדה: מילה שמתארת הרבה צורות של התנהגות תוקפנית או פוגעת. זהו מונח כללי יותר ל"בריונות", אבל במקרה הזה היא לא בהכרח חוזרת על עצמה או מתמקדת במישהו חלש יותר

הקורבן: האדם שאליו מכוונת הבריונות או הפגיעה

שיעור 4

מיומנויות סירוב ומניעה: מיומנויות שילדים לומדים במטרה לעזור להם להימנע מתכנים או מהתנהגות לא בטוחים באינטרנט וכדי שיבינו שכשהם מסרבים למשהו שגורם להם אי-נוחות, הם בעצם מכבדים את עצמם.

שיעורים 2 ו-4

אמון: אמונה חזקה שמישהו או מישהו הם אמיתיים, נכונים ואפשר לסמוך עליהם

שיעורים 2, 4, 6 ו-7

דיווח על פגיעה: שימוש במערכת או בכלים של רשת חברתית כדי לדווח על הטרדה, בריונות, איומים או תוכן מזיק אחר, שמפרים את התנאים וההגבלות או תקני הקהילה של השירות

שיעור 6

אמיצים: גיבורים, אבל לא בהכרח חסרי-פחד. אנשים מתנהגים באומץ במיוחד כשהם מפחדים או חוששים, אבל הם פועלים בדרך חיובית למרות זאת

יכולת פעולה עצמאית של התלמיד: מעבר ליכולת רק לדבר: היכולת לפעול או לחולל שינוי; כמו להגן על עצמנו או על אחרים. בדרך כלל, יכולת זו היא חלק חשוב מהאזרחות

מה זה אומר להפגין אומץ?

התלמידים צריכים לחשוב על הדרך שבה המדיה משפיעה עלינו, ולציין שם של מישהו שעשה משהו שנחשב בעיניהם לאמיץ. הם צריכים לחשוב על הבחירות שלהם לעומק, להבין מה השפיע על התפיסה שלהם לגבי אומץ, ולדון בכך בינם לבין עצמם.

רקע על אוריינות מדיה למורים: כולנו יודעים שמדיה יכולה להשפיע על דעות של אנשים. כדי לעזור לתלמידים לפתח מודעות,

כדאי לדבר על זה – לחשוב בקול ביחד על האופן שבו זה קורה. יש כמה דברים שחשוב לזכור לאורך השיעור:

- הדעות שלנו מתעצבות על ידי כל מה שאנחנו רואים, שומעים וקוראים.
- אנחנו מפרשים את מה שאנחנו רואים דרך העדשה של החוויות האישיות שלנו, לכן אנחנו יכולים לקלוט מסרים שונים לחלוטין מאותם תכנים.
- אנחנו לומדים באותה מידה מתמונות וממילים (ולפעמים אפילו יותר מתמונות).
- אוריינות מדיה עוזרת לנפץ סטריאוטיפים בכך שהיא עוזרת לנו לזהות דפוסים (ולאתגר אותם), ובייחוד חזרות. לדוגמה, אם כל הגיבורים שאנחנו רואים הם זכרים, אנחנו עלולים לחשוב שלגברים יש סיכוי גבוה יותר להיות גיבורים – אפילו אם אף אחד לעולם לא באמת **אומר** לנו שנשים לא יכולות להיות גיבורות (צריך להיזהר גם מהיעדר מידע).

יעדים לתלמידים

- ✓ **לחשוב** מה זה אומר להפגין אומץ, כולל באינטרנט.
- ✓ **לזהות** מה השפיע על הדעות שלנו לגבי הפגנת אומץ.
- ✓ **להתרגל** לשאול: "מה הם לא מספרים לנו?"

בואו נדבר

מה מתקשר לכם למונח אומץ? אתם חושבים על גיבורי-על מהסרטים או על כבאים? אלה דוגמאות נהדרות, אבל חשוב לזכור שגם **אנחנו** יכולים להיות אמיצים.

פעילות

לפני תחילת הפעילות, יש לתלות תווית אחת בשלוש פינות או בשלושה אזורים בכיתה.

1. היום נתמקד בהפגנת אומץ

הקדישו כמה דקות כדי לכתוב על גיליון נייר את השם (או התפקיד אם אינכם יודעים את השם) של מישהו שעשה משהו שנחשב בעיניכם לאמיץ. זה יכול להיות מישהו אמיתי או בדיוני, שחי היום או בעבר. בשלב זה, אל תראו לאף אחד מה כתבתם.

2. היה לכם קל או קשה לחשוב על מישהו?

מי שחשב שהיה לו קל, שיעמוד. אם היה לכם קשה, למה אתם חושבים כך? האם אנחנו מדברים על אומץ הרבה, או לא מספיק? איפה אתם בדרך כלל רואים או שומעים על אנשים שמפגינים אומץ?

3. החשיפה הגדולה

עכשיו אתם יכולים לעמוד ליד התווית שמתאימה לסוג האדם או הדמות שבחרתם, כדי לחשוף את הבחירה שלכם.

החומרים הדרושים:

- גיליון נייר וכלי כתיבה לכל תלמיד
- לוח מחיק או אמצעי אחר לכתיבת הרשימה כך שכולם יוכלו לראות
- 3 תוויות גדולות עם כיתוב בגופן גדול שהתלמידים יוכלו לראות ממרחק, אחת לכל קטגוריה: "דמות מהמדיה" (לא מישהו אמיתי), "מישהו שאני מכיר/ה אישית", "מישהו ששמעתי עליו" (דמות היסטורית או מהחדשות)

אז בואו נדבר על זה. שימו לב כמה מכם בחרתם דמות מהמדיה או אפילו מישהו אמיתי שלמדתם להכיר רק דרך אמצעי תקשורת (כמו ספר או סרט). מה אפשר ללמוד מזה על מה שהשפיע על תפיסת האומץ שלכם?

אמצעי התקשורת צריכים להרוויח, וזה אומר שהם צריכים **שרבים** מאיתנו ישימו לב אליהם. הם מציגים לנו את סוגי האומץ **הכי** דרמטיים ורוויי-אקשן. אז אנחנו רואים הרבה גיבורי-על וכוחות חירום והצלה וחיילים. אלה יכולות להיות דוגמאות נהדרות, אבל הן לא מספרות לנו את כל הסיפור, נכון? תמיד חכם לשאול **"מה הם לא מספרים לנו?"**

אז אילו דוגמאות נוספות של אומץ יש? מאיפה עוד למדתם על הפגנת אומץ?

4. המשך החשיפה

בקבוצות שנוצרו עכשיו, דונו בסיבות לבחירות שלכם: איך מי שבחרתם הפגין אומץ? האם היו הבדלים בסוגי האומץ שהפגינו אנשים בשר ודם מול אלה שהפגינו דמויות מהמדיה? אם כן, אילו הבדלים?

אחרי כמה דקות של דיון קבוצתי, יש לרכז את הכיתה בחזרה ולרשום הערות על לוח לבן או על אמצעי אחר...

בואו נחשוב על זה:

- האם מישהו ציין מישהו שהציל אנשים אחרים מסכנה פיזית? (מי שתשובתו חיובית מתבקש להרים יד).
- האם מישהו ציין שם של אדם שהגן על מישהו אחר שסבל מבריונות? רוב האנשים יסכימו שזה מעשה אמיץ להציל מישהו מפני פגיעה פיזית, בייחוד אם המצב מסכן את זה שמציל.
- מה דעתכם על מצב שבו מצילים מישהו מפגיעה ברגשות שלו, או כשמפגינים תמיכה במישהו שהרגשות שלו **כבר** נפגעו? האם גם זו הפגנת אומץ?
- ומה לגבי דיווח על משהו שראיתם ושגורם לכם אי-נוחות גדולה, אם אתם לא בטוחים איך המבוגר שאליו תפנו יגיב? גם זה נחשב הפגנת אומץ?

הרימו יד אם אתם יכולים לספר לי על מישהו שהפגין אומץ בדרכים האחרות האלה, או אם חשבתם על סוג נוסף של הפגנת אומץ. אני אשמח לשמוע על זה.

רשות: שוב מחלקים את הכיתה לשלוש קבוצות, אבל הפעם לפי הקריטריונים הבאים:

- א) אלה שבחרו בדמות נשית.
- ב) אלה שבחרו בדמות גברית.
- ג) אלה שבחרו בדמות שלא מזדהה כגברית או נשית.

כשאתם חושבים על המילה "אומץ", האם אתם חושבים על גבר או ילד? על אישה או ילדה? איך נראית הפגנת אומץ של נשים/בנות? האם היא שונה מהפגנת אומץ של גברים/בנים? למה אתם חושבים כך?

5. דנים במשמעות של הפגנת אומץ

- בחנו היטב את הרשימה שיצרתם על המשמעות של הפגנת אומץ. מתחילים בדיון:
- אתם יכולים לדמיין את עצמכם עושים משהו מהדברים שברשימה?
  - אתם יכולים לחשוב על מצב שבו הפגנת אדיבות היא מעשה אמיץ?
  - מה לגבי **האינטרנט** (או הטלפון) – אתם יכולים לחשוב על דרכים להפגנת אומץ ברשת?

מה למדנו?

הפגנת אומץ היא נטילת סיכונים במטרה לעזור לאנשים, בכל מיני דרכים, גדולות וקטנות. אמצעי תקשורת יכולים להשפיע על מה שאנחנו חושבים, למשל, מה זה אומר להפגין אומץ, אבל הם לא תמיד מציגים את כל האפשרויות. אז תמיד כדאי לשאול "על מה או על מי הם לא מספרים לנו?" כשאנחנו נמצאים באינטרנט, אנחנו צריכים לחשוב גם על נטילת סיכונים כדי להציל אנשים מפגיעה רגשית. כולנו יכולים לבחור להפגין אומץ **בהרבה** דרכים.

מפסיקים לצפות מהצד ומתחילים לעזור

התלמידים מתרגלים זיהוי של ארבעת התפקידים במקרה של בריונות (הבריון, הקורבן, הצופה מהצד והעוזר) ומה לעשות אם הם עדים לבריונות.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לזהות** מצבים של הטרדה או בריונות ברשת.
- ✓ **לחשוב** מה זה אומר לצפות מהצד, ומה זה אומר לעזור.
- ✓ **ללמוד** דרכים ספציפיות להגיב לבריונות כשנתקלים בה.
- ✓ **לדעת** איך להתנהג כשמישהו מטריד אותם.

בואו נדבר

למה חשוב להיות אדיבים?

- חשוב לזכור שמאחורי כל שם מסך ודמות או אוואטאר באינטרנט יש מישהו אמיתי עם רגשות אמיתיים, ושעלינו להתייחס לאנשים כמו שהיינו רוצים שיתייחסו אלינו. במקרים של בריונות, על פי רוב ניתן לסווג את הגורמים המעורבים לארבע קטגוריות.
- יש את **התוקף**, כלומר, הצד הפוגע.
- יש גם את **הקורבן**, כלומר, **היעד** שאליו מכוונת הבריונות.
- יש את העדים למה שמתרחש, לרוב הם נקראים **צופים מהצד**.
- יש את העדים למה שמתרחש שמנסים לעזור לקורבן או לשנות את המצב. **ואתם** הרי כבר יודעים שהם מכונים **עוזרים**, נכון?

אם תהיו קורבנות של בריונות או התנהגות פוגעת אחרת באינטרנט, הנה כמה דברים שתוכלו לעשות:

אם אתם הקורבנות, תוכלו...

- לא להגיב
- לחסום את התוקף
- להגן על עצמכם (אבל לא לנקום, כי זה רק יוסיף עוד שליליות)
- לדווח על התוקף – לספר להורה, למורה, לאח או אחות או למישהו אחר שסומכים עליו. כמו כן, כדאי להשתמש בכלי הדיווח שבאפליקציה או בשירות כדי לדווח על הפוסט, התגובה או התמונה

אם אתם צופים מהצד במקרים של הטרדה או בריונות, אתם יכולים להתערב ולדווח על התנהגות פוגעת – גם באינטרנט וגם בחיים האמיתיים. לפעמים צופים מהצד לא מנסים להפסיק את הבריונות ולעזור לקורבן. אתם יכולים לבחור לתמוך בקורבן ולעודד אדיבות וחיוניות, באופן פרטי או פומבי.

כדי להפוך מצופים מהצד לעוזרים, עלינו:

- למצוא דרך להפגין אדיבות או לתמוך בקורבן באופן פרטי, בשיחת טלפון, בהודעת טקסט או בהודעה ישירה
- לומר על הקורבן משהו חיובי כדי לתמוך בו מול כולם, כתגובה להערה או לפוסט הפוגע
- להפגין תמיכה פומבית בדרך אחרת: לשכנע כמה חברים לפרסם תגובות חיוביות על הקורבן (אבל לא לפרסם משהו מעליב על התוקף. אתם רוצים לשמש דוגמה חיובית, לא לנקום)

- להגיב להתנהגות המעליבה עם תשובה כמו "זה לא מגניב" (חשוב להתייחס להתנהגות ולא לאדם עצמו), אם אתם מרגישים בנוח וחושבים שבטוח לעשות זאת
- להחליט שלא לתרום לדרמה, כלומר, לא לשתף את הפוסט או התגובה הפוגעים, לא לפרסם אותם שוב ולא להזכיר אותם בפני אנשים נוספים
- לדווח על ההטרדה. לספר למישהו שיכול לעזור, כמו הורה, מורה או יועץ/יועצת בבית הספר.

פעילות

החומרים הדרושים:

- דף עבודה: "מפסיקים לצפות מהצד ומתחילים לעזור" (אחד לכל תלמיד)

תשובות לכל תרחיש בדף העבודה:

תרחיש 1: צ, ע, צ (כי לא הוגשה עזרה), ע, ע

תרחיש 2: ע, צ, ע, ע

תרחיש 3: ע, ע, צ, צ, ע

תרחיש 4: התשובות שלכם!

התאמה אפשרית לכיתות ב'–ג': ייתכן שהתרחישים שמופיעים בדף העבודה ארוכים מדי גם

לעבודה עצמאית וגם לעבודה בקבוצות. לכן אפשר להקריא את התרחישים לכיתה ולשוחח עליהם עם כל הכיתה. כדאי לראות אם התלמידים מגיעים לתשובות הנכונות (בהמשך) לפני שמקריאים אותן בקול. (וחשוב לזכור שגם אם התלמידים בכיתות ב'–ג' לא התנסו בתרחישים כאלה בעצמם, אולי יש להם אחים או אחיות שכן חוו אותם, ואולי הם ירצו לדבר על זה.)

1. צופים מהצד או עוזרים?

לאחר דיון לגבי התפקידים, מחלקים את דפי העבודה ונותנים לתלמידים 15 דקות לקרוא את שלושת התרחישים ולסווג כל אחת מהתגובות (אם יש זמן, אפשר לבקש מהם ליצור תרחיש רביעי יחד, ככיתה).

2. עוזרים בבית הספר ובאינטרנט

עורכים דיון על התשובות. לפני הדיון או בסופו, מבקשים מהם להסביר למה טוב שיש עוזרים בסביבה, בבית הספר ובאינטרנט.

3. מתחילים בדיון

אם יש מספיק זמן, שואלים את התלמידים אם היה קשה לסווג תגובות מסוימות ולמה. עורכים דיון בנושא.

מה למדנו?

יש הרבה דברים שאפשר לעשות, בהתאם למצב - למשל, לתמוך באחרים מול כולם, לדווח על התנהגות פוגעת או להתעלם במטרה לבלום התפשטות של משהו פוגע. כל אחד יכול להשפיע בגדול ולשנות מצבים שליליים לטובה - צריך רק קצת אדיבות.

מפסיקים לצפות מהצד ומתחילים לעזור

עכשיו אנחנו יודעים שצופים מהצד יכולים להשתמש בכוחות-העל של האדיבות שלהם ולעזור לקורבנות במקרה של בריונות. בהמשך מופיעות שלוש דוגמאות לבריונות או להטרדה באינטרנט. אחרי כל דוגמה יש רשימה של תגובות. ברור שאין רק דרך פעולה נכונה אחת (לפעמים צריך להשתמש בכמה דרכים יחד כדי לעזור באמת), אבל כל אחת מהאפשרויות היא משהו שצופה מהצד או עוזר יכול לעשות. עליכם לקרוא כל תגובה ולהחליט מי היה מגיב כך. לאחר מכן, הזינו "צ" עבור "צופה מהצד" או "ע" עבור "עוזר" בריבוע שלצד התגובה.

אם יש זמן, אפשר לערוך דיון בכיתה על התגובות שהיה קשה יותר להחליט לגביהן ועל הסיבות לכך. אפשרות נוספת: התלמידים יכולים לחשוב על תרחיש רביעי, אולי משהו שקרה במציאות בבית הספר. ויחד, ככיתה, חושבים על תגובות אפשרויות שכרוכות במתן עזרה או רק בצפייה מהצד.

תרחיש 1

לחברה שלכם נפל הטלפון ליד הברזייה במגרש הכדורגל של בית הספר. מישהו מצא אותו ושלח הודעה מעליבה מאוד על תלמיד אחר לשחקנים בקבוצת הכדורגל שלה, וגרם לזה להיראות כאילו החברה שלכם שלחה את ההודעה המעליבה. אתם כבר יודעים מה זו "התחזות", נכון? מי שמצא את הטלפון של החברה שלכם ושלח את ההודעה התחזה לחברה, וקורבן ההודעה המעליבה אמר לה שהיא ממש מגעילה, למרות שלא היא שלחה אותה. אף אחד לא יודע מי באמת שלח את ההודעה המעליבה. אתם...

• עצובים בגלל המצב אבל לא עושים כלום, כי אף אחד לא יודע מי פגע בה.

• מחפשים את הקורבן, מספרים לו שהחברה לא שלחה את ההודעה, ושואלים אותו איך הוא מרגיש ואם אתם יכולים לעזור.

• שולחים את ההודעה המעליבה לחברים אחרים ומפיצים את הדרמה.

הערה למורה: ייתכן שהתלמידים יתקשו עם אפשרות זו, וזה מעיד על תבונה. האפשרות הזו אינה מייצגת עמידה מהצד ואינה מייצגת עזרה, משום שהיא מחמירה את המצב. זה יכול להיות נושא טוב לדיון.

• משכנעים ביחד עם החברים את כל חברי קבוצת הכדורגל לפרסם מחמאות על הקורבן.

• מדווחים ביחד עם החברים על האירוע בעילום שם למנהלת בית הספר, ומציינים שחשוב לדבר שוב על אבטחת טלפונים ונעילותם. אולי כדאי אפילו לכלול את זה בעיתון בית הספר!

תרחיש 2

המורה יצר/ה בלוג כיתתי בנושא בלשנות, והעניק/ה לכיתה הרשאות לכתוב, לערוך ולפרסם תגובות. למחרת, המורה חולה והמורה המחליף לא שם לב שיש בעיה בבלוג – מישהו מפרסם תגובות מעליבות במיוחד על אחד התלמידים בכיתה. אתם...

• מגיבים לתגובות וכותבים דברים כמו "זה ממש לא מגניב" ו"אנחנו חברים של _____, וזה לא נכון".

• מתעלמים מהתגובות עד שהמורה חוזר/ת.

• משכנעים תלמידים אחרים להעיר על התגובות הפוגעות או לפרסם מחמאות על התלמיד הקורבן.

• מדווחים למורה המחליף על ההתנהגות הפוגעת בבלוג הכיתתי, למקרה שהוא ירצה לדווח על כך למורה הקבוע/ה.

תרחיש 3

יש משחק באינטרנט שהחברים שלכם משחקים בו הרבה. בדרך כלל, בציאט של המשחק מדברים על מה שקורה במשחק. לפעמים ההערות קצת קשות, אבל הן קשורות לתחרות בין החברים ולא מעליבות סתם. אבל הפעם, אחד השחקנים מתחיל לכתוב דברים מעליבים מאוד על אחד החברים שלכם, שגם משחק, והוא לא מפסיק עם זה. הוא אפילו ממשיך גם למחרת. אתם...

• מתקשרים לחבר, אומרים שאתם לא מרוצים מזה, ושואלים מה לדעתו אתם צריכים לעשות.

• מתקשרים לכל מי שאתם מכירים מהמשחק (ומוודאים שהחבר יודע שאתם עושים זאת), כדי לשכנע אותם שהגיע הזמן להעיר על ההתנהגות הפוגעת.

• מחליטים לחכות ולראות אם התלמיד יפסיק, ואולי לעשות משהו לאחר מכן.

• מתנתקים מהמשחק לזמן-מה.

• מחפשים את כללי הקהילה של המשחק. אם בריונות אסורה, מדווחים על ההתנהגות הפוגעת דרך מערכת הדיווח של המשחק.

תרחיש 4

ניצור תרחיש אמיתי ביחד בכיתה, על סמך מצב שאחד מכם שמע עליו. אחרי כן נחשוב על תגובות של צופים מהצד וצופים שמתערבים כדי להראות שהפנמתם את מה שדיברנו עליו עד עכשיו!

יש דרכים לעזור!

לרוב, תלמידים רוצים לעזור לקורבנות בריונות אבל לא יודעים מה לעשות. בעזרת הפעילות הזו, הם רואים שיש אפשרויות, קוראים דוגמאות ומקבלים הזדמנות ליצור תגובות חיוביות משלהם.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שאפשר לבחור לעזור.
- ✓ **ללמוד** שיש דרכים שונות להתערב ולעזור במצבים מסוימים.
- ✓ **לבחור** איך להגיב מתוך מספר אפשרויות שונות שמתאימות להם ושהם מרגישים איתן בנוח.
- ✓ **ליצור** תגובה משלהם למצב.

בואו נדבר

כשאתם רואים מישהו מתנהג בצורה פוגעת כלפי מישהו אחר באינטרנט – גורם לו להרגיש נבוך או לא שייך, צוחק עליו, מזלזל בו, פוגע בו וכו', תמיד יש מה לעשות. קודם כל, אתם יכולים לבחור לעזור לקורבן ולא להיות רק צופים מהצד. ואם תבחרו לעזור, יש כמה סוגי פעולות שתוכלו לבצע.

הדבר שהכי חשוב לדעת הוא שאפשר לעזור גם אם רק מקשיבים לקורבן שמרגיש עצוב. כך הוא יודע שלמישהו אכפת ממנו.

לא כולם מרגישים בנוח לתמוך באנשים **בפומבי**, בין אם זה באינטרנט ובין אם זה בקפוטריה של בית הספר. אם אתם מרגישים בנוח, לכו על זה! אפשר...

- להעיר מייד על ההתנהגות הפוגעת (ולא על מי שפוגע), ולהגיד שזה לא לעניין
- לכתוב משהו חיובי על הקורבן בפוסט או בתגובה בשלב מאוחר יותר
- לשכנע חברים להחמיא לקורבן באינטרנט
- להזמין את הקורבן לשחק איתכם בחצר או לשבת איתכם בארוחת הצהריים

אם אתם לא מרגישים בנוח לעזור באופן פומבי, זה בסדר. תוכלו לתמוך בקורבן גם בצורה **פרטית**. אפשר...

- לשאול איך הוא מרגיש בהודעת טקסט או בהודעה ישירה
- לכתוב הערה חיובית או מחמאה בפוסט, בתגובה או בהודעה אנונימית (אם אתם משתמשים במדיה שמאפשרת להיות אנונימי)
- לדבר איתו בשקט במסדרון ולומר לו שאתם שם בשבילו אם הוא רוצה לדבר אחרי בית הספר או בטלפון
- להגיד לו שלדעתכם ההתנהגות הפוגעת לא צודקת ולשאול אם הוא רוצה לדבר על מה שקרה

בנוסף לדרך שבה תבחרו לעזור, אתם יכולים גם **לדווח** על מה שראיתם באופן פומבי ופרטי. כלומר, אפשר לדווח על בריונות דרך ממשק של אתר או אפליקציה, או לדווח על מה שקרה למבוגר שיוכל לשפר את המצב, בייחוד עבור הקורבן.

פעילות

החומרים הדרושים:

- לוח מחיק או משטח גדול שעליו התלמידים יכולים להצמיד פתקיות דביקות
- דף עבודה: "יש דרכים לעזור!" (אחד לכל תלמיד או לפחות אחד לכל קבוצה)
- פתקיות דביקות לכל קבוצת תלמידים

התאמה אפשרית לכיתות ב'ג': ייתכן שהתרחישים שמופיעים בדף העבודה יהיו ארוכים מדי גם לעבודה עצמאית וגם לעבודה בקבוצות. לכן אפשר להקריא את התרחישים לכיתה ולאפשר לקבוצות לחשוב על תגובות.

בפעילות זו ננסה לראות איך אפשר לעזור. בואו נניח שכל הכיתה החליטה לעזור לקורבן.

1. מתחלקים לקבוצות של חמישה תלמידים

כל קבוצה צריכה לבחור מתנדב אחד שיקריא ומתנדב אחד שיכתוב.

2. חברי הקבוצה קוראים את תיאור המצבים הפוגעים ועורכים עליהם דיון משותף

שלושת המצבים מתוארים בדף העבודה שבעמוד הבא.

בזמן הדיונים הקבוצתיים, המורה מחלק/ת את הלוח לשני חלקים גדולים עם הכותרות "תמיכה פומבית" ו"תמיכה פרטית".

3. הקבוצות בוחרות את שני סוגי התגובות לכל מצב

התלמידים יכולים להשתמש בתגובות לדוגמה שבחלק "בואו נדבר", או ליצור תגובות משלהם.

4. התלמידים כותבים על הלוח את התגובות שבחרו, ומקריאים בקול לכל הכיתה

המורה יכול/ה לנהל דיון כיתתי על סמך הבחירות של התלמידים.

מה למדנו?

פעמים רבות, כשאנחנו רואים שפוגעים במישהו או מטרידים אותו, אנחנו רוצים לעזור אבל לא יודעים מה לעשות. אנחנו כבר מכירים דרכים רבות לעזור לקורבנות ויודעים שבהחלט אפשר לתמוך בהם בדרך שאנחנו מרגישים איתה בנוח. אנחנו יכולים לעזור לאנשים בדרך שמתאימה לנו!

דף עבודה: שיעור 3

יש דרכים לעזור!

עכשיו תעבדו בקבוצות, וכל קבוצה תחליט **איך** חבריה רוצים לעזור. מבקשים מתנדב אחד בקבוצה שיכתוב (על הפתקיות הדביקות) ומתנדב אחד שיקריא. הקורא מקריא את התרחיש הראשון. לקבוצות יש חמש דקות כדי לדון בכל תרחיש ולהחליט איך יתמכו בקורבן בפומבי ואיך יתמכו בו באופן פרטי. הכותב כותב את ההחלטות על שתי פתקיות דביקות ומדביק אחת מהן בעמודה "פומבי" ואת השנייה בעמודה "פרטי" על הלוח. כדי להגיע להחלטה, אפשר להשתמש ברעיונות שדיברנו עליהם עכשיו בכיתה או להעלות רעיונות משלכם לעזרה לקורבן. חוזרים על התהליך גם עבור תרחיש 2 ותרחיש 3.

הערה: יש יותר מדרך אחת נכונה לתמוך בקורבן, כי כל אדם (בין אם הוא קורבן ובין אם הוא צופה מהצד) הוא שונה וכל מצב הוא שונה. אנחנו פשוט מנסים דרכים שונות שמתאימות לצופים שבחרים לעזור.

תרחיש 1

תלמיד מפרסם סרטון שבו הוא שר קאבר לשיר מפורסם של זמר פופ. תלמידים אחרים מתחילים לפרסם תגובות מעליבות מתחת לסרטון. איך אתם יכולים לתמוך בתלמיד שפרסם את הסרטון? היעזרו בחלק מהרעיונות בעמוד הקודם או החליטו ביחד על התגובה של הקבוצה.

תרחיש 2

תלמידה שולחת לתלמידה אחרת צילום מסך של תגובה שפרסם חבר שלכם וכותבת בדיחה מעליבה לגביה. צילום המסך מתפרסם מחדש והופך לפוסט ויראלי בבית הספר. איך תתמכו בתלמידה מצילום המסך? אפשר לבחור אחד מהרעיונות שערכנו עליהם עכשיו דיון בכיתה, או להחליט על תגובה משלכם.

תרחיש 3

גיליתם שתלמיד בבית הספר שלכם יצר חשבון מזויף ברשת החברתית, עם שם של תלמיד אחר. הוא פרסם תמונות וממים שכוללים הערות מעליבות על תלמידים, על מורים ועל בית הספר. מה תחליטו לעשות כדי לתמוך בתלמיד שהוא קורבן ההתחזות? אפשר לשקול את הרעיונות שמופיעים בעמוד הקודם או לחשוב על תגובה משלכם.

אם רואים דברים מטרידים, מה אפשר לעשות?

התלמידים לומדים שאם הם רואים תמונות או סרטונים שמטרידים אותם, הם יכולים לסמוך על האינטואיציות שלהם, לסרב להמשיך לצפות בתכנים האלה ולדבר עם מבוגר שהם סומכים עליו על מה שהם ראו.

- הערה מיוחדת לנשות ואנשי חינוך:** ילדים בכיתות הנמוכות יותר בבית הספר היסודי נוטים לבלות פחות זמן באינטרנט בהשוואה לתלמידי הכיתות הגבוהות יותר. לכן, פעילות זו עוזרת להם להתמודד עם תמונות או הודעות לא-נעימות, שהם עלולים להיתקל בהן במצבים שונים. אם אחד מהילדים נתקל בתוכן מטריד באינטרנט ומדווח לך על כך באופן פרטי מאוחר יותר, זה מה שעליך לעשות:
1. להודות לתלמיד על שבטח בך ולהבטיח לו שהוא עשה את הדבר הנכון בכך שפנה אליך.
  2. להקשיב לדיווח ולהאמין לדברים ששמעת. בהתאם למידת הנוחות שלך, אפשר לבקש לפרטים נוספים, אבל לא ללחוץ. בתרחיש הזה, התפקיד שלך הוא להקשיב, לא לחקור.
  3. אם התלמיד רומז או אומר שהתוכן שותף על ידי אדם מבוגר או שהתקיים מגע לא הולם כלשהו, עליך לדווח על כך להנהלת בית הספר, משום שמדובר במידע רגיש ושלומו הילד נמצא בראש סדר העדיפויות.
  4. לוודא שההנהלה מטפלת בעניין.

יעדים לתלמידים

- ✓ **לזהות** תכנים מטרידים.
- ✓ **להבין** מה צריך לעשות כשנתקלים בתכנים כאלה.
- ✓ **לתכנן** איך לדבר על כך עם מבוגר שסומכים עליו.

בואו נדבר

הרבה פעמים כיף להסתכל בתמונות או לצפות בסרטונים בטלפון, בטאבלט או במחשב. טפחו על הראש אם אתם לפעמים מסתכלים בתמונות או צופים בסרטונים בטלפון, בטאבלט או במחשב. [כמה תלמידים טפחו על הראש?]

- עם מי אתם צופים בתכנים האלה? ("משפחה", "חברים", "חברים לכיתה")
- במה אתם הכי אוהבים לצפות? (תשובות שונות.)
- מה אתם מרגישים כשאתם צופים בתכנים האלה? ("התלהבות", "שמחה", "רוגע")

אבל לא **תמיד** כיף לצפות בתמונות וסרטונים הקישו באצבעותיכם אם אי פעם נאלצתם לצפות במשהו משעמם. או מבלבל. או מפחיד. [כמה תלמידים מקישים באצבעות?]

היזכרו במצב שבו הרגשתם באמת מוטרדים – לא דווקא בקשר לתוכן בטאבלט או בטלוויזיה, פשוט **כל** הזדמנות שגרמה לכם להרגיש ככה. אתם לא צריכים לספר מה קרה. אני אתן לכם כמה דוגמאות לתופעות גופניות שיכולות להתרחש כשאנחנו מוטרדים. הרימו יד כשתשמעו את התופעה **שאתם** הרגשתם בגוף כשהייתם מוטרדים. [יש להמתין קצת אחרי כל דוגמה...] חום בלחיים. דופק מהיר. זיעה בכפות הידיים. בחילה. נשימה מהירה. מרגישים את זה בגוף, נכון?

עכשיו הקישו באצבעותיכם אם אי פעם ראיתם תמונה או סרטון שגרמו לכם לאי-נוחות. [כמה תלמידים מקישים באצבעות?] הפעילות הזו תעזור לדעת מה אתם צריכים לעשות אם אתם נתקלים בתמונות או בסרטונים שמטרידים אתכם או שגורמים לכם אי-נוחות.

הרבה פעמים כיף להסתכל בתמונות או לצפות בסרטונים בטלפון, בטאבלט או במחשב. טפחו על הראש אם אתם לפעמים מסתכלים בתמונות או צופים בסרטונים בטלפון, בטאבלט או במחשב.

[כמה תלמידים טפחו על הראש?]

- עם מי אתם צופים בתכנים האלה? ("משפחה", "חברים", "חברים לכיתה")
- במה אתם הכי אוהבים לצפות? (תשובות שונות.)
- מה אתם מרגישים כשאתם צופים בתכנים האלה? ("התלהבות", "שמחה", "רוגע")

אבל לא **תמיד** כיף לצפות בתמונות וסרטונים הקישו באצבעותיכם אם אי פעם נאלצתם לצפות במשהו משעמם. או מבלבל. או מפחיד. [כמה תלמידים מקישים באצבעות?]

היזכרו במצב שבו הרגשתם באמת מוטרדים – לא דווקא בקשר לתוכן בטאבלט או בטלוויזיה, פשוט **כל** הזדמנות שגרמה לכם להרגיש ככה. אתם לא צריכים לספר מה קרה. אני אתן לכם כמה דוגמאות לתופעות גופניות שיכולות להתרחש כשאנחנו מוטרדים. הרימו יד כשתשמעו את התופעה **שאתם** הרגשתם בגוף כשהייתם מוטרדים. [יש להמתין קצת אחרי כל דוגמה...] חום בלחיים. דופק מהיר. זיעה בכפות הידיים. בחילה. נשימה מהירה. מרגישים את זה בגוף, נכון?

עכשיו הקישו באצבעותיכם אם אי פעם ראיתם תמונה או סרטון שגרמו לכם לאי-נוחות. [כמה תלמידים מקישים באצבעות?] הפעילות הזו תעזור לדעת מה אתם צריכים לעשות אם אתם נתקלים בתמונות או בסרטונים שמטרידים אתכם או שגורמים לכם אי-נוחות.

אם מישהו מראה לכם תמונה או סרטון שגורמים לכם להרגיש אי-נוחות, אתם יכולים לסרב להסתכל. זה נקרא יכולת סירוב ומניעה, וזה חשוב.

אז באילו מילים אפשר להשתמש כדי לסרב לצפות בתמונה או סרטון מטרידים? ("תפסיק בבקשה", "אני לא אוהב/ת את זה") [יש לכתוב את הצעות התלמידים על הלוח.]

- פנו לתלמיד או לתלמידה שיושבים לידיכם ותרגלו בקול את אחת מההצהרות האלה. השתמשו בקול חזק ומכבד.

יש לאפשר לתלמידים לתרגל שתיים-שלוש הצהרות.

- מה עלול להקשות עלינו לסרב? ("אם האדם השני לא מקשיב", "אם האדם השני ממשיך להראות לי דברים דומים", "חשש או אי נעימות לסרב", "אם האדם השני מבוגר יותר")

זו דרך מאוד חשובה להפגין אומץ (בהתייחס לשיעור 1).

לפעמים אנחנו עלולים לראות במקרה משהו מטריד כשאנחנו משתמשים בטלפון, בטאבלט או

- במחשב לבד. טפחו על הראש אם זה קרה לכם אי פעם. [כמה תלמידים טופחים על הראש?]
- מה אפשר לעשות אם נתקלים בטעות בתוכן כזה? ("לסגור את המסך", "לכבות את המכשיר")
  - מה אם מישהו מראה לנו תוכן כזה? ("אני לא רוצה לראות את זה", "זה גורם לי הרגשה רעה")

אם אנחנו לא יכולים או לא רוצים לסרב, אפשר לדווח על זה למבוגר שאנחנו סומכים עליו. מבוגרים יכולים לעזור לדאוג לנו ולהגן עלינו. באילו מבוגרים אתם בוטחים? (תשובות שונות). כשמדווחים על משהו כזה למבוגר, חשוב להפגין החלטיות. ספרו לו מה קרה והשתמשו בקול חזק ומכבד.

עכשיו נתרגל דיווח למישהו מבוגר.

פעילות

החומרים הדרושים:

- מוזיקה רגועה
- תרחישים (בעמוד הבא)

דיווח מוזיקלי

1. מסבירים את הכללים לכיתה:

- א. "אני אקריא תרחיש."
- ב. "אני אשמיע מוזיקה במשך חצי דקה."
- ג. "כל עוד המוזיקה מתנגנת, חשבו מה תגידו למבוגר על התרחיש."
- ד. "כשהמוזיקה תיעצר, מצאו בן/בת זוג ותרגלו ביחד את הדיווח."

2. בוחרים תרחיש ומפעילים את המוזיקה.

3. עוצרים את המוזיקה.

4. מקשיבים לתלמידים מתרגלים. בוחרים זוג תלמידים שידגימו את מה שהם תרגלו בפני הכיתה.
5. פונים לכמה תלמידים אקראיים אחרים ומבקשים מהם לספר לכיתה מה הם היו עושים במצב כזה.

6. חוזרים על שלבים 2-5 עבור יתר התרחישים, בהתאם לזמן שנשאר.

תרחישים

תרחיש 1: מישהי מראה לכם קטעים מתוכנית טלוויזיה. לדעתה זה מצחיק, אבל זה לא נעים לכם.

תרחיש 2: אחיכם מראה לכם סרטונים של מכוניות מתרסקות. מצחיק אותו כשאתם מבקשים ממנו להפסיק.

תרחיש 3: אחד מבני משפחתכם תמיד משחק במשחקים שיש בהם הרבה יריות. בהתחלה אהבתם את זה, אבל זה מתחיל להפריע לכם.

תרחיש 4: אתם משחקים במשחק עם עוד שני אנשים, ורואים שאחד מהם מתנהג בצורה מאוד מעליבה כלפי השני.

תרחיש 5: בן דוד שלכם מבלה איתכם בבית ואתם צופים יחד בסרטונים. הוא מתחיל לצפות בסרטון שמכיל עירום.

מה למדנו?

גם בעולם האמיתי וגם באינטרנט, אנחנו עלולים לראות דברים שגורמים לנו להרגיש אי-נוחות. אם משהו שאנחנו רואים מעורר בנו תחושה לא טובה, אנחנו צריכים לנסות ולהשתמש במילים כדי לסרב לראות את זה, או לסרב להמשיך לראות. כמו כן, תמיד חשוב לדווח על מה שאנחנו רואים למבוגר שיוכל לעזור להגן על כולם.

דברים מטרידים ברשת, מה אפשר לעשות?

התלמידים לומדים לזהות תכנים לא הולמים באינטרנט, ואיך אפשר לסרב לצפות בהם. התלמידים לומדים גם איך מדווחים על תוכן שמרמז שמישהו עומד לפגוע בעצמו או באחרים.

הערה מיוחדת לנשות ואנשי חינוך: אם במהלך או אחרי הפעילות תלמיד מספר לך על מקרה של בריונות, הטרדה, פגיעה, איומים באלימות או אפילו מחשבות או בדיניות, זה בדרך כלל סימן לאמון, ומאוד חשוב לכבד את האמון הזה. מחקרים מראים שלעיתים קרובות תלמידים ידווחו על מידע רגיש **למבוגר פעם אחת בלבד**. אם הם לא מרגישים שהדיווח הראשון הזה עוזר להם במשהו, הם לא ינסו שוב.

אם תלמיד מדווח לך על משהו רציני, זה מה שעליך לעשות:

- להודות לתלמיד על האומץ שהפגין וליידע אותו שתדברו בפרטיות בהקדם האפשרי.
- אחרי המפגש הפרטי, להודות לו שוב ולהבטיח לו לעזור להגן עליו – או, אם הוא מדווח על משהו אחר, להבטיח שאותו אדם יקבל את העזרה הדרושה.
- להקשיב לדיווח ולהאמין לדברים ששמעת. בהתאם למידת הנוחות שלך, אפשר לבקש לפרטים נוספים, אבל לא ללחוץ. התפקיד שלך הוא להקשיב, לא לחקור. אם מדובר במשהו חמור, עליך לדווח על מה ששמעת להנהלת בית הספר ולוודא המשך טיפול.

יעדים לתלמידים

✓ **לזהות** תכנים מטרידים

✓ **להבין** שאפשר לסרב לצפות בתוכן מטריד או לעשות איתו משהו

✓ **ללמוד** כמה אסטרטגיות סירוב ומניעה

✓ **לתרגל** את האסטרטגיות, כולל דיווח למבוגר

בואו נדבר

פעילות זו תעזור לנו להתמודד עם מצבים שבהם אנשים אומרים, עושים או מראים לנו באינטרנט דברים שמטרידים או מפחידים אותנו.

הרימו יד אם אי פעם ראיתם באינטרנט תוכן, תגובות או התנהגות שגרמו לכם להרגיש אי-נוחות. זה יכול להיות הודעת טקסט, תמונה או סרטון. [כמה תלמידים הרימו יד?]

כותבים על הלוח את המשפט הבא, ומבקשים מהתלמידים להעתיק אותו ולהשלים את החסר: "משהו שגרם לי אי-נוחות באינטרנט היה _____". על דף נייר, כתבו כמה דוגמאות שמתאימות להשלמת החלק החסר במשפט שעל הלוח.

בזמן שהתלמידים כותבים, אפשר להסתובב ביניהם ולבחון את התשובות שלהם. מבקשים מכמה תלמידים לשתף את תשובותיהם עם הכיתה, אם הם מוכנים לכך.

מגיע לכולנו להרגיש בטוחים ובנוח באינטרנט, בדיוק כמו בבית הספר. אנחנו אלה שמחליטים במה לצפות ועם מי לדבר באינטרנט. אנחנו יכולים לסרב לראות דברים שגורמים לנו אי-נוחות. הפעילות הזו מפתחת את יכולת הסירוב שלנו – זו יכולת חשובה לכולם.

אז איך אפשר לסרב לצפות בתוכן מטריד? מעניין לראות אם התלמידים יחשבו על הדוגמאות הבאות: "לסגור את המכשיר", "למחוק דברים שאנשים שולחים לנו", "לחסום או להסיר את השולחים", "להגיד להם שאנחנו לא אוהבים את זה"

חשוב שהם ישמעו את כל האפשרויות האלה. יש לעודד את התלמידים לשתף פרטים על דרכים לסרב לתכנים מטרידים בפלטפורמות שונות. זו גם הזדמנות עבורך ללמוד עוד על החוויות של התלמידים שלך באינטרנט. זה שימושי לדיונים עתידיים. כדי לשמור על אמון ותקשורת פתוחה, מומלץ להישאר נטולי שיפוטיות.

לפעמים מישהו ימשיך לעשות דברים שמטרידים אותנו, או שמה שראינו ימשיך להטריד אותנו גם אחרי שהאירוע הסתיים. לפעמים לא נדע איך להתמודד עם מצב כלשהו, וזה בסדר גמור. גם הרבה **מבוגרים** לא יודעים להתמודד עם מצבים שונים. מה אפשר היה לעשות במצב הזה? מעניין לראות אם הם יחשבו על זה לבד: "לבקש עזרה ממבוגר שסומכים עליו"

זכרו, גם אם אנחנו מסרבים למשהו, זה לא אומר שאי אפשר לדווח על התוכן או ההתנהגות הבעייתיים. תמיד אפשר לעשות את שני הדברים.

אם אנחנו זקוקים לעזרה ומדווחים על מה שקרה למבוגר כלשהו, אבל הוא לא יכול לעזור לנו, מה אפשר יכולים לעשות? ("למצוא מבוגר אחר ולדווח לו") ברור לי שלא תמיד פשוט לדווח. מומחים אומרים שרוב התלמידים ידווחו על דברים פעם אחת בלבד. לכן חשוב לי להגיד לכם: תמשיכו לדווח עד שתמצאו מבוגר שבאמת עוזר לכם.

על אילו מבוגרים פה בבית הספר אפשר לסמוך שיעזרו לנו? (תשובות שונות.) יש פה הרבה מבוגרים שאפשר לפנות אליהם אם זקוקים לעזרה.

עכשיו נתרגל איך לסרב לדברים לא רצויים, מטרידים או מפחידים, ואיך לדווח עליהם.

פעילות

החומרים הדרושים:

- תרחיש (בעמוד הבא)
- גיליון נייר אחד שכתובה עליו המילה "סירוב"
- גיליון נייר נוסף שכתובה עליו המילה "דיווח"

1. **מציבים את שני השלטים** בצדדים מנוגדים בכיתה.

2. **בוחרים תרחיש** מהרשימה ומקריאים אותו לכיתה, או יוצרים תרחיש רלוונטי לבד.

3. **מבקשים מהתלמידים** לחשוב אם הם יסרבו לתרחיש בעצמם או ידווחו על מה שקרה למבוגר ויבקשו עזרה.

4. **מבקשים מהתלמידים ללכת** לצד בחדר עם השלט שמתאים למה שהם יבחרו לעשות.

5. **מבקשים מכל קבוצה לדון** במה שחבריה יגידו או יעשו כשהם מסרבים לתרחיש או מדווחים עליו, ולמה.

6. **מבקשים מתלמיד אחד** מכל קבוצה להדגים איך מדווחים ומסרבים.

7. **חוזרים** על התהליך עם תרחיש נוסף, בהתאם לזמן שנשאר.

תרחישים

תרחיש 1: אחד מחבריכם ממשיך להשתמש בשפה לא יפה בצי'אטים.

תרחיש 2: אתם כל הזמן רואים הודעות שמעליבות בנים או בנות בשרשור תגובות.

תרחיש 3: מישהו עושה צחוק מתמונה שאתם מופיעים בה.

תרחיש 4: מישהו אומר עליכם משהו מאוד גזעני.

תרחיש 5: מישהו מבקש מכם לשלוח לו תמונה שלכם בעירום.

תרחיש 6: אתם רואים פוסט שאומר שמישהו מתכנן להביא כלי נשק לבית הספר.

מה למדנו?

אנחנו עלולים לראות באינטרנט דברים מפחידים, למשל מישהו שאומר שהוא מתכנן לעשות משהו שעלול לפגוע בו עצמו או במישהו אחר. במצבים כאלה, חובה לספר על כך מיד למבוגר כדי שהוא יוכל לעזור להגן על כולם.

מה אפשר לעשות לגבי דברים פוגעים שמופיעים על המסך

התלמידים מתרגלים מה לעשות בפעם הבאה שיראו או ישמעו משהו מטריד בסרטון, במשחק באינטרנט או בתוכנית טלוויזיה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שזה בסדר לפחד או להיות עצובים כשרואים משהו מטריד באינטרנט או בעולם האמיתי.
- ✓ **לדעת** שהם יכולים לסרב לצפות בתוכן מטריד בתוכנית, במשחק או בסרטון.
- ✓ **להבין** איך הם יכולים לסרב לצפות בתוכן מטריד.
- ✓ **להיות** את האנשים או הגורמים שאפשר לפנות אליהם אם נתקלים במשהו מטריד.

בואו נדבר

איזה תוכניות טלוויזיה או משחקים באינטרנט אתם אוהבים? [מבקשים מכמה מתנדבים לשתף].
למה אתם אוהבים את התוכניות האלה? ("הן מצחיקות", "יש בהן הרבה אקשן, הרפתקאות וכו'")
אילו תחושות אתם מרגישים כשאתם צופים בהן? ("שמחה", "התרגשות")

אנחנו בדרך כלל **אוהבים** לצפות בתוכניות טלוויזיה או בסרטונים שמבדרים אותנו, נכון?
מי יודע מה משמעות המילה "בידור"? [מבקשים ממתנדבים לענות].

כאשר תוכנית מבדרת, זה גורם לנו להרגיש טוב וליהנות מהצפייה בה. אולי היא גורמת לכם
לצחוק או סתם להעביר זמן, או שאתם מתעניינים בה כי אתם לומדים משהו חדש, או שהיא מאוד
מלהיבה וקשה לכם לחכות לפרקים הבאים.

אבל לפעמים תוכניות מסוימות **אינן** מבדרות מכיוון שאנשים או חיות נפגעים בהן באמת, או
שמישהו בהן מתנהג בצורה ממש רעה או מפחידה, או שמישהו בהן גורם לנו להרגיש לחוצים
או עצובים. מישהו יכול לספר לי על סרטון או תוכנית שלא היו מבדרים עבורו, ולמה? [מבקשים
ממתנדבים לשתף].

היום אנחנו נתרגל את מה שנוכל לעשות בפעם הבאה שנראה או נשמע משהו מטריד
בטלוויזיה או באינטרנט.

- אם אנחנו צופים בטלוויזיה או בסרטון לבד, ורואים או שומעים משהו מטריד, אפשר לכבות את התוכנית או הסרטון. [כותבים "לכבות" על הלוח].
- אם אנחנו עדיין מוטרידים גם אחרי שכיבנו, עלינו למצוא מבוגר ולספר לו מה ראינו ואיך זה גרם לנו להרגיש. [כותבים "לדבר עם מבוגר שסומכים עליו" על הלוח].
- מי יכול להיות מבוגר שאנחנו יכולים לסמוך עליו? [כותבים את תשובות התלמידים תחת הכותרת "מבוגר שסומכים עליו" על הלוח]. (תשובות אפשריות: אימא, אבא, מטפל/ת, מורה וכדו')
- אם אנחנו צופים בתוכנית טלוויזיה או בסרטון באינטרנט עם חברים או בני משפחה, ורואים או שומעים משהו מטריד, אפשר להגיד בקול מה אנחנו מרגישים. [כותבים "להגיד בקול" על הלוח].
- לדוגמה, אפשר להגיד "התוכנית הזאת מפחידה. בואו נצפה במשהו אחר." איזה עוד דברים אפשר להגיד? [כותבים את תשובות התלמידים על הלוח, תחת "להגיד בקול"].
- (תשובות אפשריות: "אני לא רוצה לצפות בזה כי זה גורם לי אי-נוחות", "בואו נצפה במשהו שכולנו אוהבים.")

אם אנחנו מביעים עמדה ומישהו ממשיך להראות לנו דברים שאנחנו לא אוהבים, תמיד אפשר לצאת מהחדר ולפנות למבוגר שסומכים עליו.

פעילות

עכשיו נתרגל הבעת דעה כשאנחנו רואים או שומעים משהו מטריד בטלוויזיה או במשחק סרטון, ופנייה למבוגר שסומכים עליו. [מחלקים את התלמידים לזוגות.]

אני אקריא תרחיש. בתורות, אתם תתרגלו עם בני הזוג שלכם מה אפשר להגיד במצב כזה. נעשה את הדוגמה הראשונה יחד.

בחרים תרחיש מהרשימה בהמשך, ומנחים את התלמידים לשתף פעולה עם בני/בנות הזוג שלהם ולהחליט ביחד איך הם יגיבו. אחרי כמה רגעים, מבקשים ממתנדבים לשתף. ממשיכים עם יתר התרחישים, בהתאם לזמן שנשאר.

תרחישים

תרחיש 1: אתם צופים בסרטון באינטרנט יחד עם מישהו מהמשפחה. האדם שבסרטון משתמש בקללות ואומר דברים מעליבים שגורמים לכם להרגיש לא בנוח. אתם מחליטים להגיד משהו. מה אתם אומרים? [ספרו לבן/בת הזוג שלכם מה הייתם אומרים.]

תרחיש 2: אתם צופים בתוכנית טלוויזיה חדשה לבד. באמצע הפרק הראשון קורה פתאום משהו ממש מפחיד. אימאילה! אתם לא מצליחים לשכוח מה שראיתם, ועכשיו אתם משוכנעים שזה יכול לקרות גם לכם. אתם מחליטים לכבות את הטלוויזיה ולפנות למבוגר שאתם סומכים עליו. [פנו אל בן/בת הזוג שלכם וספרו למי הייתם פונים ומה הייתם אומרים.]

תרחיש 3: אתם צופים בסרטונים באינטרנט עם חברים. אחד החברים מראה סרטון שיש בו אנשים עירומים. זה גורם לכם אי-נוחות. אתם לא יודעים איך החברים שלכם מרגישים, אבל אתם לא רוצים להמשיך לצפות בסרטון. אתם מחליטים להגיד משהו. [פנו אל בן/בת הזוג שלכם וספרו מה הייתם אומרים.]

תרחיש 4: אתם משחקים במשחק מרובה-משתתפים באינטרנט ושמם לב שאחד השחקנים הורס בכוונה לשחקנים אחרים. מישהו מבקש ממנו להפסיק, אבל הוא רק צוחק. [פנו אל בן/בת הזוג שלכם וספרו מה הייתם אומרים.]

תרחיש 5: בני הדודים שלכם משחקים במשחקי וידאו שיש בהם הרבה יריות. הרבה דמויות במשחק נפגעות. אתם מבקשים מהם לשחק במשהו אחר, אבל הם מתעלמים מכם. [פנו אל בן/בת הזוג שלכם וספרו מה הייתם עושים.]

תרחיש 6: אתם נמצאים בבית של חברה ובמקרה שומעים כתבה בחדשות בטלוויזיה, שמאוד מעציבה אתכם. כשאתם חוזרים הביתה, אתם מחליטים לדבר עם מבוגר שאתם סומכים עליו. [פנו אל בן/בת הזוג שלכם וספרו למי הייתם פונים ומה הייתם אומרים.]

מה למדנו?

אם משחק, סרטון או תוכנית טלוויזיה גורמים לנו לתחושה רעה, זה בסדר לא לצפות בהם. עכשיו אנחנו כבר יודעים איך:

- אם אנחנו לבד, נכבה את המכשיר.
- אם אנחנו עדיין מוטרדים, נפנה למבוגר שאנחנו סומכים עליו.
- אם מישהו מראה לנו את התוכן המטריד, נביע את דעתנו ונגיד איך אנחנו מרגישים.
- אם אחרי שהבענו את דעתנו הוא עדיין ממשיך להראות לנו את התוכן המטריד, נצא מהחדר ו/או נפנה למבוגר שאנחנו סומכים עליו.

התמודדות עם התנהגות פוגעת באינטרנט

התלמידים לומדים שכל התנהגות, אדיבה או פוגעת, היא רק התנהגות – בין אם היא מתרחשת באינטרנט או בעולם האמיתי. הם מגלים דרכים להתמודד עם התנהגות פוגעת כדי להימנע מדרמה נוספת ומהחרפת הקונפליקט.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** איך התנהגות פוגעת ברשת יכולה להוביל לעימותים בבית הספר.
- ✓ **לזהות** דרכים שימנעו החרפה של קונפליקטים באינטרנט.

בואו נדבר

אילו סיבות יכולות לגרום לאנשים להתנהג בצורה פוגעת זה כלפי זה באינטרנט? ("רכילות", "חוסר כבוד", "אי הבנות", "רוע לב")

אנשים יכולים להיקלע לעימותים באינטרנט מהרבה סיבות שונות. אנחנו יכולים להימנע מהרבה מצבים לא נעימים אם רק ננסה להפגין אדיבות כלפי אחרים, או פשוט לא להתערב. לפעמים זה המשך של משהו שאירע בבית הספר. אבל במקרים אחרים, אנשים פשוט אומרים או עושים דברים פוגעים בלי שום סיבה. הקישו באצבעותיכם אם יצא לכם לראות או לשמוע מישהו עושה משהו מהדברים הפוגעים הבאים: [כמה תלמידים מקישים באצבעות?]

- פרסום של תגובות לא מכבדות על תמונות או סרטונים
- הפצה של רכילות או שקרים על מישהו אחר
- התחזות למישהו אחר במטרה לסבך אותו בצרות
- שימוש בשמות גנאי
- שימוש בשפה גזענית או הומופובית

הרימו את היד אם מישהו אי פעם התנהג בצורה פוגעת **כלפיכם** באינטרנט. [כמה תלמידים מרימים את היד?]

- איך אתם הייתם מרגישים אם מישהו היה אומר או עושה לכם משהו פוגע באינטרנט? ("כעס", "זעם", "עצב")
- אתם חושבים שהייתם מתפתים לנקום בו? ("כן", "לא")

טבעי להתעצבן כשחושבים שמישהו התנהג אלינו בצורה פוגעת. הדחף לנקום יכול להיות מאוד חזק. חשבו על ההשלכות האפשריות של ניסיון נקמה. [יש לאפשר לתלמידים זמן לחשוב.] ספרו לתלמיד/ה שיושב/ת לידיכם על מה חשבתם. [אחרי דקה, יש לבחור כמה תלמידים אקראיים ולבקש להם לשתף.] ("מתחילה מריבה גדולה", "דרמה", "הרבה אנשים מעורבים בעימות", "הסתבכות בצרות")

תגובה פוגעת להתנהגות פוגעת היא אחת הסיבות הנפוצות ביותר לעימותים באינטרנט או להתפשטות שלהם. איך עוד אפשר להגיב להתנהגות פוגעת בלי לעורר עימות? ("להתעלם", "להגיד לאדם השני להפסיק", "לחסום או להסיר את האדם השני")

כשאתם כועסים או מוטרדים, לפעמים קל לומר או לעשות משהו פוגע לאדם האחר. חשוב להירגע לפני שעושים משהו. דרך טובה להירגע היא לקחת כמה נשימות איטיות ועמוקות.

מבקשים מהכיתה לתרגל יחד נשימות איטיות ועמוקות. מה עוד עשיתם כדי להירגע כשהייתם עצבניים או מוטרדים? ("ספירה לאחור", "להגיד לעצמנו

איך הייתם מרגישים אם הייתם רואים שמישהו עשה משהו פוגע למישהו אחר באינטרנט?
 ("עצבים", "פחד שזה יכול לקרות גם לי", "אי-נוחות", "שעשוע")
 • כשאנשים שרואים התנהגות פוגעת לא אומרים כלום, או צוחקים או מצטרפים לצד הפוגע, מה קורה? ("הם מעודדים עוד התנהגות פוגעת", "הם גורמים לאנשים להרגיש לא רצויים", "הם מתנהגים בצורה פוגעת בעצמם")
 • כשאנשים מתנגדים להתנהגות פוגעת, מה יכול לקרות? ("אנשים יבינו שזה לא בסדר", "אנשים יהיו אדיבים ונחמדים יותר")

הקישו באצבעותיכם אם אי פעם עזרתם למישהו שהיה קורבן להתנהגות פוגעת.
 [כמה תלמידים מקישים באצבעותיהם? בקשו מכמה תלמידים לשתף סיפורים על מקרים שבהם עזרו לאחרים.] איך מרגישים כשעוזרים למישהו אחר? ("טוב!")

מה לעשות אם לא מרגישים בנוח, או חוששים, להתנגד להתנהגות הפוגעת שרואים?
 ("לבקש עזרה ממבוגר")

עכשיו נתרגל איך להגיב להתנהגות פוגעת שאנחנו רואים באינטרנט.

פעילות

החומרים הדרושים:

• דף עבודה: "התמודדות עם התנהגות פוגעת באינטרנט" (אחד לכל קבוצה של 3-4 תלמידים)

1. מחלקים את הכיתה לקבוצות של 3-4 תלמידים ומחלקים לכל קבוצה דף עבודה.

2. מנחים כל קבוצה להשלים את חלק א' של דף העבודה.

3. מבקשים מהתלמידים להחליף דפי עבודה זה עם זה.

4. מנחים כל קבוצה להשלים את חלק ב' של דף העבודה החדש שלהם.

5. מבקשים מכל קבוצה לספר לכיתה לאילו תובנות היא הגיעה.

מה למדנו?

כשאנחנו נתקלים בהתנהגות פוגעת באינטרנט, חשוב להגיב בהתאם. אם ננסה להתנהג בצורה פוגעת בעצמנו כדי לנקום, רק נצית עימות או נחריף משהו שהתחיל באינטרנט או בבית הספר. אם נעצור לרגע כדי להירגע ונגיב בצורה אחרת, נוכל למנוע עימות.

אם מישהו ממשיך להתנהג אלינו בצורה פוגעת ואנחנו לא יודעים איך לגרום לו להפסיק, עלינו לבקש עזרה ממבוגר.

אילו סיבות יכולות לגרום לאנשים להתנהג בצורה פוגעת זה כלפי זה באינטרנט? ("רכילות", "חוסר כבוד", "אי הבנות", "רוע לב")

אנשים יכולים להיקלע לעימותים באינטרנט מהרבה סיבות שונות. אנחנו יכולים להימנע מהרבה מצבים לא נעימים אם רק ננסה להפגין אדיבות כלפי אחרים, או פשוט לא להתערב. לפעמים זה המשך של משהו שאירע בבית הספר. אבל במקרים אחרים, אנשים פשוט אומרים או עושים דברים פוגעים בלי שום סיבה. הקישו באצבעותיכם אם יצא לכם לראות או לשמוע מישהו עושה משהו מהדברים הפוגעים הבאים: [כמה תלמידים מקישים באצבעות?]

- פרסום של תגובות לא מכבדות על תמונות או סרטונים

- הפצה של רכילות או שקרים על מישהו אחר

- התחזות למישהו אחר במטרה לסבך אותו בצרות

- שימוש בשמות גנאי

- שימוש בשפה גזענית או הומופובית

הרימו את היד אם מישהו אי פעם התנהג בצורה פוגעת **כלפיכם** באינטרנט. [כמה תלמידים מרימים את היד?]

- איך אתם הייתם מרגישים אם מישהו היה אומר או עושה לכם משהו פוגע באינטרנט? ("כעס", "זעם", "עצב")

- אתם חושבים שהייתם מתפתים לנקום בו? ("כן", "לא")

טבעי להתעצבן כשחושבים שמישהו התנהג אלינו בצורה פוגעת. הדחף לנקום יכול להיות מאוד חזק. חשבו על ההשלכות האפשריות של ניסיון נקמה. [יש לאפשר לתלמידים זמן לחשוב.] ספרו לתלמיד/ה שיושב/ת לידכם על מה חשבתם. [אחרי דקה, יש לבחור כמה תלמידים אקראיים ולבקש להם לשתף.] ("מתחילה מריבה גדולה", "דרמה", "הרבה אנשים מעורבים בעימות", "הסתבכות בצרות")

תגובה פוגעת להתנהגות פוגעת היא אחת הסיבות הנפוצות ביותר לעימותים באינטרנט או להתפשטות שלהם. איך עוד אפשר להגיב להתנהגות פוגעת בלי לעורר עימות? ("להתעלם", "להגיד לאדם השני להפסיק", "לחסום או להסיר את האדם השני")

כשאתם כועסים או מוטרדים, לפעמים קל לומר או לעשות משהו פוגע לאדם האחר. חשוב להירגע לפני שעושים משהו. דרך טובה להירגע היא לקחת כמה נשימות איטיות ועמוקות.

מבקשים מהכיתה לתרגל יחד נשימות איטיות ועמוקות.

מה עוד עשיתם כדי להירגע כשהייתם עצבניים או מוטרדים? ("ספירה לאחור", "להגיד לעצמי שאין מה לדאוג", "לחשוב על משהו שמח")

התמודדות עם התנהגות פוגעת באינטרנט

חלק א'

כתבו מצב שבו אתם עשויים להיתקל בהתנהגות פוגעת באינטרנט.

חלק ב'

איך הייתם מגיבים אם זה היה קורה לכם?

למה הייתם מגיבים כך?

איך הייתם מגיבים אם הייתם רואים שזה קורה למישהו אחר?

למה הייתם מגיבים כך?

אם לא בטוחים, מדווחים: שיעור 6

מתי כדאי לבקש עזרה

אחת העצות שמופיעה בעקביות בשיעורים האלה היא זו: אם תלמידים נתקלים במשהו שהם לא מרגישים איתו בנוח או שהם מרגישים תחושות קשות יותר, יש לעודד אותם לדווח על כך. הם צריכים להיות אמיצים ולדבר עם מישהו שהם סומכים עליו ושיכול לעזור – כולל אתכם, המורים, המנהל/ת או הורה. התלמידים אמורים להבין את הנקודה הזאת מכל אחד מהשיעורים. ליתר ביטחון, יש כאן דיון כיתתי שמתמקד בעיקרון "אם לא בטוחים, מדווחים". למטה תמצאו רשימת מצבים שבהם שיחה עם מישהו יכולה באמת לעזור.

הערות חשובות לנשות ואנשי חינוך:

- דורות רבים של ילדים חונכו לא "להלשין" על אחרים, וכיום זו הנורמה החברתית. מומחים למניעת בריונות משקיעים מאמצים רבים כדי לעזור לילדים להבין את ההבדל בין "הלשנה" לבין בקשת עזרה. עזרו לתלמידים להבין שכשמתרחשת פגיעה באינטרנט ומישהו צריך תמיכה, זו לא הלשנה, אלא קבלת עזרה עבורם או עבור החברים שלהם שנפגעו.
- אם תעודדו תקשורת פתוחה בכיתה ותזכירו לתלמידים שאתם נמצאים שם כדי לתמוך בהם, אתם תתרמו ליכולתם לפעול בצורה עצמאית ולדווח בהתאם.
- בדיון שמתואר בהמשך, בכל פעם שתלמידים משתפים מצבים שבהם ביקשו עזרה ממבוגר, חשוב שטון השיחה יגרום להם להרגיש גאים ואמיצים בעקבות הפעולה שנקטו. זה חשוב במיוחד כי הם מדברים בפני חבריהם לכיתה.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להבין** שבקשת עזרה לעצמנו או לאחרים היא סימן לחוזק.
- ✓ **לדון יחד** במצבים שבהם שיחה יכולה באמת לעזור.

בואו נדבר

הנה רשימת מצבים שאתם עשויים להיתקל בהם באינטרנט. אולי לא נספיק לעבור על כולם, כי אני מקווה שתרימו את היד כשמשהו ברשימה יזכיר לכם מצב שחווייתם ואיך הגבתם. כך נוכל לדבר על המצבים האלה.

פעילות

בחנו את התרחישים הבאים והשלימו את הפעילות.

הערה לצוות ההנהלה: אחת הדרכים היעילות ללמד, לערב ולהעצים תלמידים צעירים, היא להקים פאנל או קבוצת הנהגה של תלמידים בבית הספר (או בחטיבה/בתיכון), שתדריך תלמידים צעירים יותר על חוויות שונות באינטרנט. אם כבר קיימת קבוצת תלמידים-מנהיגים בבית הספר, המנטורים יכולים לעבור על התרחישים שלמעלה עם תלמידים צעירים יותר ולשתף אותם בחוויות ובהתמודדויות האישיות שלהם.

החומרים הדרושים:

• דף עבודה (בהתאם לרמת הכיתה, אחד לכל תלמיד):

- תרחישים לכיתות ב-ג'

- תרחישים לכיתות ד-ו'

מה למדנו?

אולי זה לא תמיד נראה כך, אבל צריך אומץ כדי לבקש עזרה כשלא יודעים מה לעשות. כשאנחנו רוצים לעזור לעצמנו או למישהו אחר להתגבר על פגיעה, או למנוע פגיעה, זו התנהגות חכמה ואמיצה.

תרחישים לכיתות ב'-ג'

1. כל אחד קורא בשקט את הרשימה לעצמו. בזמן שאתם קוראים, חשבו האם המצבים האלה קרו לכם, האם רציתם לבקש עזרה ממבוגר ואם בסופו של דבר ביקשתם עזרה או לא.
2. הרימו יד אם אתם רוצים לספר לנו מה עשיתם (או לא עשיתם) ולמה. אם מישהו כבר בחר באפשרות שרציתם לספר עליה, נסו למצוא אפשרות אחרת שנוכל לדבר עליה.
3. בואו נערוך דיון על המצבים האלה.

תרחישים

תרחיש 1: שכחתם את הסיסמה שלכם ואתם צריכים עזרה. [מבקשים מהורה או מבן משפחה מבוגר לעזור לכם להשלים את השלבים ליצירת סיסמה חדשה].

תרחיש 2: גיימר אחר מאוד אוהב את האביזרים שלכם במשחק, ומציע לכם כסף וירטואלי תמורתם. מה אתם עושים?

תרחיש 3: אתם רואים התנהגות פוגעת במיוחד בסרטון, אבל אתם לא בטוחים מה אתם יכולים לעשות לגבי זה.

תרחיש 4: גיימר אחר שואל בני כמה אתם ואיפה אתם גרים. האם תספרו לו?

תרחיש 5: חבר מראה לכם סרטון מאוד אלים – מישהו בסרטון נפגע! מה לעשות?

תרחיש 6: אתם רוצים לעשות משהו לגבי תגובה מאוד פוגעת שאתם רואים באינטרנט. מה לעשות?

תרחיש 7: מישהו במגרש המשחקים מתחיל לצחוק על ילד אחר כי אין לו טלפון, והילד הזה מאוד עצוב. מה אתם עושים לגבי זה?

תרחיש 8: אתם צופים בסרטון מצויר, ופתאום משהו מאוד מפחיד מוצג על המסך.

אם לא בטוחים, מדווחים: שיעור 7

מדווחים על זה גם באינטרנט

באמצעות מכשיר של בית הספר מדגימים לאן להיכנס כדי לדווח על התנהגות ותוכן לא-הולמים באפליקציות. תלמידי הכיתה בוחנים סוגי תוכן שונים, מחליטים אם צריך לדווח על התוכן ומדברים על הסיבות לדיווח או לאי-דיווח.

יעדים לתלמידים

- ✓ **להכיר** תקני קהילה או תנאים והתניות של אפליקציות ושירותים.
- ✓ **ללמוד** על כלים באינטרנט לדיווח על פגיעה.
- ✓ **לשקול** מתי להשתמש בהם.
- ✓ **לדבר** על הסיבות לדיווח על פגיעה ועל המצבים שבהם כדאי לדווח על כך.

בואו נדבר

כשאנחנו רואים באינטרנט תוכן פוגע או תוכן אחר שאינו הולם, יש כמה דברים שאפשר לעשות. בפעילות האחרונה דיברנו על האפשרות החשובה ביותר: לדבר על זה עם מישהו שאתם סומכים עליו. כך תוכלו להבין מהן הדרכים הכי טובות לעזור. אפשרות נוספת היא לדווח על כך באפליקציה או בשירות שבה התוכן הופיע, וכך לגרום למחיקת התוכן. חשוב להתרגל לקרוא את התנאים וההתניות או את כללי הקהילה של אפליקציות, ולהשתמש בכלי הדיווח שלהן.

תלמידים צריכים להתרגל לצלם צילום מסך של פעילויות או שיחות פוגעות או חשודות, **לפני** השימוש בכלים לחסימה ולדיווח (כי בעקבות השימוש בכלים אלה, ייתכן שתיעוד הפעילות ייעלם). כך ניתן להבטיח שמבוגרים שאפשר לסמוך עליהם **יראו** מה קרה ויעזרו לפתור את העניין.

פעילות

החומרים הדרושים:

• דף עבודה: "מדווחים על זה גם באינטרנט" (אחד לכל תלמיד)

1. **מחפשים את כללי הקהילה.** מוצאים את כל המכשירים שלכיתה יש גישה אליהם. אם יש מספר מכשירים, מחלקים את הכיתה לקבוצות. יחד, מוצאים את התנאים וההתניות בשלושה חשבונות לפחות שקשורים לבית הספר, ומחפשים כלל בנוגע להטרדה או בריונות.

2. **מגלים איך לדווח על בעיה.** מוצאים את הכלים לדיווח על תוכן או התנהגות לא-הולמים באפליקציות או באתרים. (אם יש רק מכשיר או מחשב אחד בחדר, כל קבוצת תלמידים תעבוד בתורה על המסך הקיים).

3. **עוברים על התרחישים.** כל התלמידים יושבים במקומם, ויחד, ככיתה, עוברים על התרחישים שמופיעים בדף העבודה שבעמוד הבא.

4. **הייתם מדווחים על זה?** מבקשים מהתלמידים שהיו מדווחים על התוכן להרים יד. לאחר מכן, מבקשים מהתלמידים שלא היו מדווחים להרים יד.

5. **אם כן, למה?** מבקשים ממישהו שהיה מדווח לספר לכיתה את הסיבה לכך. מבקשים גם ממישהו שלא היה מדווח לספר לכיתה את הסיבה לכך.

הערה: לעתים רחוקות יש רק תשובה אחת נכונה, או רק גישה אחת נכונה. חשוב לוודא שכולם מודעים לזה לפני שמתחילים את הדיון.

מה למדנו?

לרוב האפליקציות והשירותים יש כלים לדיווח על תוכן בלתי הולם ו/או חסימה שלו. אם נשתמש בכלים האלה, נוכל לעזור לאנשים המעורבים, לקהילה שלהם ולפלטפורמות. לפני שחוסמים תוכן בלתי הולם או מדווחים עליו, כדאי לצלם צילום מסך כדי שיהיה תיעוד של המצב.

מדווחים על זה גם באינטרנט

קראו כל אחד מהתרחישים שבהמשך והרימו את היד אם הייתם מדווחים עליו באפליקציה או בשירות שבהם נתקלתם בו. בקשו מתלמיד אחד שהיה מדווח ומתלמיד אחד שלא היה מדווח להרים את היד ולהסביר למה הם בחרו באופן הפעולה שבו בחרו, ולאחר מכן ערכו על כך דיון בכיתה. (כולם צריכים לדעת שבדרך כלל יש יותר מבחירה נכונה אחת, ולכן חשוב לערוך דיון בכיתה. אף אחד לא צריך להרגיש שהבחירה שלו לא הייתה טובה. אפילו מבוגרים לא תמיד יודעים מתי כדאי לדווח, או איך לדווח.)

תרחיש 1

תלמיד כלשהו מפרסם תמונה קבוצתית בחשבון פומבי, ואתם לא מרוצים מהמראה שלכם בתמונה. הייתם מדווחים על התמונה או לא? אם הייתם יודעים מי פרסם את התמונה, הייתם פונים אליו ומבקשים שיסיר אותה? איך אפשר להגיב?

תרחיש 2

מישהו יוצר חשבון של תלמיד שאתם מכירים עם השם והתמונה שלו. הוא יוצר מם מהתמונה ומצייר שפם ועוד מאפיינים מוזרים על הפנים, כך שהתמונה הופכת לבדיחה. הייתם מדווחים על החשבון הזה?

תרחיש 3

מישהו מפרסם באופן אנונימי הרבה תגובות פוגעות על תלמיד בבית הספר שלכם, ויש לכם הרגשה שאתם יודעים מי זה. הייתם מדווחים על התגובות או לא? ואם כן, איך?

מצב 4

תלמיד יוצר חשבון עם שם בית הספר שלכם כשם המסך ומפרסם תמונות של תלמידים עם תגובות שכולם שומעים עליהן. חלק מהתגובות מעליבות תלמידים וחלק מהן מחמיאות להם. הייתם מדווחים על התגובות המעליבות, על כל החשבון או על שניהם?

מצב 5

ערב אחד, אתם רואים תגובה של תלמיד באינטרנט שאומר שהוא ילך מחר מכות עם תלמיד אחר בחצר. האם תדווחו על התגובה הזו באינטרנט או לא? האם תדווחו על כך למורה או למנהל/ת למחרת בבוקר או לא? האם תדווחו בשני הערוצים?

מצב 6

אתם צופים בסרט מצויר. פתאום רואים שם תוכן מוזר שלא מתאים לילדים ואתם מרגישים לא נוח. האם תדווחו על כך?

מצב 7

אתם משחקים עם חברים במשחק באינטרנט, ומישהו שאף אחד לא מכיר מתחיל לדבר איתכם בצ'אט. הדברים שהוא אומר לא פוגעים, אבל אתם לא מכירים אותו. האם תתעלמו ממנו או תדווחו עליו?

דף עבודה: שיעור 7

תרחישים לכיתות ד'-ו'

1. כל אחד קורא בשקט את הרשימה לעצמו. בזמן שאתם קוראים, חשבו האם המצבים האלה קרו לכם, האם רציתם לבקש עזרה ממבוגר ואם בסופו של דבר ביקשתם עזרה או לא.
2. הרימו יד אם אתם רוצים לספר לנו מה עשיתם (או לא עשיתם) ולמה. אם מישהו כבר בחר באפשרות שרציתם לספר עליה, נסו למצוא אפשרות אחרת שנוכל לדבר עליה.
3. בואו נערוך דיון על המצבים האלה.

תרחישים

תרחיש 1: יש לכם הרגשה שמישהו פרץ לחשבון שלכם. מה אתם יכולים לעשות כדי להחזיר לעצמכם את השליטה? [לעבור אל חלק העזרה של האפליקציה או האתר ולעשות מה שכתוב שם כדי להוכיח שאתם בעלי החשבון. לאחר מכן, להיכנס לחשבון ולשנות את הסיסמה, ולא לשתף אותה עם אף אחד חוץ מהורה].

תרחיש 2: אתם לא בטוחים אם נתקלתם בתרמית, וחושבים שנפלתם קורבן לאחת.

תרחיש 3: גיימר אחר מתחיל לשאול אתכם שאלות שלא קשורות למשחק, וזה די מוזר ולא נעים. האם תענו לו?

תרחיש 4: אתם שומעים מישהו מתבטא בצורה מאוד גזענית בציאט במשחק.

תרחיש 5: אתם חוששים ששיתפתם באינטרנט משהו שלא הייתם צריכים לשתף (ספרו לנו מה זה היה רק אם אתם מרגישים בנוח לשתף את זה עם הכיתה, אבל אם אתם לא מרגישים בנוח, תוכלו לספר רק מה עשיתם בנידון).

תרחיש 6: ראיתם מישהו מאיים להכות מישהו אחר או לפגוע בו.

תרחיש 7: מישהו מפרסם דברים ממש לא טובים על עצמו באינטרנט, וזה גורם לכם לדאוג לו.

